

**ŞİİRİN TÜRKKÇE EĞİTİMİNDEKİ İŞLEVİ VE İLKÖĞRETİM
İKİNCİ KADEME TÜRKKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ
ŞİİRLERİN YERİNİN İNCELENMESİ**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı**

Esin YILDIRIM

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Kerim DEMİRCİ

**Mayıs 2012
DENİZLİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı öğrencisi Esin YILDIRIM tarafından Yrd. Doç. Dr. Kerim DEMİRCİ yönetiminde hazırlanan “Şiirin Türkçe Eğitimindeki İşlevi ve İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yerinin İncelenmesi” başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 16/05/2012 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Derya YAYLI

Jüri Başkanı

Yrd. Doç. Dr. Kerim DEMİRCİ

Jüri Üyesi (Danışman)

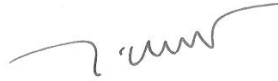

Yrd. Doç. Dr. Abdullah UĞUR

Jüri Üyesi

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
05/06/2012 tarih ve ...10/12... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Turhan KAÇAR
Müdür

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulguların analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet edildiğini; bu çalışmaların doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atfedildiğini beyan ederim.

İmza:

Öğrenci Adı Soyadı : Esin YILDIRIM

TEŞEKKÜR

Bu çalışma, birçok insanın maddi ve manevi destekleriyle gerçekleşmiştir. Öncelikle, ufkumu açarak bana yol gösteren danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Kerim DEMİRCİ'ye katkılarından dolayı sonsuz teşekkür ediyorum.

Yüksek Lisans derslerime girerek akademik eğitimime katkıda bulunan Sayın Prof. Dr. Önder GÖÇGÜN, Doç. Dr. Derya YAYLI ve Yrd. Doç. Dr. Ali DONBAY hocalarıma sonsuz teşekkür ediyor ve saygılarımı sunuyorum.

Tez yazım sürecinde benden manevi desteğini esirgemeyen, her türlü özveride bulunan annem Lütfiye ve babam Mehmet YAPICI'ya, eşim Ahmet YILDIRIM'a, ablam Elvan ve yeğenim Barış Ege ŞAROĞLU'na sonsuz teşekkür ediyorum.

ÖZET

ŞİİRİN TÜRKÇE EĞİTİMİNDEKİ İŞLEVİ VE İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ ŞİİRLERİN YERİNİN İNCELENMESİ

YILDIRIM, Esin

Yüksek Lisans Tezi, Türkçe Eğitimi ABD
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Kerim DEMİRCİ

Mayıs 2012, 118 Sayfa

Türkçe öğretiminin amaçlarına ulaşılmasında edebî metinler önemli birer araçtır. Edebî metinler aracılığıyla çocukların duygu ve düşünce dünyasına seslenilir. Edebî türler içinde şiirlerin çocukların gerek duygusal gerek düşünsel gerekse dilsel gelişimlerinde önemli yeri vardır.

“Şiirin Türkçe Eğitimindeki İşlevi ve İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yerinin İncelenmesi” adlı tez çalışmasıyla ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki şiirler, belli başlıklar altında incelenerek şiirin Türkçe öğretimindeki işlevinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Çalışma dört bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde problem durumuna; ikinci bölümde edebî tür olarak şiir başlığı altında şiir ve çocuk edebiyatında şiirle ilgili kuramsal bilgiye yer verilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmada kullanılacak yöntem açıklanmıştır. Dördüncü bölümde ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki şiirler, zihniyet, tema, yapı, dil, ahenk unsurları, değerler, söz varlığını zenginleştirmeye yönelik sözcükler, yazım ve noktalama kurallarına uygunluk ve Türkçe öğretim Programı’nda yer alan şiir türüyle ilgili kazanımlara uygunluk bakımlarından incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şiir, Çocuk Şiiri, Türkçe Ders Kitapları, Şiir İncelemesi

ABSTRACT**THE FUNCTION OF POETRY IN TURKISH LANGUAGE EDUCATION
AND EXAMINATION OF POETRY'S ROLE IN LOWER SECONDARY
TURKISH TEXTBOOKS**

YILDIRIM, Esin

Master of Arts, Department of Turkish Education
Supervisor: Assistant Professor Dr. Kerim DEMİRCİ
May 2012, 118 pages

Literary texts are important tools which enable reaching the aims of Turkish Language Teaching. Children's emotional and intellectual world is addressed to via literary works. Poems -within the literary works- have a vital role in children's intellectual, emotional and linguistic development. The master's thesis named "The Function of Poetry in Turkish Language Education and Examination of Poetry's Role in Lower Secondary Turkish Textbooks" has aimed to examine the poems in lower secondary Turkish textbooks from the standpoint of some criteria and to determine the function of poems in Turkish Language Teaching.

The thesis consists of four chapters. Statement of the problem has been put forth in the first chapter and theoretical knowledge about poems in children's literature has been stated under the title "poetry as a literary genre" in the second chapter. The research method has been put forth in the third chapter. The poems in lower secondary Turkish textbooks have been examined in terms of mentality, theme, structure, language, harmony factors, values, new words to enrich children's vocabulary, properness to punctuation and spelling rules and consistency to attainments about poetry in Turkish language curriculum in the fourth chapter.

Key Words: Poetry, Children's Poetry, Turkish Language Textbooks, Examination of Poems.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK.....	i
TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	vii
GİRİŞ.....	1
LİTERATÜR TARAMASI.....	2

BİRİNCİ BÖLÜM PROBLEM DURUMU

1.1. PROBLEM DURUMU	4
1.2. AMAÇ	5
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	6
1.4. SINIRLILIKLAR.....	7

İKİNCİ BÖLÜM EDEBİ TÜR OLARAK “ŞİİR”

2.1. ŞİİR TÜRÜ ve ÖZELİKLERİ.....	8
2.2. ÇOCUK EDEBİYATINDA ŞİİR.....	14
2.2.1. Çocuk Edebiyatında Şiirin Yeri.....	14
2.2.2. Çocuk Şiiri.....	15
2.2.3. Çocuk Şiirinin Tarihsel Gelişimi.....	16
2.2.4. Çocuk Şiirinde Bulunması Gereken Özellikler.....	18
2.2.5. Şiirin Dil Becerilerinin Gelişimine Etkisi.....	19
2.3. TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ŞİİR.....	20
2.3.1. Türkçe Öğretiminin Amaçları.....	20
2.3.2. Duyguya Dayalı Türlerin Öğretimi Açısından Şiir.....	30

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	33
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	33
3.3. VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ.....	33
3.4. VERİLERİN ANALİZİ.....	33

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA Y ALAN ŞİİRLERİN İNCELENMESİ

4.1. EVREN YAYINCILIK ALTINCI SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDA YER ALAN ŞİİRLER.....	38
4.1.1. “Vatan” Şiiri.....	38
4.1.2. “Atatürk” Şiiri.....	41

4.1.3. “Ağaç ve Sen” Şiiri.....	46
4.1.4. “Sahneler” Şiiri.....	50
4.1.5. “Ziller Çalacak” Şiiri.....	53
4.1.6. “Rüzgar” Şiiri.....	56
4.2. PASİFİK YAYINLARI YEDİNCİ SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDA YER	
ALAN ŞİİRLER.....	59
4.2.1. “Renkler” Şiiri.....	59
4.2.2. “Çocukluk” Şiiri.....	63
4.2.3. “Havada Bulut Yok” Şiiri.....	68
4.3. TAV YAYINLARI SEKİZİNCİ SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA YER	
ALAN ŞİİRLER.....	71
4.3.1. “Kütüphane” Şiiri.....	71
4.3.2. “Atatürk Kurtuluş Savaşı’nda” Şiiri.....	76
4.3.3. “Sevgi” Şiiri.....	80
4.3.4. “Ellinci Yıl Türküsü” Şiiri.....	84
4.3.5. “Türküler Dolusu” Şiiri.....	93
4.3.6. “Yedigöller’de Sonbahar” Şiiri.....	100
4.3.7. “Birlikte” Şiiri.....	106
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	110
KAYNAKLAR	114
ÖZGEÇMİŞ.....	118

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

Akt.	Aktaran
Bkz.	Bakınız
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
TDK	Türk Dil Kurumu
TÜDÖP	Türkçe Dersi Öğretim Programı
Vd.	Ve Diğerleri

GİRİŞ

Dil öğretiminde o dil ile yazılmış edebî eserler, başka bir deyişle edebî metinler üzerinde çalışmak bir gerekliliktir. Edebî metinler insanı ve insanın yaşayışını anlatmayı amaç edinen metinlerdir. Yazar ya da şairler de bu amaç doğrultusunda duygularını, düşüncelerini kimi zaman gerçek olaylara dayanarak kimi zamansa kurguya dayalı olarak anlatırlar. Edebî metinlerde anlam okurun ruh haline, yaşantılarına dayalı olarak örtüktür. Bu örtük anlam metin çözümlemesi yoluyla açığa çıkarılır. Metinler üzerinde çalışılmadan, çözümlemeler yapılmadan dil öğrenimi ve öğretimi söz konusu değildir.

Metinler Türkçe öğretiminin temel aracıdır. Türkçe öğretim programında belirtilen ve ulaşılması hedeflenen amaçlar, öğrencilere kazandırılmak istenen davranışlar, değerler, öğretilmek istenen bilgiler ancak metinler aracılığı ile öğrencilere verilir. Bu açılardan bakıldığında ders kitaplarında yer verilen metinlerin önemi açıkça görülmektedir. Ders kitaplarında edebî yatımızın, dilimizin güzel örneği olan anı, masal, tiyatro, deneme, öykü, şiir, fabl, mektup, destan, söyleşi, gezi yazısı, biyografi, roman gibi farklı edebî türlerden metinlere yer vermek gerekir.

Türkçe öğretiminde gerek tür bilgisi ve gerekse temel dil becerileri (Okuma, Yazma, Konuşma, Dinleme) açısından şiirin büyük önemi vardır. Duyguya dayalı bir tür olan şiir gerek bize dilimizin güzel örneklerini sunması, gerek yaşamda karşılaşılabilecek duyguları içermesi, gerekse milli, ahlaki, kültürel değerleri aktarmada kullanılabilecek etkili bir tür olması bakımından büyük önem taşır. Bu çalışmada Türkçe öğretiminde şiir metinlerinin yeri ve önemi üzerinde durulmuştur. Bir edebî tür olarak “şiir”den hareketle ele alınan konu, Türkçe öğretiminde şiirin işlevi ve 6. , 7. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan şiirlerin incelenmesiyle birlikte değerlendirilmiştir.

Öncelikle araştırmanın bir gereği olarak “edebî tür olarak şiir” ile ilgili kavramlar üzerinde durulmuş, ardından Türkçe öğretiminde şiirin yeri belirlenerek ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan şiirler incelenmiştir.

LİTERATÜR TARAMASI

Pekkaya (2007) “Öğrenci Merkezli Türkçe Öğretiminde Çocuk Şiirleri (Yeniden Yapılandırılan Türkçe Öğretimi Programı Uygulamalarına Yönelik Eleştiriler ve Öneriler)” adlı araştırmasında Türk eğitim sisteminde Türkçe öğretiminin amaçlarının yerinde olmasına rağmen uygulamadaki kopuklukları göstermeyi amaçlamıştır. Çalışma kapsamında, çocuk edebiyatının çocukların her yönden eğitim ve gelişimleri için gerekli olduğu, çocuk edebiyatının etkin kullanım alanı olan Türkçe derslerinin iyi değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Türkçe derslerinde çocukların eleştirel okur olarak yetiştirilebilmeleri, onların ilgi alanlarından seçilmiş çocuk edebiyatı metinleri ile karşılaşmaları ve okumaya olan ilgilerinin artırılmasıyla gerçekleşeceği ortaya konulmuştur. Ders kitaplarında, konusunun çocuğun yakın çevresinden alınmış, onların ilgilerine seslenen, nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerine yer vermesi gerektiği, metnin göndermelerini anlamaya, metinden çıkarımlar yapmaya yönelik yaratıcı etkinliklerin bulunması gerektiği belirtilmiştir.

Şahin (2007) “İlköğretim Birinci Kademedeki Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı araştırmasında, İlköğretim birinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin çocuk eğitimine etkilerinin incelenmesini amaçlamıştır. Çocuklar için seçilen şiirlerde aile, yurt, doğa ve yaşama sevgisi, özverinin ve dayanışmanın önemi, vatan ve bayrak sevgisi, çalışkanlık ve görev duygusu gibi temalara yer verilmesinin, çocuğun hem ulusal düzeyde hem de kültürel düzeyde bir kişilik kazanmasını sağlayacağı belirtilmiştir.

Gürbüz (2006) tarafından yapılan araştırma, “Türkçe Öğretmenlerinin Şiir Türünden Yararlanma Biçim Ve Düzeyleri” başlığı altında ilköğretim okullarında görev yapan Türkçe öğretmenlerinin, şiir türünün özellikleri ve türü işlerken kullandıkları yöntemlerin yeterliliği hakkında görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Türkçe öğretmenlerinin ders kitaplarındaki şiir metinlerini nicelik yönünden yeterli bulup bulmadıkları sorgulandığında, “fazla” yeterli olmadığı görüşü ortaya çıkmıştır. Dersin daha iyi anlaşılması için farklı materyallerin kullanımı, şiiri sevdirmek ve çocuğun hayatına sokmak için söz korosu çalışmalarının gerekliliği belirtilmiştir.

Bayat (2012) “Türkçe Ders Kitaplarında Yer alan Şiirlerin Şiirbilim Açısından Görünümü Üzerine Bir İnceleme” adlı makalesinde Türkçe ders kitaplarında yer alan şiirlerin şiirbilimsel açıdan niteliklerini incelemiştir. Çalışmasında, hemen her sınıf düzeyinde kullanılan şiirlerin şiirsellik oranının düşük düzeyde olduğunu ortaya koymuştur. Şiirde dilin diğer türlerden farklı olarak kullanıldığı için şiir türünün diğer edebî türlere göre farklı şekilde ele alınması ve bir anadili öğretim materyali olarak kullanılan ders kitaplarında yer alan şiirlerin dilinin bu özellikleri taşımasının gerektiğini belirtmiştir. Çalışmasının sonucunda ise Türkçe ders kitaplarına alınan şiirlerin biçim ve içerik açısından yetersiz olduğunu belirtmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

PROBLEM DURUMU

1.1. Problem Durumu

Türkçe öğretiminde anlama ve anlatmaya dayalı okuma, dinleme, yazma ve konuşma olmak üzere dört temel dil becerisi bulunmaktadır. Bunlardan okuma ve dinleme anlama becerilerini; yazma ve konuşma ise anlatma becerilerini oluşturur. Türkçe öğretiminde bu dört temel dil becerileri birbirleriyle bütünlük içindedir (Özbay, 2007: V). Dilbilgisi konuları ise bu dört temel dil becerisi içinde verilmektedir. Gerek okuma, dinleme, yazma ve konuşma becerileri gerekse dilbilgisi konuları öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel özelliklerini geliştirmeye yönelik etkinliklerle öğrencilere kazandırılmaya çalışılır.

İlköğretim programında ve Türkçe programında yer alan dil becerileri yaşamda kullanılan becerilerdir. Bu nedenle de dil becerilerinden yararlanarak öğrencilere verilmesi amaçlanan bilgilerin günlük yaşama uygun olarak sunulması gerekir (Solak ve Yaylı, 2009: 444-453).

Aytaş (2006) Türkçe ders kitaplarında yer verilen metinlerin Türkçe dersinin amaçlarının gerçekleştirilmesini sağladığını, bu açıdan bakıldığında metinlerin amaç değil birer araç olduğunu savunur.

Türkçe öğretimindeki temel dil becerilerin geliştirilmesi sadece Türkçe dersindeki değil; öğrencilerin diğer derslerindeki başarılarını da etkiler. Bu açıdan bakıldığında Türkçe öğretiminin temel aracı olan metinlerin amaca uygun olarak seçilmesinin önemi daha da artmaktadır.

Türkçe derslerinde kullanılan metin türlerinden olan şiirler de öğrenci seviyesine uygun, şiir dilinin özelliklerini yansıtan, söz varlığını zenginleştiren, türünün güzel örneklerinden seçilmiş olursa öğrencilerde ana dili bilincinin oluşması ve onların duyuşsal ve düşünsel gelişimlerinde önem taşır (TÜDÖP, 2006: 56). Öğrencilerin duyuşsal ve düşünsel gelişimlerindeki bu önem düşünüldüğünde ders kitaplarına alınacak şiirlerin iyi seçilmesinin gerekliliği ortaya çıkar.

Bu araştırmada ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer verilen Şiirlerin zihniyet, yapı, tema, dil ve ahenk unsurları bakımından incelemeleri yapılmıştır. Şiir inceleme ile ilgili farklı yöntemler vardır. Ancak yapılan incelemelerin temelini bu unsurlara (zihniyet, yapı, tema, dil ve ahenk unsurları) dayandığı görölmüştür. Ayrıca araştırmacının bu unsurlara ek olarak belirlediği “değerler, söz varlığını zenginleştirmeye yönelik sözcükler, yazım ve noktalama kurallarına uygunluk ve Türkçe Öğretim Programı’nda (2006) belirtilen Şiir türüyle ilgili kazanımlara uygunluk” bakımından da Şiirler incelemeye tabi tutulmuştur.

İlköğretim Türkçe ders kitaplarında yer alan Şiir metinleri öğrencilerin dil ve sosyal becerilerini geliştirmesi için önemli bir araçtır. 2006 yılından itibaren ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları belirtilen anlayışı kapsayan yapılandırmacı yaklaşıma göre düzenlenmiştir (Özbay, 2007: V). Bu araştırma ile 2006 yılından itibaren uygulanan yapılandırmacı yaklaşım kapsamında hazırlanmış olan ve ilköğretim okullarında okutulan 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan Şiirler belli başlıklar altında incelenerek Şiirin Türkçe eğitimindeki işlevinin ne olduğu sorusuna yanıt aranmıştır.

1.2. Amaç

Bu çalışmada amaç, ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan Şiirleri incelemektir. Bu genel amaç doğrultusunda Aktaş’ın (2011) belirttiği Şiir çözümlene başlıkları dikkate alınarak aşağıda ifade edilen araştırma sorularına cevap aranmıştır.

1. İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan Şiirlerde:

- a. Zihniyet Nasıldır?
- b. Yapı Nasıldır?
- c. Tema Nedir?
- d. Dil Özellikleri Nasıldır?
- e. Ahenk Unsurları Nelerdir?

Ayrıca araştırmacının bunlara ek olarak belirlediği aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

2. İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan Şiirler:

- a. Hangi değerleri öğretmeye yöneliktir?
- b. Öğrencilerin söz varlığını zenginleştirecek sözcüklere ne ölçüde yer vermektedir?
- c. Yazım ve noktalama kurallarına ne ölçüde uygundur?
- d. Türkçe öğretim programında belirtilen şiir türüyle ilgili kazanımlara ne ölçüde uygundur?

1.3. Araştırmanın Önemi

Duygu, düşünce ve hayallerin sözlü ya da yazılı olarak ahenkli ve etkileyici şekilde ifade edildiği edebî bir tür olan şiir, dil öğretiminde önemli bir yere sahiptir. Uyak, redif, ses yinelemeleri gibi ahenk unsurlarının kullanılması, sözcüklerin yeni yeni anlamlar yükleyerek ve çoğunlukla da gerçek anlamlarının dışında kullanılması, imgelere, benzetmelere, söz sanatlarına yer verilmesi gibi özellikleriyle şiirin kendine özgü bir dili vardır. Diğer türlerden belirgin şekilde ayrılabilen şiir, kulağa hoş gelerek ritim duygusunu uyandırması, az sözle çok şey anlatması, dilimizin güzelliklerini barındırması gibi özellikleriyle çocukların ilgisini çekmektedir.

Çocukların yaşamındaki yeri açısından şiire bakılırsa, ninni, bilmece, tekerleme gibi ezgisi olan sözlü ürünlerle çocuğun daha küçük yaşlardayken şiirle tanıştığı görülür (Nas, 2004: 327). Özellikle çocuklara güzel duygular kazandırmada etkili olarak yararlanılan şiir her yaştan çocuğa hitap eder. Çocukların yaşı ve gelişim özelliklerine uygun olarak yazılan şiirlerden ilköğretimin her kademesinde yararlanılabilir.

İlköğretim çağındaki çocukların hayal dünyalarına hitap etmesi ve öğretici olması dolayısıyla şiirlerin kitaplarda yer alması gerekmektedir. Çocukların olaylara, durumlara farklı açılardan bakabilmesi, yorum yapabilmesi, derin düşünebilmesi, dilin güzelliklerinin farkına varabilmesi, yeni sözcükler öğrenebilmesi, güzel davranışları kazanabilmesi açısından Türkçe öğretiminde şiir türünden yeterli ve işlevsel olarak yararlanmak önem taşır.

Bu araştırma, ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki şiirler incelenerek şiire ne ölçüde yer verildiğini, Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin Türkçe öğretim programında yer alan şiir türüyle ilgili kazanımlara uygunluğunu ve hangi değerleri öğretmeye yönelik olduğunu tespit etmesi olması bakımından önemlidir.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırmanın konusu, şiirin Türkçe eğitimindeki işlevi ve ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki yerinin incelenmesidir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından illere 6, 7 ve 8. sınıflarda okutulmak üzere farklı yayınevlerine ait Türkçe ders kitapları dağıtılmaktadır. İdeal olan Türkiye'nin tamamında kullanılan ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarına ulaşılması iken bu çalışmada Afyonkarahisar ili ilköğretim okullarına gönderilen ikinci kademe Türkçe ders kitaplarına başvurulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

EDEBİ TÜR OLARAK “ŞİİR”

2.1. Şiir Türü ve Özellikleri

Bir edebiyat türü olan şiirin kesin bir tanımı yapılamamaktadır. İnsanlar en eski zamanlardan beri duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ya da yazılı olarak ifade etme ihtiyacı duymuşlardır. Bu duygu, düşünce ve hayallerin kısa, öz ve etkili bir şekilde anlatıldığı tür ise şiirdir.

“Şiir” dilimize sözcük olarak Arapça “ş, a, r” kökünden gelmiş olup sezmek, sezgi yoluyla bilmek, farkına varmak, şuuruna varmak, hissetmek, kavramak anlamlarına gelmektedir (Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü, 2006).

Edebiyat bilgilerini içeren kaynaklarda şiiri tanımlayan, birbirini tamamlayan ancak birbirinden farklı ifadeler bulunmaktadır. Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü’nde (2006) bulunan ve edebiyatımızın önemli şairlerince yapılmış şiirle ilgi tanımlar şöyledir:

Tevfik Fikret’e göre şiir, mahiyeti bakımından meçhul ve soyut bir şeydir. Şair, gramer kuralları yerine his ve ruhuna tabi olmalıdır.

Ahmet Haşim’in şiir tanımı şöyledir: ‘Şiir, musiki ile söz arasında, sözden ziyade musikiye yakın, mutavassıt bir lisandır.’ Şaire göre şiir, sözcüklerin şarkısı, sözcüklerin neşesi, sözcüklerin raksıdır.

Ahmet Hamdi Tanpınar’a göre şiir, her türlü menfaat endişesinden uzak, gayesini yalnız kendisinde bulan bir mükemmeliyettir.

Necip Fazıl Kısakürek şiiri şöyle tarif eder: ‘Bizce şiir, mutlak hakikati arama işidir. Eşya ve hadiselerin, bütün mantık yasalarına rağmen en mahrem, en mahçup, en nazik ve en hassas nahiyesini tutarak ve nisbetlerini bularak, mutlak hakikati arama işidir.’

Cahit Sıtkı Tarancı’ya göre şiir, sözcüklerle güzel şekiller kurmak sanatıdır.

Sadık Tural ise şiiri ‘İçine doğduğu cemiyetin zevk, his, hayal dünyasından aldıklarını, ahenk ,istiare ve telmihler yardımıyla bedii bir tefekkür haline getirme gayretidir.’ ifadesiyle tanımlamıştır.

Şiirin daha birçok tanımını yapmak mümkün olmakla birlikte yukarıdaki tanımlardan hareketle şiirin, duyguların sesler yardımıyla satırlarda dile getirildiği etkileyici yazılar olduğu sonucuna varabiliriz (Akyol, 2008: 127).

Diğer türlerde olduğu gibi şiirde de sözcükler büyük önem taşır. Günlük hayatta sık sık kullandığımız sözcükler bile şairin anlatımıyla bambaşka sözcüklere dönüşür, yepyeni anlamlar kazanır. Olaylar, durumlar şairin dilinden, şairin dünyasından çok farklı görünür ve şair tarafından etkileyici bir şekilde ifade edilir (Aktaş ve Gündüz, 2005: 215-217).

Şair, şiirde sözcükleri günlük kullanımlarından farklı ve kendine özgü ifade şekilleriyle kullanır. Toklu (2003) şiirin, kendine özgü dil ve söylem kullanımıyla diğer edebî türlerden ayrıldığını, şiirde kullanılan ses yinelemeleri, uyaklar gibi sessel etkenlerin şiirin sevilen bir edebî tür olmasını sağladığını ifade eder. Şiirin, özünü oluşturan şeyin şairin duygu ve düşünce dünyasındaki özgün imge ve tasarımlar olduğunu, bu imge ve tasarımları kendine özgü bir dile, yapı ve biçime dönüştürerek okuyucuya aktardığını ve onları etkilemeyi, duygulandırmayı amaçladığını dile getirir. Şiir dilinin, sözcüklerin genelde gerçek anlamı dışında kullanılması, imgelere ve söz sanatlarına yer verilmesi gibi özellikleriyle günlük dilden ayrıldığını ve şiir dili için “Dil içinde ayrı bir dil” demenin uygun olacağını ifade eder.

Şiirde etkileyciliği artırmak için söz sanatlarına yer verilir. Bunlardan benzetme, kişileştirme, konuşurma, mecazlı söyleyiş ve abartma sanatları ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında sıklıkla kullanılan sanatlardır.

Benzetme (Teşbih); anlama güç katmak için, aralarında gerçek ya da mecaz, çeşitli yönlerden benzerlik bulunan en az iki varlıktan zayıf olanı nitelik bakımından güçlü olana benzetmektir. Mecaz, bir sözcüğü gerçek anlamı dışında benzetme amacı gütmeyen başka bir anlamda kullanmaktır. Kişileştirme (Teşhis), insana ait özellikleri başka varlıklara verme sanatıdır. Konuşurma (İntak), konuşma yeteneği olmayan varlıkları konuşurma sanatıdır. Genellikle kişileştirme sanatı ile birlikte kullanılır. Abartma (Mübalağa), sözün etkisini artırmak amacıyla bir durumun, olayın ya da varlığın olduğundan büyük ya da küçük gösterilmesidir (Macit ve Soldan, 2005: 51-72).

Şiir, şairlerin duygu, düşünce, hayal ve izlenimlerini okuyucuyla paylaşmasında, bunları okuyucuya iletmesinde önemli ve etkili bir araçtır. Bu aracın etkileyciliği ise şair ile okuyucu arasındaki bağı güçlendirir. Okuyucunun şiire ilgisini artırır. Şiir özellikle dinleyenin ya da okuyanın duygularına hitap eder. Şiirin duygulara seslenebilmeleri gücü ise şiirde kullanılan dil ile sağlanır (Aksan, 2006: 24).

Şair duygu, düşünce, hayal ve izlenimlerini şiire aktarırken az sözle çok şey anlatmayı amaçlar. Şiiri düzyazıdan ayıran önemli farklardan biri budur. Şiirde yer verilen her sözcük, içinde derin anlamlar barındırır. Şiirin içerdiği bu yoğun, derin anlam şiire duyulan ilgiyi artırır.

Şiirde okuyucuda yeni duygular uyandırabilecek, düşünceler oluşturabilecek unsurlara yer vermek gerekir. Benzetmelerden, çağrışımlardan yararlanmak, bir sözcüğe birden fazla anlam yüklemek okuyucunun şiire farklı açılardan bakmasını, şiirden kendine uygun anlamlar çıkarmasını sağlar (Aksan, 2006: 44).

Şiirin özellikleri içerik ve biçim özellikleri olmak üzere iki gruba ayrılır. Şiir, diğer edebî türlerden hem şekil hem de içerik özellikleri bakımından ayrılır. Şiirin içerik özelliklerine bakıldığında şiire her şeyin konu olabildiği görülür. Yaşamda var olan her şey şiirde anlatılabildiği gibi, olması ümit edilen, düşlenen şeyler de şiire konu olabilir.

Acıları, sevinçleri, hüznüleri, korkuları, ümitleri kısacası insani tüm duyguları diğer türlere oranla şiirler en etkileyici şekilde anlatır, bu duygular en doğru ifadesini şiirle bulur (Nas, 2004: 326).

Şiiri biçim özellikleri bakımından incelerken ahenk unsurlarına değinmek gerekir. Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük'te (2006) ahenk, "uyum" olarak tanımlanır. Şiirde ahenk, anlam, ses akışı, söyleyiş, ritim ve ses benzerliği ile sağlanır (Aktaş, 2011: 39). Şiirde ahengi sağlayan ses ve ritim unsurları; uyak, redif, aliterasyon, asonans ve ölçüdür.

Uyak, mısra sonlarında sesin yinelenmesi olayıdır. Şiirde mısraların ritmik düzenlenmesine izin veren, dilin müzik yönüyle ilgili bir kavramdır (Aksan, 2006: 189). Şiirin diğer bir ahenk unsuru olan redif, mısra sonlarında yer alan söz

tekrarlarının mısra sonlarında kullanılmasıdır. Redif, uyağın bütünleyicisi ve zenginleştiricisi olarak kabul edilebilir. Örnek olarak “...kuş**lar**, ...uçuş**lar**” sözcüklerindeki “lar” eki gösterilebilir (Macit ve Soldan, 2005: 169-182).

Yahya Kemal Beyatlı, şiirde uyağın kuşa kanat gibi olduğunu ifade etmiştir. Bu onun, uyağı şiirin başlıca unsuru olarak gördüğünü gösterir. Şiirde uyak amaç değildir, şiirin daha etkili olmasını sağlayan bir araçtır (Aksan, 2006: 191).

Türk şiirinde uyağı şu şekilde gruplandırmak mümkündür:

Yarım Uyak, tek ses benzerliğine dayanır. Örneğin, “**git**, **tut**”.

Tam Uyak, Türk şiirinde en çok kullanılan tam uyak, bir ünlü ve bir ünsüzün ses benzerliğine dayanır. Örneğin, “**kiraz**, **beyaz**”.

Zengin Uyak, ikiden fazla ses benzerliğine dayanan uyaktır. Örneğin, “**felek**, **dilek**”.

Zengin uyağın bir çeşidi sayılan tunç uyakta, ikiden fazla ses benzerliği olan bir öge diğer sözcük içinde aynen bulunur. Örneğin, “**alan**, **yalan**”.

Cinaslı Uyak, sesleri aynı, anlamları farklı sözcüklerden oluşan uyaktır. Örneğin, “**gülerken**, **gül erken**”.

Türk şiirinde kullanılan uyakları biçim bakımından şu şekilde gruplandırmak mümkündür:

- Çapraz Uyak: Dört mısralı bentlerle kurulan bir biçimdir. Her dörtlüğün tek ve çift sayılı mısraları kendi aralarında uyaklıdır. Uyak düzeni şöyledir: abab, cdcd, efef...
- Sarmal Uyak: Dört mısralı bentlerle kurulan bir biçimdir. Her dörtlüğün birinci ve dördüncü, ikinci üçüncü mısraları kendi aralarında uyaklıdır. Uyak düzeni şöyledir: abba, cddc, effe...
- Düz Uyak: Her beyit kendi arasında uyaklıdır. Uyak düzeni şöyledir: aa, bb, cc... (Uğur ve Soldan, 2005: 169-182).

Aynı mısra içine belli seslerin yinelenmesi olan aliterasyon (iç uyak) da şiirin ahenk unsurlarından biridir. Şiirde ses ve ses öbeklerinin yinelenmesi şiirin ses bakımından etkisini artırır ve insanda ritim duygusunun uyanmasını sağlar.

Şiirde ahengi sağlayan bir diğer unsur ölçüdür. Ölçü, mısralarda kullanılan ses değerleri veya hece sayısının tüm mısralarda eşit olmasıyla sağlanan uyumdur. Ölçü dilin musikisini öne çıkarır (Aksan, 2006: 237). Türk şiirinde hecelerın ses değerine dayanan aruz ölçüsü, mısralardaki hece sayısının belli bir düzene bağlı olarak eşitliğine dayanan hece ölçüsü ve şairin kendisinin karar verdiği belirli bir kuralı olmayan serbest ölçü olmak üzere üç tür ölçüden söz etmek mümkündür.

Ölçünün sağladığı ritmin gücü, sözcük ve sözcük grubu yinelemeleriyle artar. Seslerdeki uyum ve ses yinelemeleriyle de söz, müziğe dönüşür. Türk şiirinde ritim, aruzla yazılmış şiirlerde aruzun kapalı-açık hece düzeni ve kalıptaki hece sayısıyla sağlanmakta; hece ölçüsüyle yazılmış şiirlerde ise duraklarla öbekselen değişik sayıda hece dizilişleriyle oluşturulmaktadır (Aksan, 2006: 235).

Şiirde ahengi sağlayan unsurlardan biri de asonanstır. Asonans, mısralarda aynı ünlünün tekrarıyla ahenk sağlanmasıdır. Şiirde ahengi sağlayan unsurlar, şiirin duygulara seslenmesinde önemli bir yere sahiptir.

Şiirler konu, dil ve yazılış amacı bakımından lirik, didaktik, pastoral, epik ve satirik şiir olarak adlandırılır. Ancak her tür şiir bir diğerinden olan nitelikleri içerebilir. Örneğin, lirik şiirde didaktik unsurlar, pastoral şiirde lirik unsurlar bulunabilir.

Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük'te (2006) belirtildiği gibi lirik şiir, coşkun ve ateşli bir anlatımı olan, toplumun ortak veya şairin kişisel duygularını yansıtan şiirdir. "Lirik" sözcüğü Yunanca "Lyrikos" sözcüğünden gelir. Anlamı ise "coşkulu ve esin dolu"dur. Halk edebiyatında Karacaoğlan, Dadaloğlu; Cumhuriyet Dönemi edebiyatımızda ise Faruk Nafiz Çamlıbel, Yahya Kemal Beyatlı, Ceyhan Atıf Kansu gibi şairlerimiz lirik şiirinin güzel örneklerini vermişlerdir (Kıbrıs vd, 2008: 334-335). Bu tür şiirde sevinç, aşk, ayrılık, özlem, sevgi, ölüm acısı, mutluluk gibi duygular anlatılır. Duygusal ve öznel nitelik gösteren şiirlerdir. Şair bireysel duygularını içinden geldiği gibi anlatır. Bu tür şiirler okuyucunun ruh dünyasına

hitap etmesi bakımından önem taşır. Şiirlerde kendinden bir şeyler bulan okuyucu şiire ilgi gösterir. Çocukların eğitiminde de onlara güzel duygular kazandırmak için bu tür şiirlerden yararlanmak uygun olacaktır.

Sözlük anlamı “öğretici” olan didaktik sözcüğü Yunanca “Didaktikos” sözcüğünden gelir. Didaktik şiir öğretici yönü ağır basan şiirlerdir. Bu tür şiirlerin amacı okuyucuya bilgi vermek, onlara bir düşünceyi aşlamak, öğüt vermektir. Eğitim-öğretim aracı olarak görülen didaktik şiirlerde amaç “öğretme” olduğu için estetik unsur genelde bulunmaz.

Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük’te (2006) belirtildiği gibi pastoral, “Kır yaşantısını ve özellikle çobanların aşk ve yaşayışlarını anlatan edebiyat türü” olarak tanımlanır. Pastoral şiir, kır yaşantısını anlatan, okuyucuya doğa sevgisi kazandırabilecek nitelikte olan şiirlerdir.

Kır yaşantısını, doğa güzelliklerini, bunlara karşı duyulan sevgiyi, özlemi anlatan pastoral şiirin örneklerine Türk halk edebiyatında, milli edebiyat döneminde, cumhuriyet edebiyatı döneminde rastlanır. Bu türe en güzel örnek ise Kemalettin Kamu’nun “Bingöl çobanları” adlı şiiridir (Kıbrıs vd, 2008: 336).

Epik sözcüğü Yunanca Episkos sözcüğünden gelir. Türkçede destan sözcüğüyle karşılanır (Kıbrıs vd, 2008: 334). Yiğitlik, kahramanlık, savaş, mücadele gibi konuların anlatıldığı destansı şiirler olan epik şiirlerde vatan, millet sevgisi etkileyici bir biçimde anlatılır. Bu yönüyle de duygulara hitap eden bir şiir türüdür.

Bir kişi, kurum ve olayla ilgili yazılan, yergi amacı taşıyan şiirlere satirik şiir denir. Bu tür şiirlere Divan edebiyatında hiciv, halk edebiyatında taşlama, günümüzde ise yergi şiiri denilmektedir (Kıbrıs vd, 2008: 339). Çocuklara bir olaya ya da duruma eleştirel gözle yaklaşmayı öğretmek amaçlandığında bu tür şiirden yararlanabilir.

2.2. Çocuk Edebiyatında Şiir

2.2.1. Çocuk Edebiyatında Şiirin Yeri

Şiirler, çocukların sevinç, hüznün, acı, korku, endişe gibi duygularını yansıtmaya ve onların duygularını eğitmeye en elverişli yazınsal türdür. Şiir, çocuğun duygu ve düşünce gelişiminin en önemli araçlarından birisidir (Nas, 2004: 326). Bu nedenle çocukların duygu ve düşüncelerine seslenmede şiir türünden yararlanması gerekir.

Çocuklar, duygularına seslenmeyen şiirleri kabullenmezler. Onlar, yaşamın gizemini çözmek, kendini ifade etmek, dilini geliştirmek ve düş dünyalarını zenginleştirmek için şiire ihtiyaç duyarlar (Sezer, 2000: 649). Çocuğun bu ihtiyacı, onların ruhuna hitap edecek, duyarlılığını yansıtacak şiirlerle karşılanabilir.

Sözlü edebiyat ürünlerinden olan ninni, türkü, tekerleme, bilmeceler çocuğun şiirle tanışmasını sağlayan ilk türlerdir. Küçük yaşlarda bu türlere duyduğu ilgi ileriki yaşlarında şiiri sevmesinde etkili olmaktadır (Nas, 2004: 327).

A. Oğuzkan (1966) çocuğun daha konuşmaya başlarken şiir cümlesinin yapısına uygun bir yol tuttuğunu, uyaklı olan, ses özelliği bakımından birbirine benzeyen sözcükleri kullandığını ifade eder. Esasında, dikkat edildiğinde, çocukların sözcüklere başka bir hava, başka bir güzellik kattıklarının görüldüğünü söyler. Onların, yetişkinlerin klişe halinde kullandığı sıfat takımlarına, mecazlara ve benzetmelere pek itibar etmediklerini, kendi iç dünyalarını ve düşünme tarzlarını yansıtan şekilleri tercih ettiklerini dile getirir. Çocukları şiire yaklaştıran bir başka unsurun da ahenk unsurları olduğunu ifade eder. Durağı, uyağı, iç ahengi ile çok kez kısa şekliyle şiirin, her normal çocukta var olan ritim duygusunu beslediğini, müzik ihtiyacını karşıladığını söyler (Akt. : Nas, 2004: 327).

Şiiri oluşturan şey, şairin iç dünyasından gelen duyguları, zihninde düşünceleri, hayalleridir. Tüm bunlar şiir aracılığıyla okurun iç dünyasına kadar ulaşır. Şiiri oluşturan her ne kadar şairin duyguları olsa da okuyucu şiire kendinden, kendi yaşantısından duygular katar, şiiri buna göre yorumlar. Bu nedenle şiirler,

içinde okuyucunun algılamasına göre değişen birçok anlamı barındırır (Aktaş ve Gündüz, 2005: 216-217).

Ahmet Köksal'ın deyişiyle şiir, hayal ve masal dünyasında yaşayan çocuğun anlayış ve yeteneğini, yaratıcı hayal gücünü besleyen, sanat ve güzellik beğenisini yücelten, onu yeni, daha mutlu bir yaşama götürecektir ufuklar açan bir türdür. Orada insancıl duyguların gelişmesine katkı sağlar ve yurduna, yurdunun sanat değerlerine bir sevgi ve ilgi uyandırır (Akt. : Uyguner, 1977: 104).

Çocuklar için yazılmış şiirlerde özellikle eğitim amacı taşıyan, belli değerleri aşlamak isteyen unsurlara yer verilmektedir. Bunun dışında çocuk şiirlerinde doğaya da sıkça yer verildiği görülür. Çocuğun yaşı gereği bu tür unsurları barındıran şiirlerin onlara uygun olacağı düşünülür. Gerek sözlü edebiyat döneminde gerekse günümüz edebiyatında bu anlayışı yansıtan temaları içeren şiirleri görmek mümkündür (Yalçın ve Aytaş, 2005: 208-210).

Türk edebiyatında çocuklara yönelik şiir denilince iki tür şiir akla gelir. İlki kahramanı çocuk alan, çocuğu konu alan şiirleridir. Edebiyatımızda bunun birçok örneğini bulmak mümkündür. Bir diğeri ise çocuğun hassasiyetlerini, düşlerini, düşüncelerini, duygularını yansıtmaya çalışan, tamamen onlara hitap eden, onlar için yazılmış şiirlerdir (Yalçın ve Aytaş, 2005: 208-210).

2.2.2. Çocuk Şiiri

Çocuk şiiri, çocukların kendine has bir dünyaları, duyuş ve düşünüş biçimleri olduğunun ve onların yetişkinlerden farklı olduğunun kabul edilmesiyle ortaya çıkmış bir kavramdır. Çocuk şiirinin ne olduğu ise tam olarak çözüme kavuşmuş bir konu değildir. Kimilerine göre çocuğa yönelik yazılan şiir, kimilerine göre çocuğu konu alan şiir, kimilerine göre çocuk diliyle yazılmış olan şiir olarak nitelendirilen çocuk şiiri için, yetişkinler için yazılmış şiirlerden çocuklara özel duyuş ve düşünüş biçimlerinin farklılığıyla ayrılan, onlara dil bilinci kazandırabilecek, dilin güzellikleriyle karşılaştırabilecek, sözcük dağarcığını geliştirebilecek, kültürümüze ait değerleri yaşı ve seviyesine uygun bir şekilde sunabilecek şiir demek doğru ve yerinde olacaktır (Nas, 2004: 326, Yalçın ve Aytaş, 2005: 207).

Gıyasettin Aytaş (2001) , “Çocuk ve Şiir” adlı yazısında “çocuk” kavramının niteliğinin bir ayırım yapmayı gerektirdiğini söyleyerek “çocuk şiirini” bir zorunluluk olarak görmekte ve çocuklar için edebiyat ve çocuklar için şiirin usta kalemlerce ele alınması gereken bir tür olduğunu savunmaktadır.

“Prof. Leland Jacobs çocukların kendi ihtiyaç ve ilgilerinin olduğuna inanarak onlara göre edebî eserler yazmak gerektiğini savunur ve yetişkinlerin hoşlandığı edebî eserleri çocuklara okutmayı düşünenlerin çocukları “yetişkin dalkavukluğu” yapmaya zorladığını söyler. Buna karşın Mehmet Kaplan “Çocuklar İçin Şiir” adlı makalesinde “çocuk şiiri” başlığını anlamsız bulur ve çocuklar için şiir yazmak yerine yetişkinler için yazılmış şiirleri çocuklara okutmanın daha doğru olacağı görüşündedir. Oğuz Kazım Atok da Mehmet Kaplan’ın görüşüne paralel olarak sanatın çocuga indirgenmesinden ziyade, çocuğun sanat düzeyini yükseltmek için yetişkin şiiriyle eğitilmesi gerektiğini savunur.” (Akt: Yılar ve Turan, 2010: 189-190).

Bu bilgiler doğrultusunda çocuk şiiri için kesin bir ayırma gitmenin doğru olmayacağı, onların hayal gücüne, duyuş ve düşünüş biçimine, yaşına, ilgilerine, gelişim düzeyine uygun olan, dil gelişimine uygun olan, konu bakımından da onlara güzel duygular, değerler kazandırabilecek şiirlerin çocuklar için uygun şiirler olduğu kabul edilebilir.

2.2.3. Çocuk yatında Şiirin Tarihsel Gelişimi

Yalçın ve Aytaş’a (2005) göre çocuktan söz eden ilk şiir örneklerine İslamiyet’in kabulünden sonraki dönemde, çocuğun malzeme olarak kullanıldığı ve onlara birtakım davranışları ve kuralları öğretme amacıyla yazılmış şiirlerde rastlanır. Divan edebiyatı döneminde ise çocuklar yeterince dikkate alınmamıştır ve yazılan az sayıda şiirde çocuk şiirinde olması beklenen özelliklere rastlanmamıştır. Tanzimat döneminde, Türk edebiyatında çocuk şiirine geçişin ilk örneklerini fabllar oluşturmuştur. Gerek konu gerekse kahramanları bakımından fabllar çocukların ilgiyle dinlediği, okuduğu bir türdür. Çocukların hayal dünyaları çok geniştir. Onların zihninde her varlık kişileşebilir, konuşurabilir. Fabllar çocukların eğlenme ihtiyacını karşılar. Eğlendirerek öğreten bir tür olan fabllar edebiyatımıza şairlerin

bunları Batı edebiyatından çeviri ve adapte etmesiyle girmiştir. Edebiyatımızda çocuk şiirinin gerçek anlamdaki temsilcisi ise Tevfik Fikret kabul edilir.

Tevfik Fikret çocuklara ulaşmanın, onların dünyalarına seslenebilmenin yolu olarak edebiyatı görmüştür. Çocuklar, onlara zevk vermeyken şeylerden, katı kurallardan, diktelerden hoşlanmazlar. Ancak doğru ve yanlış da ayırt edemezler. Bu nedenle de onlara ulaşmanın en doğru yolu bulunmalıdır. Şair, edebiyatı, şiiri çocuklara güzel ve doğru davranışlar kazandırmada bir araç olarak kullanmıştır. Bu amaçla da edebiyatımızın ilk çocuk şiir kitabı olan Şermin'i yazmıştır. Bu kitapta şair, çocukları eğiterek öğretme, eğlendirerek öğretmeyi istemiş, çocukların dünyasına hitap edecek şiirler yazmıştır (Sever, 1996: 31-47).

Çocuklarımız için eğitsel bir görüşle şiir yazılması, anaokullarının açılmasıyla önem kazanmıştır. Eğitimci Satı Bey'in çocuklar için açtığı yuva üzerine şair-eğitimci Tevfik Fikret edebiyatı eğitim için bir araç olarak kullanarak çocukların eğitimine katkı sağlayacak şiirler yazmıştır. Sadece Tevfik Fikret değil, dönemin diğer sanatçılarından İbrahim Alaattin Gövsa, Ziya Gökalp, Ali Ulvi Elöve gibi usta şairler de çocuğa yönelik, onların eğitimine yönelik eserler vermişlerdir (Sever, 1996: 31-47).

Yalçın ve Aytaş (2005) Milli edebiyat ve Cumhuriyet dönemi edebiyat dönemlerinde çocuklara yönelik şiirin gelişimini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Milli edebiyat döneminde Mehmet Emin Yurdakul, Ziya Gökalp, Fuat Köprülü gibi şairlerimiz çocuklara yönelik şiirler yazmışlardır. Ziya Gökalp'in çocuklara milli ve manevi değerlerimizi benimsetmeye çalıştığı Kızıl Elma, Yeni Hayat, Altın Işık, Ala Geyik gibi şiirleri, Fuat Köprülü'nün Mektep Şiirleri adlı kitabında topladığı şiirleri çocuklara yönelik yazılmış şiirlere örnek gösterilebilir. Cumhuriyetin ilk yıllarında çocuk şiirleri alanına eğilen sanatçılara örnek olarak ise, Orhan Seyfi Orhon, Yusuf Ziya Ortaç, Halit Fahri Ozansoy, Faruk Nafiz Çamlıbel, Hasan Ali Yücel, Necmettin Halil Onan, Orhan Şaik Gökyay, Ceyhun Atıf Kansu, İbrahim Zeki Burdurlu verilebilir.”

2.2.4. Çocuk Şiirinde Bulunması Gereken Özellikler

Çocuklar yetişkinler farklı bir duyuş ve düşünüş tarzına sahiptir. Çocuklar, onların çocuk ruhlarına seslenen, hayal kurmalarına olanak sağlayan şiirlerden hoşlanırlar. Bu açıdan bakıldığında çocuk şiirlerinde bulunması gereken özellikler vardır. Bu özelliklere Nas (2004), Yalçın ve Aytaş (2005), Yılar ve Turan (2010) çocuk edebiyatı konusunda kaleme aldıkları kitaplarında değinmişlerdir. Bunlardan hareketle çocuk şiirinde bulunması gereken özelliklere ulaşabiliriz.

Şiir duyguların öğretilmesine olanak sağlayan bir edebi türdür. Çocuğun yaşamda karşılaşabileceği hüznün, endişe, kızgınlık, sevinç gibi duyguları şiirde bulması önemlidir. Bu duyguları şiirler aracılığıyla tadan çocuk gerçek yaşamda karşılaştığı duygulara daha kolay uyum sağlar.

Çocuklar ruhlarına seslerine şiirleri sevdikleri kadar kulaklarına hoş gelen şiirleri de severler. Bu açıdan bakıldığında çocuklara şiir zevkini vermek için şiirin kendine has ahenk özelliklerinden faydalanmak gerekir. Uyak, redif, ölçü gibi ahenk unsurları şiirlerin çocukların zihninde yer etmesini, hafızalarında kalmasını sağlarlar. Çocuklar için yazılacak şiirlerde bu unsurlara yer vermek gerekir.

Çocuklara yönelik yazılan şiirler, onların anlayabileceği gibi olmalıdır. Çocuklar anlayamadıkları şiirleri okumak istemezler. Düşünceler, duygular bütünlük içinde ve çocuğun anlayabileceği gibi olmalıdır. Onlar için yazılan şiirler yaşlarına, seviyelerine, sözcük dağarcıklarına uygun olmalıdır. Sade, açık, anlaşılır bir dilin kullanılması gerekir. Çocuk okuduğu şiirlerde ana dilinin inceliklerini, güzelliklerini görebilmelidir.

Çocuklar onlara doğrudan bilgi veren şiirleri okumaktan sıkılırlar. Ancak şu da bir gerçektir ki çocukların okudukları şiirlerden bir şeyler öğrenmesi gerekir. Her türde metinlerde olduğu gibi şiirlerde de verilmek istenen mesaj vardır. Bu mesajın doğrudan verilmesi yerine şiirin içine yerleştirilmiş olması hem çocuk için şiiri daha ilgi çekici kılar hem de çocuk şiirden daha çok zevk alır.

Çocukların şiirleri anlamalarını kolaylaştıran unsurlardan biri şiirlerin yazım ve noktalama kurallarına uygun olarak yazılmalarıdır. Bu, çocukların hem şiirleri anlamalarını hem de metinlerde sık sık karşılaştıkları bu kurallara aşina olmalarını sağlar.

Çocuklar için yazılacak şiirlerde konu sınırlamasına gitmeye gerek yoktur. Yaşamda olan ve çocuğun karşılaştığı her şey şiire konu olabilir. Burada dikkat edilecek husus, şiirlerin çocukların yaş, ilgi, ihtiyaç ve gelişim özelliklerine uygun olarak yazılmış olmalarıdır.

Çocuklar okudukları şiirlerde dilimizin zenginliklerini bulabilmelidir. Sözcüklerin anlam özellikleri şiirler aracılığıyla çocuğa verilebilir. Sözcüklerin gerçek anlam, yan anlam, mecaz anlam, soyutluk, somutluk gibi özellikleri şiirler aracılığıyla sezdirebilir.

Tüm bu özellikler dikkate alındığında çocuklar için yazılacak şiirlerin onun dünyasını yansıtması, onun ihtiyaçlarını gerek ruhsal, gerek düşünsel olarak karşılaması, kısacası onun dünyasına hitap etmesi gerektiği sonucuna varılabilir.

2.2.5. Şiirin Dil Becerilerinin Gelişimine Etkisi

Çocuğun kişiliğinin, his ve hayal dünyasının gelişmesi, sözcük ve kavram dağarcığının gelişmesi, başka çocukların, milletlerin yaşantılarını öğrenmesi, gülme ve eğlenme ihtiyacını gidermesi ve kendini ifade etmesi için edebiyata ihtiyacı vardır. Çocuk bu ihtiyacını kendine yönelik edebî ve estetik yönü olan eserler yoluyla karşılar. Özellikle de şiirlerin, çocuğun anadili sevgisini, zevk ve sanat eğitimini geliştirmede, hayal gücünü artırmada rolü büyüktür. Çocuğun bellek eğitiminde, kendine güveninin ve milli, ahlaki, insani duygularının gelişmesinde şiir okutma ve ezberletmenin etkisi çoktur (Türk Dünyası Edebiyat Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü, 2003: 50-63).

Ayrıca bu, çocuğun sosyal gelişimine de katkı sağlar. Kendine güveni gelen çocuk, toplum içinde de bu şiirleri söylemekten hoşlanır ve çocukta insanları şiirle dolayısıyla da dil ile etkileme isteği oluşur.

Şiirlerdeki ahenk unsurları çocukların ilgi ve dikkatini çeker. Ses uyumlarını fark eden çocuk bunu dinlemekten ve söylemeye çalışmaktan zevk alır. Bu şekilde dili kullanmak da hoşuna gider. Çocuk yeni konuşmaya başladığında durum böyleyken çocukluk çağının ileriki yaşlarında şiirde söylenen şeyleri anlamaya

başladığında ise ona zevk veren sadece ses uyumları değil; şiirde kendisinden bir şeyler bulmaya başlaması olur. Böylelikle dili anlamaktan, farklı anlamları keşfetmekten de zevk alır.

Şiirle ilk olarak ninnilerle tanışıp ruhu okşanan, tekerlemelerdeki zıtlıklar, komiklikler ve ses uyumları sayesinde dili daha iyi kullanabilen çocuğun sözcük dağarcığının gelişmesinde de şiirlerin etkisi büyüktür. İnsan sözcüklerle düşünür. Dolayısıyla sözcük dağarcığının gelişmesi düşünme yeteneğini etkiler. Kendini ifade etme isteği artan çocuk duygu ve düşüncelerini yine sözcüklerle dile getirmek zorundadır. Dili kullandıkça da dil becerileri gelişir.

Şiir; sözlü ve yazılı ifade gelişimine katkı sağlaması, ahenk unsurları vasıtasıyla çocukların müzik ihtiyacını karşılaması, dilin ses özelliğini kavratmada etkili olması, düşüncenin zenginleşmesini ve yaratıcılığın güçlenmesini sağlaması gibi yönleriyle çocukların dil ve düşünce gelişiminde etkilidir (Karababa vd, 2010). Ayrıca çocuk yaşamda var olan birçok duyguyu şiirlerde bulabilir, maddi ve manevi değerleri de yine şiirler vasıtasıyla öğrenebilir.

2.3. Türkçe Öğretiminde Şiir

2.3.1. Türkçe Öğretiminin Amaçları

Ülkelerin, eğitim sistemlerinin genel amaçlarını belirlemelerinde devlet politikaları etkili olmaktadır. Eğitimle bilgi, değer ve kültür aktarımı gerçekleşmektedir. Bu aktarımlar ise büyük ölçüde devletlerin etkisi altında gerçekleşir.

İnal (2004) devlet ve eğitim ilişkisi için şunları ifade eder:

“Devletin eğitimle ulaşmaya çalıştığı bazı ideal ve amaçları olur. Eğitim birtakım toplumsal kurumlar tarafından bazı amaçlara ulaşmada bir araç olarak kullanılabilen ve buna göre bir içerik kazanmaktadır. Eğitimin görevlerinden ya da gerçekleştirdiği işlevlerden biri de öğrenciyi toplumsallaştırmaktır. Toplumun kültürel değerlerini ve davranış kalıplarını üyelerine aktarması eğitimin görevleri arasından yer alır.”

Hangi değere ne kadar ağırlık verileceği konusunda görüş birliği sağlamak zordur. Bu değerlerin ve ağırlıklarının tespiti resmi bir kültürün (devletin) kontrolü

altındadır. Özellikle pedagojik öğretim programlarında bunlar yer almaktadır (Makaryk, 1993: 514-516).

Devletlerin eğitime müdahalesi müfredatın, ders kitaplarının, eğitim yöntem ve etkinliklerinin düzenlenmesi yoluyla olur. Devletin aile, kültür, din ve toplumsal yaşamla ilgili görüşleri müfredat yoluyla eğitimin içine girer. Devletler de toplumun, milletin geçmişini, gelenek ve göreneklerini, yaşayış biçimini göz önünde tutarak öğrencilere aktarılması gereken değerleri tespit ederler. Bu değerlerin tespitinde toplumsal kabul edilebilirlik düzeyi önemli bir noktayı oluşturmaktadır. Yıllardır süregelen kültüre, gelenek ve göreneklere göre toplumun kabul edebileceği değerler belirlenir.

Gerek toplumsal düzenin sürdürülmesinin gerektirdiği değerlerin topluma aktarılması gerekse ekonomik alanda ihtiyaç olan insan gücünün yetiştirilmesi eğitim yoluyla olur.

İyi hazırlanmış eğitim ve öğretim programlarının önemini Özbay (2010) şu şekilde açıklamıştır:

“İnsanları ve milletleri yönlendirme, değiştirme, geliştirme eğitim vasıtasıyla olur. İnsanoğlunun bütün faaliyetlerinin temelinde bilgi yatmaktadır. İnsan hayat hakkında ne kadar doğru bilgiye ulaşırsa onu yaşamak için daha uygun şartlara ulaşır ve bu sayede belirli bir karakter ve zihniyet kazanır. Bu eğitimi verebilmek için iyi hazırlanmış programlara ihtiyaç duyulur. Cumhuriyetin ilanından sonra her alanda olduğu gibi, anadili öğretiminde de ciddi çalışmalar başlamış, milli birlik ve bütünlüğün bu sayede kurulabileceği, Türk kültürünü gelecek nesillere aktarmanın iyi bir anadili eğitimi ile sağlanabileceği kabul edilmiştir. Bunun en büyük kanıtı sürekli değişen eğitim ve öğretim programlarıdır.”

Eğitim ve öğretim faaliyetleri aracılığıyla programla ulaşılması hedeflenen amaçlar okul ve sınıf ortamına taşınır. Programlar, ülkelerin eğitim sistemlerini yansıtır ve çağın gereklerini karşılayacak düzenlemeleri içerir. Günümüzde şartlar hızla değişmektedir. Eğitim, durağan bir yapı değil, dinamik bir yapıdır. Bu nedenle de günün şartlarına uygun olarak geliştirilmek ve değiştirilmek zorundadır. Eğitimdeki bu gelişme ve değişimler de sınıf ortamına ancak programlar aracılığıyla ulaşır. Bu nedenle programların düzenli bir şekilde incelenip geliştirilmesi, değiştirilmesi gerekir.

Ülkemizde eğitimin amaçları belirlenirken toplumumuzun, milletimizin tarihi, yaşamışlıkları, gelenek ve görenekleri, yaşama bakış açısı, yaşayış biçimi, inancı, değerleri devlet tarafından dikkate alınmakta ve maddi ve manevi kültürümüze uygun eğitim politikaları belirlenmektedir.

Ülkemizde 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'na (1973) göre Türk Millî Eğitiminin genel amaçları şu şekilde belirtilmiştir:

Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

- Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik; lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;
- Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;
- İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak (TÜDÖP, 2006).

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı seçkin bir ortağı yapmaktır.

Bu genel amaçlar doğrultusunda eğitim süreci boyunca öğrencilere kazandırılmak istenen değerler vardır. Vatan sevgisi, bayrak sevgisi, millî marşımız, dil bilinci, dinî inançlarımız, gelenek ve göreneklerimiz, yakın tarihimizde geçirmiş olduğumuz mücadeleler, devlet ve millet büyüklerimiz, tarihî kişiliklerimize bağlılık, sevgi, saygı, hoşgörü, cömertlik, insan haklarına saygı gibi pek çok değer eğitim aracılığı ile öğrencilere verilmek istenmektedir. Bu değerlerden hangisine ne oranda yer verileceğini ise Talim Terbiye Kurulu belirlemektedir.

Coşkun (2011) öğrencilere sorumluluk sahibi olma, vatanseverlik, çevreye karşı duyarlılık gibi değerlerin kazandırılması gerektiğini ifade eder. Türkçe dersinin önemli bir özelliği tüm maddi, manevi, milli ve kültürel değerlerin öğrencilere aktarılmasını sağlamasıdır. Türkçe dersinde kullanılan edebî metinler değerlerin öğrencilere aktarılmasını sağlayan en etkili araçlardır. Bu değer aktarımı ders kitaplarında yer alan metinler aracılığıyla okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerileri kullanılarak gerçekleştirilir. Bu nedenle metinlerin daha iyi anlaşılmasını ve öğrencilerin derse aktif katılımlarını sağlayacak etkinliklerin değerlerimizi kazandırabilir nitelikte olması gerekir.

Talim Terbiye Kurulu, Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçlarından hareketle ve onlara bağlı kalarak Türkçe öğretimin amaçlarını belirtmiştir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'na (2006) göre Türkçe öğretiminin amaçları ve bu araştırmada incelenen şiir türünün bu amaçlara uygun olan yönleri şöyledir:

- Dilimizin, millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri

Türkçe öğretiminin en önemli amaçlarından biri öğrencilere dil bilinci kazandırmaktır. Türkçe öğretiminin temel aracı olan metinlerin bu amacı gerçekleştirebilecek nitelikte olması gerekmektedir. Öğrencilerde dil bilinci oluşturmada, dilimizin kendine has güzelliklerini içinde barındıran şiirlerden yararlanılabilir.

- Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri

Duygu, düşünce, hayal ve izlenimlerin en etkili şekilde anlatılabileceği edebî türlerden biri şiirdir. Ders kitaplarında şiir türüne yer verilmesi çocukların duyuş ve

düşünüş biçimine hitap edilmesi bakımından önem taşır. Bu sayede çocuk kendini daha rahat ifade etme alışkanlığı edinebilir.

- Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları

Şiirlerin konusuna, içeriğine göre uygun bir ses tonu, vurgu ve ahenkle okunması gerekir. Dilin doğru ve düzgün kullanımının öğretilmesinde şiir okuma çalışmalarından faydalanmak önemlidir.

Şairler, şiirlerde yazım ve noktalama kurallarına uymayabilirler. Şiir dilinde bu durum mümkündür. Ancak Türkçe ders kitaplarına alınan şiirlerde, öğrencilerin bu kuralları şiirlerden öğrenmeleri amacıyla şiirler yazım ve noktalama kurallarına uygun olarak yazılır.

- Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri

Şiirler az sayıda sözcükle yazılmalarına rağmen çok şey anlatırlar. Şiirlerdeki sözcükler derin anlamlar barındırır. Öğrencilerin bu derin anlama ulaşması şiiri anlaması, yorumlaması, değerlendirmesiyle mümkündür. Şiirin kendine has biçimsel özelliklerine ise şiirin analiz edilmesiyle ulaşılır. Bu açıardan bakıldığında anlama, yorumlama, değerlendirme gibi becerilerin kazandırılmasında şiir türünden yararlanılabileceği görülür.

- Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları.

Şiirler diğer edebî türlere göre daha kısa olmaları bakımından da çocukların ilgisini çeken, sıkılmadan okuyabilecekleri bir türdür. Onların ilgilerine hitap eden, seviyelerine uygun ve anlayabilecekleri şiirler çocuklarda okuma alışkanlığının gelişmesinde etkilidir.

- Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri.

Çocukların ilgilerine ve seviyelerine uygun olan şiirler hayal güçlerinin gelişmesinde, sözcük dağarcıklarını geliştirmelerinde ve dil zevki ve dil bilinci kazanmalarında etkilidir.

- Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri.
- Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları.

Araştıran, sorgulayan, inceleyen, eleştiri yapabilen, farklı fikirler ortaya koyabilen nesiller yetiştirmek Türkçe öğretimin en önemli amaçlarından biridir.

Duyguya dayalı bir tür olan şiirlerden değerler aktarımında da yararlanılabilir. Türkçe öğretiminin değerlerle ilgili amaçları ise şöyledir:

- Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,
- Hoşgörölü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,
- Millî, manevî ve ahlâkî değgerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri”.

Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarında olduğu gibi Türkçe öğretimin amaçlarında da değerler üzerinde özellikle durulmaktadır. Değer öğretiminde Türkçe dersi maddi ve manevi değerlerin aktarılmasında olduğu kadar estetik değerin kazandırılmasında öğrencilerin duygularına, düşüncelerine hitap etmesi bakımından oldukça etkilidir. Estetik değer, denilince daha çok sanat eserindeki güzelliği anlaşılır. Sanat eserleri, bünyelerinde barındırdıkları birtakım özellikler veya bu

özellikler sebebiyle içimizde uyandırdıkları duygular vasıtasıyla insanları kendilerine doğru çekerler. Estetiğe ait "güzel" değeri bedensel bir çıkara değil, "hoşlanma"ya ve ruhsal denilebilecek bir "estetik haz"za dayanır. Bir sanat eseri, örneğin bir müzik, resim, hikaye, roman veya şiir "hoşlanma" veya "estetik haz" veriyorsa ona "güzel" değeri yüklenir (Durmaz, 2005: 452).

Kültür ve dil arasında sıkı bir ilişki vardır. Özbay (2010) kültürlenme sürecini şu şekilde açıklamıştır:

“Bireyler arasındaki ortak duygu ve düşünce akımı dille kurulabilmekte; dolayısıyla milli birlik de dil ile sağlanabilmektedir. Dil aynı zamanda bir kültür aktarıcısı ve taşıyıcısıdır. Çünkü bir milletin kültür hazinesini oluşturan tarihi, coğrafyası, müziği, dini, sanatı, edebiyat, ilim ve tekniği, dünya görüşü ve millet olmayı gerçekleştiren her türlü ortak değerleri tarihin süzgecinden süzüle süzüle dünden bugüne ve bugünden yarına ancak dille aktarılabilmektedir. Kültürü meydana getiren milli, ahlaki ve insani değerler dil ve edebiyat vasıtasıyla tanıtılır, benimsetilir ve böylece millet hayatının devamı sağlanır. Genel olarak eğitim özellikle de Türkçe öğretimi bir kültürlenme sürecidir. Dolayısıyla kültürlenme tamamen dile dayanmaktadır.”

Kültür, dil sayesinde ifadeye bürünmekte, anlamlar kazanmaktadır. Bu noktada dil ve kültürü birbirinden ayrı düşünmek mümkün değildir (Kaplan, 2002: 151-154).

Türkçe öğretiminde değerlerin gelecek nesillere devrinde edebî metinlerin rolü büyüktür. Dil bilincinin, dört temel dil beceri olan okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin ve maddi ve manevi değerlerin kazandırılması açısından bakıldığında Türkçe dersinin aracının metinler olduğu görülür. Bu nedenle Türkçe ders kitaplarında yer verilen metinler Türkçe dersinin amaçlarına ulaşmasında çok önemlidir. Çocuğun ruhsal ihtiyacı olan hayal kurma, hoş vakit geçirmede metinlerin rolü büyüktür. Bu metinlerin hangi edebî türlerde olması gerektiği Türkçe Öğretim Programı'nda (2006) sınıf bazında belirtilmiştir. 6, 7 ve 8. sınıflarda mutlaka yer verilmesi gereken türler programda şu şekilde belirtilmiştir:

- 6. Sınıfta; şiir, hikâye, anı, masal, fabl, deneme, tiyatro, mektup,

- 7. Sınıfta; şiir, hikâye, anı, deneme, tiyatro, sohbet (söyleşi), gezi yazısı, biyografi,
- 8. Sınıfta; şiir, hikâye, anı, makale, roman, deneme, sohbet (söyleşi), eleştiri, destan'dır.

Türkçe Öğretim Programı'na (2006) göre ders kitaplarında yer verilen metinler hangi edebî türde olursa olsun metinlerde bulunması gereken ortak özellikler şunlardır:

- Metinler, Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olmalıdır.
- Metinlerde millî, kültürel ve ahlâkî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.
- Metinlerde ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.
- Metinlerde öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır.
- Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, demokratik değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.
- Metinler, dersin amaçları ile kazanımlarını gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır.
- Metinler kitapların yanı sıra, dergi, gazete, ansiklopedi, ansiklopedik sözlük, resmî İnternet siteleri ile basılı materyallerin çevrim içi sunumlarından seçilebilir. Aynı kaynaktan ikiden fazla metin alınmamalıdır.
- Metinler, öğrencilerin ilgi alanlarına ve seviyesine uygun olmalıdır.
- Metinler, işlenecek süreye uygun uzunlukta olmalıdır.

- Metinler, Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtan eserlerden seçilmelidir.
- Metinler; dil, anlatım ve içerik açısından türünün güzel örneklerinden seçilmelidir.
- Şiir türündeki metinler öğrenci seviyesine uygun, şiir dilinin özelliklerini yansıtan, söz varlığını zenginleştiren, türünün güzel örneklerinden seçilmelidir.
- Metinlerde tutarlılık ve bütünlük olmalıdır.
- Dünya edebiyatından seçilen metinlerin çevirilerinde, Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanılmış olmasına özen gösterilmelidir.
- Metinler, öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirecek, hayal dünyalarını zenginleştirecek nitelikte olmalıdır.
- Metinler, öğrenciye eleştirel bir bakış açısı kazandıracak özellikler taşımalıdır.
- Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.
- Metinler, öğrencilerin duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirmek amacıyla yönelik olarak farklı yazar ve şairlerden seçilmelidir.
- Metinler, yazar ve şairlerin yalnızca edebî yönlerini ön plana çıkarmalıdır.
- Metinler, öğrenciye okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandıracak nitelikte olmalıdır.
- Yıl boyunca işlenecek okuma metinlerinin 1/2'si bütün hâlinde alınmalıdır. Şiirlerin bütün hâlinde alınması esastır. Şiir dışında bütün hâlinde alınan metinlerde eğitsel yönden uygun olmayan ifadeler varsa -metnin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla en fazla bir cümle,

cümlelerin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla en fazla beş sözcük- çıkarılmalıdır.

- Yıl boyunca işlenecek okuma metinlerinin 1/3'ünde metnin özünü ve anlam bütünlüğünü bozmamak kaydıyla kısaltma ya da düzenlemeye gidilebilir. Düzenleme sırasında metne cümle ya da paragraf düzeyinde ekleme yapılamaz.
- Her metin, öğrencinin söz varlığını zenginleştirecek yeni öğrenilecek söz ve söz gruplarına yer vermeli; ancak bu oran metni oluşturan sözcüklerin yüzde beşini geçmemelidir.
- Yıl içinde -dinleme metinleri de dâhil olmak üzere- bir yazardan ikiden fazla metin işlenmemelidir.
- Tek yazarlı ya da birden çok yazarlı ders kitaplarında yazarlar tarafından yazılan ya da hazırlanan metin sayısı ikiyi geçmemelidir.
- Ders kitabındaki metinler, içeriğe uygun çeşitli görsel materyallerin (fotoğraf, resim, afiş, grafik, karikatür, çizgi film kahramanları vb.) yanı sıra atasözü, özdeyiş, duvar yazısı veya sloganlarla desteklenebilir.
- Ders kitabında temaları destekleyen serbest okuma metinlerine yer verilebilir.
- Romandan, tiyatro metninden, biyografik ve otobiyografik eserlerden alınan bölüm kendi içinde bütünlük taşımalıdır.

Metinlerde bulunması gereken özelliklere bakıldığında Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarının; milli, kültürel, ahlaki değerlerin; dil bilinci kazanmanın; okuma alışkanlığı edinmenin; öğrencilerin gelişim düzeylerinin üzerinde özellikle durulduğu görülmektedir. Hedeflenen amaçlara ulaşmada Türkçe dersinin en önemli aracı metinler olduğundan ders kitaplarında yer verilen metinlerin özenle seçilmesi önem taşır.

2.3.2. Duyguya Dayalı Türlerin Öğretimi Açısından Şiir

Şiir, çocukların dil becerilerini geliştirmelerinde, sözcüklerin gücünü ve farklı kullanımlarını kavramalarında önemli bir araç olarak kullanılabilir. Şiirde sözcükler değişik bir biçimde bir araya getirilir. Bu şekilde çok zengin bir dünya oluşturulabilir. Dilin bu gücünden yararlanabilen çocuğun yaratıcı düşüncesi de geliştirebilir. Ustaca yazılmış bir şiir, okuyanın dilden zevk almasını sağlayan en etkili edebiyat metni, önemli bir araçtır (Yılar ve Turan, 2001: 179).

Şiirler, diğer edebî türlerden farklı bir şekilde yapılanmış dil dokusu nedeniyle ayrı bir estetik yapıya sahiptir. Dilin farklı tarzda kullanılmasıyla şiirin estetiği diğer türlerden ayrılır. Şair duyguları anlatabilmek için sözcüklere günlük kullanımları dışında başka anlamlar ve çağrışımlar yüklemektedir (Cemiloğlu, 2004: 63).

Edebiyatın duygular üzerinde etkisi büyüktür. Özellikle de duygulara yoğun olarak yer veren şiirler çocuk eğitiminde önemli bir yere sahiptir. Çocuğa güzellik duygusu, doğayı, arkadaşlarını sevme, görgü kuralları, ait olduğu toplumun kültürel değerleri, Atatürk sevgisi, cumhuriyete bağlılık, milli, ahlaki değerler gibi pek çok olumlu duygu şiirler aracılığıyla kazandırabilir.

Şiir çocukların hem duygularına hem düşüncelerine hitap eder. şiirlerin çocuklar üzerinde düşüncelerini aydınlatma, hayal güçlerini geliştirme, yaşantılarıyla ilgili yeni boyutlar kazandırma gibi etkileri vardır (Akyol, 2008: 127).

Çocuklar ilköğretime başlayana kadar şiiri dinleyerek öğrenirler, severler. Okula başladıklarında ise o zamana kadar dinledikleri şiiri okumayı öğrenirler. Bu, şiire her istedikleri zaman ulaşabilmelerini sağlar. Dili doğru ve güzel kullanmada şiir okumanın öneminin büyük olduğu düşünüldüğünde çocukları şiirle sık sık karşı karşıya bırakmak gerekir (Akyol, 2008: 128).

Akyol (2008) Yeni Programa Uygun Türkçe Öğretim Yöntemleri adlı kitabında çocukların şiir okuma yoluyla okumalarını dört farklı beceri açısından geliştirebileceklerini ifade eder. Bunlar:

- Tempo: satırların hızlı ve yavaş okunmasıdır.

- Ritim: Şiirde ahenkle ilgilidir. Hangi sözcüğün vurgulu, hangi sözcüğün yüksek sesle okunması gerektiğidir.
- Tonlama: Sesin zaman zaman alçalıp zaman zaman yükselmesidir. Örneğin kahramanlık şiirleri yüksek ve sert sesle okunur.
- Duruş: Amaç dikkat çekmektir. Okurken ne zaman ve ne kadar durulacağı ile ilgilidir.

Çocukların yaşı, ilgileri, istekleri doğrultusunda seçilen şiirler şiir türünü sevmelerini sağlar. İlköğretim çağındaki çocuklar onları bilgi ve düşünceye boğan şiirlerden hoşlanmazlar. Daha çok, duygularına seslenen, hayal kurmalarına olanak sağlayan şiirleri okumak isterler. Okuma, dinleme, yazma gibi dil becerileri açısından şiir türünün yararı düşünüldüğünde çocuklarda şiir okuma alışkanlığı kazandırmanın önemi ortaya çıkar.

Şiirler, sadece çocukların dinlemekten zevk aldıkları bir edebiyat türü olmayıp okurken özlemlerini, hayallerini, umutlarını ve yaşama heyecanlarını da buldukları bir edebiyat ürünüdür (Gücal, 2007: IV).

Çocukla şiirle ilk olarak küçük yaşlarda dinleyerek karşılaşılır. Şiirlerdeki ses tekrarları, ses uyumları çocukların hoşuna gider ve şiirleri hafızalarına almak isterler. Şiir dinlemekten zevk alan çocuk daha sonra onu okumak da ister. Çocuğun gerek şiir dinlemesinin gerekse okumasının temelinde şiiri sevmesi yatar. Bu nedenle çocukların öncelikle şiiri sevmesi önemlidir (Akyol, 2008: 127-128).

Şiir okumak kolay gibi görünen ancak özen ve dikkat isteyen bir iştir. Şiiri okurken şiirin konusuna, duygusuna uygun bir ses tonu kullanmak, doğru ve yerinde vurgu ve tonlama yapmak, sözcükleri tam ve anlaşılır telaffuz etmek gerekir. Şiiri okurken dikkat edilecek bu hususlara bir de topluluk önünde şiir okumanın heyecanı eklenirse çocuklar şiir okumayı zor bir iş olarak kabul edebilirler. Bu algının oluşmasını önlemek öğretmenlere düşer. Öğretmenlerin şiir okuma konusunda öğrencilere örnek olması, onları yönlendirmesi gerekir (Akyol, 2008: 130).

Şiir türünden etkili olarak yararlanmak için yazma çalışmalarında da şiire yer vermek gerekir. Ders kitaplarında yer verilen etkinliklerle onların duygu, düşünce, hayal ve izlenimlerini rahatça ifade edebilecekleri şiirler yazmaları yararlı olacaktır.

Şiir türüyle ilgili içerik ve biçim özelliklerinin ise detaylarına inilmeden ancak şiir yazmalarına yön verecek şekilde verilmesi gerekir (Akyol, 2008: 130).

İlköğretim çağı öğrencilerinin okuyabileceği farklı şiir türleri vardır. Bunlar: formüle edici şiirler, serbest tarz şiirler, hece ve sözcük hesabına dayanan şiirler, uyaklı şiirler ve model şiirlerdir. Formüle edici şiirler, sözcükler, düşünceleri hayallerin derlenmesiyle oluşturulur. Serbest tarz şiirleri, uyaklı olup olmadığına bakılmaksızın yazılan şiirlerdir. Hece ve sözcük hesabına dayanan şiirler, her satırda eşit sayıda sözcük veya hece içeren şiirlerdir. Uyaklı şiirler, satır sonundaki sözcüklerde ses uyumu olan şiirlerdir. Model şiirler, çocuklara yaşamda karşılaşılan durumlar karşısında nasıl davranmaları gerektiği konusunda örnek olabilecek şiirlerdir (Akyol, 2008: 130-144).

Bunların yanı sıra daha çok okul öncesi dönemdeki çocukların ilgisini çeken, kimi sözcüklerin ya da seslerin yinelenmesi ve uyak, ölçü gibi öğelere bağlı kalınarak oluşturulan anlamlı ya da anlamsız söz mısralarından oluşan tekerleme tarzı şiirler ve halk türküleri, ninniler ve maniler gibi halk şiiri tarzındaki şiirler de vardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel bir çalışmadır. Araştırma tarama araştırması niteliğinde olup doküman inceleme tekniği kullanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

2011-2012 Eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilköğretim okullarına gönderilen ikinci kademe Türkçe ders kitapları araştırmanın evrenini oluşturmuştur.

2011-2012 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Afyonkarahisar ili ilköğretim okullarına gönderilen ikinci kademe Türkçe ders kitapları araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

3.3. Veri Toplama Teknikleri

2011-2012 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından gönderilen ikinci kademe Türkçe ders kitapları temin edilmiştir. Şiirin Türkçe eğitimindeki yeri ve işlevi ile ilgili veriler doküman inceleme tekniği kullanılarak toplanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Bu çalışmada doküman inceleme tekniği ile şiirler incelenmiştir. Günümüzde ilköğretim okullarında uygulanan Türkçe Öğretim Programı'na (2006) göre şiirle ilgili kavramların öğrencilere “sezdirme” yoluyla kavratılması gerekmektedir. Ders kitaplarında yer verilen şiirlere ait sorulara bakıldığında özellikle şairin hangi duyguyla ya da düşünceyle şiiri yazmış olabileceği, şiirde nelerin anlatıldığı, şiirin teması üzerinde durulduğu görülmektedir. Sorularla şairin şiiri hangi duyguyla yazmış olabileceği, amacının ne olduğu, teması öğrencilere buldurulmak istenmektedir. Öğrencilerden, şiirin diğer türlerden ayrılan yönlerini şiir dilindeki farklılıkla bulmaları istenmektedir. Şiir dilindeki farklılık ise şiirde ses

tekrarlarına, söz sanatlarına yer verilip verilmediği gibi bu farkları buldurmaya yönelik sorularla sezdirilmeye çalışılmaktadır. Aktaş'ın (2011) şiir incelemede kullandığı yöntem zihniyet, yapı, tema, dil ve ahenk unsurlarını incelemeye yönelik olduğu için bu çalışmada bu çözümlene yöntemine paralel şiir incelemeleri yapılmıştır.

Aktaş'ın (2011) şiir çözümlemesinde kullandığı başlıklar şunlardır:

1. Şiir ve Zihniyet
2. Şiirin Yapısı
3. Şiirin Dili
4. Şiirin Teması
5. Şiirin Ahengi (Ses Akışı, Söyleyiş, Ritim).

Bu belirtilen başlıklara ek olarak araştırmacının belirlediği şu başlıklar altında da şiirler çözümlenmiştir:

1. Şiirlerde Yer Alan Değerler
2. Öğrencilerin Söz Varlığını Zenginleştirmeye Yönelik Şiirde Yer Alan Sözcükler
3. Şiirlerin Yazım ve Noktalama Kurallarına Uygunluğu
4. Şiirlerin Türkçe Öğretim Programı'nda Belirtilen Şiir Türüyle İlgili Kazanımlara Uygunluğu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA YER ALAN ŞİİRLERİN İNCELENMESİ

İlköğretim Türkçe Öğretim Programı'na göre, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer verilmesi gereken edebî türlere bakıldığında şiirin her üç sınıf düzeyinde de yer alması zorunlu bir edebî tür görülür.

6. Sınıf Evren Yayıncılık Türkçe ders kitabında belli başlı temalar ve temalarda yer alan şiirler şunlardır:

Sevgi Temasında Vatan,
Atatürk temasında Atatürk,
Kişisel Gelişim temasında Ağaç ve Sen,
Güzel Sanatlar temasında Sahneler,
Duygular temasında Ziller Çalacak,
Doğa ve Evren temasında Rüzgâr

7.Sınıf Pasifik Yayınları Türkçe ders kitabında belli başlı temalar ve bu temalarda yer alan şiirler bunlardır;

Doğa ve Evren temasında Renkler,
Duygular ve Hayaller temasında Çocukluk,
Milli Kültür temasında Havada Bulut Yok adlı şiirlere verilmiştir.
Hak ve Özgürlükler, Atatürk ve Alışkanlıklar temalarında şiire yer verilmemiş,

8. Sınıf Tav Yayınları Türkçe ders kitabında belli başlı temalar ve bu temalarda yer alan şiirler bunlardır;

Okuma Kültürü temasında Kütüphane,
Atatürkçülük temasında Atatürk Kurtuluş Savaşı'nda,
Sevgi temasında Sevgi ve Ellinci Yıl Türküsü,
Milli Kültürümüz temasında Türküler Dolusu,
Doğa ve Evren temasında Yedigöller'de Sonbahar,
Toplum Hayatı temasında Birlikte adlı şiirlere yer verilmiştir.

Şiirde sözcüklere genellikle günlük kullanımı dışında anlamlar yükler ve bazen de dilin normal ifade kalıpları dışında kullanır. Bu nedenle şiir çözümlemesinin diğer türlere göre farklı olması doğaldır. Şiir çözümlemelerinde önemli olan şairin duygularının çocuk tarafından zenginleştirilmesi önemlidir. Çocuk kendi duygularını şiire katabiliyorsa ve duygularının farkına şiir yardımıyla varabiliyorsa şiir incelemesi amacına ulaşır (Ünalın, 2001: 167).

Şiir incelemesi yapmak için farklı yöntemler ve bu konuyla ilgili farklı görüşler vardır. Genel olarak bunların tamamının temel hedefi eseri tanımlamaktır (A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 2007: 140).

Aytaş'a (2008) göre şiir, güzel sanatlar içerisinde estetik kaygının en çok olduğu edebî türdür. Dil ile anlam kazanan, dilin kullanım özellikleri itibariyle değişen ve dilin özel bir yapıyla kullanıldığı şiir, anlaşılabilirlik ve anlamlılık açısından da farklılık gösterir. Bu nedenle şiir incelemelerinde birçok yöntem vardır. Aytaş, şiir incelemelerinde ana yöntem olarak metin dil bilimi kullanmıştır. Metin dil bilim, bir metni, yapısal ve anlamsal bütünlükleri açısından değerlendirerek ve bu değerlendirmeler sonucunda metni oluşturan temel unsurları anlamaya yönelik bir yöntemdir.

Kaplan'a (2010) göre mevzu, kompozisyon, fikir, sözcük, hayal, ahenk gibi bir şairin eserini oluşturmak için kullandığı her şey şairin şahsiyetini ortaya koyar. Bu da şiirin yazıldığı dönem hakkında bilgi verir. Dönemin anlayışı şaire, oradan da şairin eserine yansır. Kaplan, devir-şahsiyet-eser arasındaki ilişkiden hareketle şiir incelemeleri yapmıştır.

Ünalın (2001) şiirde yoruma tabi tutulacak özellikleri öğretimi kolaylaştırma açısından varlıklar, sıfatlar, imajlar, çağrışımlar, benzetmeler, içerik özellikleri, biçim özellikleri, başlık, sözcük seçimi yönüyle belirtir.

Varlıklar, şairlerin içinde yetiştiği kültürün değerlerini ve şairin duygusal yönünü yansıtır. Bu nedenle öğretmenler, çocuklara şiir yorumlaması yapmayı öğretirken şairin bakış açısından hareket etmeleri gerektiği önemle belirtmelidir. Sıfatlar da varlıklar gibi şairin seçiminin sonucudur. Şairin olaylara, kişilere, nesnelere karşı bakış açısını yansıtan sıfatları yorumlarken şairin hangi duyguyu

hangi sıfatla ifade ettiğine dikkat edilmelidir. Şair şiirde düşüncelerini ve duygularını uzun uzun anlatma fırsatı bulamaz. Bu nedenle de şair, imajlara, çağrışımlara, benzetmelere başvurur. Şiirde anlatılmak istenen duygu şiirin içeriğini oluşturur. Bu duygu somut bir şey olmadığı için öğrencilerin anlaması, o duyguyu fark etmesi zor olabilmektedir. Yönlendirici sorularla öğrencilerin duyguyu anlamalarına yardımcı olunmalıdır. Şiirin başlığı şiirin anlatmak istediği ana duyguyla, vermek istediği iletiyle ilgilidir. Şiirin başlığına bakarak şiir hakkında tahminde bulunulabilir (Ünalın, 2001:167-169).

Kabaklı (2002) “Şiir İncelemeleri” adlı kitabında şiirleri serbest olarak incelemiştir. Kitabında incelemek üzere yer verdiği şiirlerde üslup, tema, tür ve şekil özellikleri bakımından çeşitliliğe önem vermiştir.

Çetin (2009) “Şiir Çözümleme yöntemi” adlı kitabında şiir incelemelerinde dikkate alınacak unsurları içerik, şekil özellikleri, dil ve üslup ve ahenk olarak belirtmiştir ve buna göre şiir çözümlemesi yapmanın uygun olacağını ifade etmiştir.

Çetişli’ye (2004) göre edebiyat, şairin zihni, ruhu ve dilinde hayat bulmuş, kendi içinde tutarlı ve uyumlu bir terkip; tamamlanmış bir sistem durumundaki edebî eserdir. Çetişli de bu edebî esere yönelirken, şiirler incelenirken muhteva, yapı ve dil ile bunların alt unsurlarının birlikte bir düzen içinde ele alınmasının gerekliliğini vurgulamıştır.

Şiir çözümlemelerinde özellikle eserin oluşturulduğu anlayışı yansıtan, şiirde neyin ele alındığını, şiire nasıl yaklaşıldığını gösteren zihniyet; eserin hangi birimlerden oluştuğunu, bu birimlerin hangi tema etrafında birleştiğini gösteren yapı; ses ve anlam kaynaşmasında oluşan birimlerin birleştiği anlam değeri olan tema; şiirde kullanılan dil ve ahenk unsurları üzerinde durulduğu görülmüştür (Aktaş, 2011: 31-32).

Aşağıda verilen ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki şiirler; zihniyet, yapı, tema, dil, ahenk, değerler, söz varlığını zenginleştirmeye yönelik sözcükler, yazım ve noktalama kurallarına uygunluk ve Türkçe Öğretim Programı’nda (2006) belirtilen şiir türüyle ilgili kazanımlara uygunluk bakımlarından incelenmiştir.

4.1. Evren Yayıncılık Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Şiirler

4.1.1. “Vatan” Şiiri

Vatan,
Antalya’da bir mavi su,
Posof’ta bir çorak tarla,
Gümüşhane’de bir yemyeşil bahçedir.

Vatan,
Sivas yaylasında,
Yıldız bakışlarıyla aydınlanan,
İpissiz bir gecedir.

Vatan,
Kelkit’te bir kardeş mezarı,
Zonguldak’ta bir maden işçisi,
Rize’de çay toplayan bir gelin,
Ve seccadesinde namaz kılan bir ihtiyar annedir.

Vatan,
Aydın’da tebessümüyle Aslıhan,
Ve duru bakışlarıyla Emine’dir.

Vatan,
Ceylanpınar’da bir ince ceylan,
Edirne’de bir ince minaredir.

Vatan,
Hudur boylarında dalgalanan,
Güzel bayrağımızda,
Hare haredir.

Vatan,
 Küçük ellerinin avuçladığı,
 Sade bir toprak parçası değil çocuğum,
 Toprakla büyüyen bir kutsal düşüncedir.

Nusret Özdemir

Zihniyet

Nusret Özdemir'in "Vatan" adlı bu şiirinde "Vatan nedir?" sorusuna cevap aranmış ve metnin bütün birimlerinde bu soru Türkiye'nin özellikleri ve doğal ve tarihi güzelliklerinden yararlanarak cevaplandırılmıştır. "Vatan"a üzerinde yaşanan toprak parçası olmanın ötesinde anlamlar yüklenmiştir. Bu da şiirin son kısmında yer alan şu mısralarla ifade edilmiştir:

"Vatan, küçük ellerin avuçladığı,
 Sade bir toprak parçası değil çocuğum,
 Toprakla büyüyen bir kutsal düşüncedir."

Yapı

Şiir Türkiye'nin tarihi ve doğal güzelliklerinin anlatıldığı ve her biri "vatan" sözcüğü ile başlayan birimlerden oluşmuştur. Bu birimlerde yörelerin kendine has özelliklerine değinilmiş ve Türkiye'nin dört bir tarafı hakkında bilgi verilmiştir.

Şiir, yerleri değiştirildiğinde diğer birimlerde ve genel olarak anlamda bir bozulmanın olmadığı birimlerden oluşmuştur (Aktaş, 2011: 150). Her birim kendi içinde bütünlük taşımaktadır.

Tema

Şiirde vatan için toprak parçası değil; kutsal bir düşüncedir, denilmektedir. Şiirin son kısmında yer alan mısralardan hareketle şiirin teması için "Vatan, bir toplumun zaman içinde kazandığı tarihi ve insani değerlere ve özelliklere bağlı kalarak birlik halinde üzerinde yaşadığı, coğrafya ile bütünleştiği bir yerdir." (Aktaş, 2011: 150) denilebilir.

Dil

Şiirin dili sade, açık ve anlaşılırdır. Şiirin etkileyiciliğini artırmak için şiirde “yemyeşil, ıvıssız” sözcüklerinde olduğu gibi pekiştirmelerden yararlanılmıştır. Şiirin tamamına ise kişileştirme ve benzetme sanatları hâkimdir.

Ahenk Unsurları

Şiire her mısradaki eşit sayıda hece olmadığı, serbest ölçüyle yazıldığı ve lirik bir şiir olduğu görülür. Şiirde ahenki sağlamak içinse redif, uyak ve ses tekrarlarından yararlanılmıştır. Mısra sonlarında yer alan;

.....bahçedir
gecedir
annedir
Emine'dir
haredir
düşüncedir

sözcüklerindeki ‘e’ sesleri yarım uyak; ‘dir’ heceleri ise rediftir. Ayrıca şiirde aralarda tekrarlanan ‘vatan’ sözcüğü şiire ahenk katmıştır.

Değerler

Türkçe dersi doğru ve güzel değerlerin, duyguların aktarılmasında önemli bir role sahiptir. Nusret Özdemir’in Vatan adlı şiirine değerler açısından bakıldığında şiirde öğrencilere vatan sevgisini kazandırmanın amaçlandığı görülür. Vatanın bir toprak parçası olmanın ötesinde bir yere sahip olduğu şiirde vurgulanmıştır.

Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarında belirtilen “Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan bireyler yetiştirmek.” (Milli Eğitim İlköğretim Kanunu, 1973: Madde 2) ifadesinde de bu değerler belirtilmiştir.

Söz Varlığını Zenginleştirmeye Yönelik Sözcükler

Şiirde “hare, çorak, tebessüm, kutsal” (Öğrenci Çalışma Kitabı: 14) gibi öğrencilerin anlamını bilmekte zorlanabilecekleri; ancak öğrenmeleri sağlanarak söz varlıklarını zenginleştirmelerine olanak sağlayacak sözcüklere yer verilmiştir.

Yazım ve Noktalama Kurallarına Uygunluk

Şiire yazım ve noktalama açısından bakıldığında yazım ve noktalama yanlışının bulunmadığı; noktalama işaretlerinden kesme işareti, nokta ve virgüle yer verildiği görülür. Sözcüklerin doğru yazılmış olması ve noktalama işaretlerine yer verilmesi öğrencilerin bunların kullanımını görmelerini sağlamıştır.

TÜDÖP’te (2006) Belirtilen Şiir Türüyle İlgili Kazanımlara Uygunluk

Bu şiirle öğrencilere şiir türünün özellikleri öğretilmek istenmektedir. Öğrencilerden, şiirin diğer edebî türlerden farklı bir dille yazıldığını, şiirde ahengi sağlamak için redif, uyak, ses veya sözcük tekrarı, benzetme, pekiştirme, edebî sanatlar gibi ahenk unsurlarından yararlandığını fark etmeleri beklenmektedir. Şiirin, bu şiirle hedeflenen “Metin türüyle ilgili özellikleri kavrar.”, “Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.”, “Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları ifade eder.” gibi kazanımlara uygun olduğu görülmektedir. Öğrenci çalışma kitabında yer alan etkinliklerde de bu kazanımlar desteklenmiştir.

4.1.2. “Atatürk” Şiiri

Sevinelim övsünler seni,
Güneş saçlı, deniz gözlü diye.
Övünelim değil mi?

Saçların siyah da olsaydı kumral da,
Yine aydınlatırdın yolumuzu; düşüncenin ışığında.

Düşüncenin ışığında dedim de:
Aklıma "Ne mutlu Türk'üm diyene." sözü geldi.
Ardından istiklalim, hürriyetim,

Sonra kılık, kıyafetim,
Yazmam, okumam, öz dilim...

Hepsi de özdü, türeydi:
Kafesin kırılması, pençenin atılması,
Hepsi de Türk'e yakışan şeylerdi.
Kadıncı, erkekti düşünmeden,
Okuyup çalışmamız; aklındaki güneşti!..

Ektiğin tohumun meyvesidir
İçteki emniyet, dıştaki güven
Durmayalım düşeriz sözü
İnandığımız bir şarkıdır gayrı
Yurdumuzda söylenen!

Sevinelim övsünler seni,
Güneş saçlı, deniz bakışlı diye.
İzin verirsen Ata'm söyleyeyim:
Sen yeni bir ruh verdin bize
"Hayatta en hakiki mürşit ilimdir." diye!

İlmin ışığında, sanatın güzelinde,
Yürüyenlerle beraber ruhun.
Mevsimler, zamanlar üstünde,
Bizimle, her zaman bizimle; güzel, aydınlık,
İşte böyle tanıdık seni Ata'm; izinden ayrılmadık.

İbrahim Minnetoğlu

Zihniyet

İbrahim Minnetoğlu'nun Atatürk adlı bu şiirinde Mustafa Kemal Atatürk'ün ülkemiz için yaptıkları ele alınmıştır. Atatürk ülkemizin gerek düşman işgalinden kurtarılmasında gerekse gelişip ilerlemesinde çok büyük rol ve sorumluluk almıştır. Milli birlik ve beraberliğin sağlanmasında gerçekçi düşünceleri, geniş halk

topluluklarını etkileme yeteneği, kurtuluşa ve geleceğe olan inancıyla etkili olmuştur. Atatürk'ün vatana bağlılığı şiirde geöen “Ne mutlu Türk'üm diyene!” sözüyle de vurgulanmıştır. şiirde bugünlere ulaşmada Atatürk'e borçlu olduğumuz ve onun yaptığı inkılâplar şiirin şu bölümünde dile getirilmiştir:

“Ardından istiklalim, hürriyetim,
 Sonra kılık kıyafetim,
 Okumam, yazmam, öz dilim”
 “Kafesin kırılması, peöenin atılması”
 “Kadımdı, erkekti düşünmeden”.

mısralarında Atatürk'ün yaptığı kılık kıyafet inkılâbı, yeni harflerin kabulü, Türk Dil Kurumunun kurulması, kadın erkek eşitliğinin sağlanması gibi inkılâplara yer verilmiştir.

Yapı

şiir beşer mısralık altı kıtadan oluşmaktadır. İlk kıtada Atatürk'ün fiziksel özelliklerinden mavi gözlü, sarı saölı olduğuna değinilmiş ve önemli olanın bu fiziksel özellikler olmadığı söylenmiştir. Onun düşünceinin ışığında yolumuzu aydınlattığı vurgulanmıştır. Birinci ve ikinci kıta birbirine bağlanmış ve Atatürk'ün söylediği “Ne mutlu Türk'üm diyene!” sözü ve yaptığı inkılâplar hatırlatılmıştır. Üöüncü kıtada da inkılâplardan bahsedilmiştir. Dördüncü kıtada içte ve dışta sağlanan emniyet ve güven dile getirilmiştir. Beşinci kıtada Atatürk'ün bilime verdiği öneme değinilmiş ve onun söylediği “Hayatta en hakiki mürşit ilimdir.” sözüne yer verilmiştir. Altınca kıtada da beşinci kıtaya bağlantılı olarak bilimden ve sanattan bahsedilmiştir. şiirin bütün kıtaları birbirine bağlantılıdır. Herhangi birinin yeri değiştirildiğinde anlamda daralma olduğu göröür.

Tema

şiir Atatürk'ün, ölkemizin öncelikle dışman işgalinden kurtulması sonra da gelişmesi için yaptıkları üzerine kurulmuştur. Her kıtada bunlar göröür. Özellikle de Atatürk'ün bilimin ve düşünceinin ışığında yolumuzu aydınlattığının vurgulandığı düşünöldüğünde şiirin teması için şunu demek mümkündür: Bir ölkenin gelişmesi ve

ilerlemesi ancak ve ancak bilimin ve düşüncenin ışığında olduğunda gerçekleşir. Atatürk her zaman bunun farkında olmuş ve buna yönelik inkılaplar gerçekleştirmiştir.

Dil

Şiirin dili açık, sade ve anlaşılırdır. Şiir dilindeki doğallık ve içtenlik göze çarpmaktadır. Şiirde etkileyiciliği artırmak için mecazlı söyleyişten, devrik cümlelerden ve benzetme sanatından yararlanılmıştır. “Güneş saçlı, deniz gözlü diye” mısrasında Atatürk’ün saçlarının sarısı güneşe, gözlerinin maviliği denize benzetilmiştir. “Ektiğin tohumun meyvesidir, içteki emniyet, dıştaki güven” mısralarında emniyet ve güven meyveye benzetilmiştir. “Okuyup çalışmamız, aklındaki güneşti!...” mısrasında düşünceler güneşe benzetilmiştir.

Ahenk Unsurları

Şiire tür özellikleri açısından bakıldığında şiirin serbest ölçüyle yazıldığı, lirik bir şiir olduğu, şiirin tümü dikkate alındığında düzenli bir uyak düzeninin olmadığı, ancak ahengi sağlamak için bazı kıtalarda uyak ve redife yer verildiği görülmüştür. Şiirde mısra sonlarında yer alan;

.....kumral da

.....ışığında

sözcüklerindeki ‘-da’ sesleri tam uyak;

.....hürriyetim

.....kıyafetim

.....dilim

sözcüklerindeki ‘-im’ sesleri redif;

.....türeydi

.....şeylerdi

.....güneşti

sözcüklerindeki ‘-di, -ti’ sesleri redif;

.....güven

.....söylenen

sözcüklerindeki ‘-en’ sesleri tam uyak;

.....bize

.....diye

sözcüklerindeki ‘-e’ sesleri yarım uyak;

.....güzelinde

.....üstünde

sözcüklerindeki ‘-inde, -ünde’ sesleri zengin uyak;

.....aydınlık

.....ayrılmadık

sözcüklerindeki ‘-ik’ sesleri tam uyaktır.

Değerler

Bu şiirler Atatürk sevgisi kazandırmak amaçlanmıştır. Şiire değerler açısından bakıldığında milletçe benimsememiz gereken milli birlik ve beraberlik, ülkemizi ileriye taşıma gibi değerlere yer verildiği görülür. Atatürk, ilerlemenin ancak ve ancak ilmin yolunda, düşüncenin ışığında olarak gerçekleşeceğini biliyordu. Şair, Atatürk’ün “Hayatta en hakiki mürşit ilimdir.” sözüne yer vererek bunu vurgulamıştır.

“İlmin ışığında, sanatı güzelinde,

Yürüyenlerle beraber ruhun.” mısralarıyla da şair, ilmin yolunda olduğumuz sürece Atatürk’ün bizimle olacağını ifade etmiştir.

Atatürk ile ilgili yazılan şiirler Atatürk’ü yaşatmakla kalmamakta, onu devamlı hatırlattığı için öğrencilerin eğitimini olumlu şekilde etkilemektedir (Selcen, 2007: 208). Bu bakımdan bu şiir de öğrencilerin eğitimini olumlu etkileyecek, onlara Atatürk sevgisi kazandıracak niteliktedir.

Şiir, Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarında geçen “Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren bireyler yetiştirmek” (Millî Eğitim İlköğretim Kanunu, 1973: Madde 2) amacına da uygun bir değer taşımaktadır.

Söz varlığını Zenginleştirmeye Yönelik Sözcükler

Şiirde geçen “övünmek, istiklal, öz, türe, düşüncenin ışığında, ilmin ışığında yürümek” (Öğrenci Çalışma Kitabı: 69) sözcük ve söz grupları öğrencilerin söz varlıklarını zenginleştirmelerine olanak sağlayacak niteliktedir.

Yazım ve Noktalama Kurallarına Uygunluk

Öğrencilerin, kullanım yerini ve şeklini görmeleri açısından nokta, virgül, noktalı virgül, ünlem işareti, üç nokta, tırnak işareti ve kesme işaretine yer verilmiştir. Şiirdeki “Ektiğin tohumun meyvesidir/İçteki emniyet, dıştaki güven” mısrasından sonra nokta konulması gerekmektedir. Bunun dışında herhangi bir yazım ve noktalama yanlışı yoktur.

TÜDÖP’te (2006) Yer Verilen Şiir Türüyle İlgili Kazanımlara Uygunluk

Şiire kazanımlar açısından bakıldığında; şiirde söz sanatlarına, devrik cümlelere, mecazlı söyleyişe, uyak ve redife yer verilmesi “Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.” ve “Şiir türünün özelliklerini kavrar.” kazanımını gerçekleştirmeye yöneliktir. “Şiir ezberler.” kazanımı ise etkinliklerle desteklenmiştir.

4.1.3. “Ağaç ve Sen” Şiiri

Bir ağaç altındasın, her dalı bin bir çiçek,
Gün gelip bu çiçekler sana yemiş verecek.

En yüksek dallarında, bunların olgunları;
Gözünü onlara dik, alçaklarından el çek.

İstiyorsan erişmek yüksekteki dallara,
Vücutça kuvvetli ol, zekâca büyüyerek.

Yavrum, bunun çaresi okuyup öğrenmektir,
Yoksa hep boşa gider çektiğin bunca emek!

Bilgi en büyük kuvvet, yaşayıp yaşatmakta;
Fakat faydasız kalır temiz olmazsa yürek!

Sevmeye başla yavrum, ananın kucağında;
Vatana sevgin, her şeyden üstün gerek.

Kafanda bilgi dolu, yürekte sevgilerin,
Yürü, engel tanıma yolundan döndürecek.

Gözün yukarda olsun, gönlün yüceliklerde,
Başın dimdik, yüzün ak, alnın açık, gözün pek,

Yere düşen, kirlenen hiçbir şeye eğilme,
Şahin ol, yılan olma; sürünmektir eğilmek!

Her ülkeye emekle, çalışmakla erilir,
Bahtiyarlık istersen ömür sür didinerek.

Yücel yavrum, Türklüğün her ümidi sendedir,
Vatan demek sen demek, sen demek vatan demek.

Hasan Ali Yücel

Zihniyet

Şiirde şair çocuklara, öğrencilere seslenmiştir. Onları uyarmak, onlara öğütler vermek, tavsiyelerde bulunmak ve bazı şeyleri hatırlatmak istenmiştir. Onlara başarılı, hoşgörülü, sevgi dolu olmanın yollarını anlatılmıştır. Şair bunu tecrübelerinden yararlanarak yapmıştır. Şiirde çocuklara ülkenin, vatanın geleceği olarak bakılmıştır. Şiirin son beyitinde geçen “Yücel yavrum, Türklüğün her ümidi sendedir, Vatan demek sen demek, sen demek vatan demek.” mısralarıyla bu durum ifade edilmiştir.

Yapı

Şiir on bir beyitten meydana gelmiştir. Her bir beyit kendi içinde bütünlük taşımaktadır. Her beyitte çocuklara, gençlere öğütler vardır. Şiirin tamamı çocuklara, gençlere verilmek istenen öğütler üzerine kurulmuştur. Birinci beyitte, yaşamda karşılaşılabilecek durumların varlığı üzerinde durulmuştur. Diğer beyitlerde de bu durumlara değinilerek başarılı olma, dürüst olma, sevgi dolu olma, hoşgörülü olma, vatani ve milleti sevmeye gibi konularda öğütler verilmiştir.

Tema

Şiirin her beyitinde çocuklara, gençlere öğütler verilmiştir. Şiirin tamamının bu öğütler üzerine kurulduğu düşünüldüğünde şiirin teması için; bugünün çocuklarının yarının geleceği olduğu, geleceğin emanet edileceği çocukların başarılı, hoşgörülü, dürüst, azimli, sevgi dolu olmasının gerekliliği söylenebilir.

Dil

Şiirin dili sade, samimi, açık ve anlaşılırdır. Şiirde anlatımı güçlendirmek, etkileyiciliği artırmak için mecazlı söyleyişten ve benzetmeden yararlanılmıştır. “Bir ağaç altındasın, her dalı bin bir çiçek” mısrasında yaşam bir ağaca benzetilmiştir.

Ahenk Unsurları

Şiir didaktik şiir türünde yazılmış ve öğüt vermeyi amaçlamıştır. Gençlerin başarıya ulaşması için öğütler verilmiştir. Şiirde her mısrada on bir hece vardır. Ahengi sağlamak için uyaktan yararlanılmıştır. Şiirde “aa, ba, ca, da, ea...” şeklinde giden uyak düzeni vardır. Şiirde ilk iki mısra birbiriyle uyaklı; diğer beyitlerin ikinci mısraları ilk beyitin ikinci mısrasıyla uyaklıdır. Şiirin tamamında tam uyak kullanılmıştır.

Değerler

Öğrencilere değer aktarımı yapılırken birer araç olarak kullanılan metinlerde, öğrencilere iyi bir vatandaş olmanın gereği, birtakım ulusal ve evrensel değerlere sahip olunması gerektiği konusunda ipuçları verilir (Çelikpazu ve Aktaş, 2011: 416). Hasan Ali Yücel’in Ağaç ve Sen adlı bu şiiri bu değerlerden hoşgörü, dürüstlük,

başarılı olma, vatan sevgisini içermektedir. Başarılı olmanın yolu çalışmaktan, emek vermekten geçer. Ulaşılacak istenen hedeflere ancak çalışarak, gayret sarf ederek ulaşılabileceği,

“Her ülküye emekle, çalışmakla erilir,

Bahtiyarlık istersen ömür sür didinerek.” mısralarında vurgulanmıştır.

Başarıya ancak azimle ve zorluklardan yılmadan ulaşılabileceği,

“Kafanda bilgi dolu, yürekte sevgilerin,

Yürü, engel tanıma yolundan döndürecek.” mısralarında dile getirilmiştir.

Hoşgörü ve dürüstlük değerleri ise,

“Gözün yukarda olsun, gönlün yüceliklerde,

Başın dimdik, yüzün ak, alnın açık, gözün pek.” mısralarında vurgulanmıştır.

Mustafa Kemal Atatürk cumhuriyetimizi ve vatanımızı gençlere emanet etmiştir. Ülkemizin yarınları gençlerin elindedir. Ülkemizin gelişmesini sağlayacak olan yine gençlerdir. Bu durum,

“Sevmeye başla yavrum, ananın kucağında;

Vatan sevgin, her şeyden üstün gerek.” mısralarında vurgulanmıştır.

Söz Varlığını Zenginleştirmeye Yönelik Sözcükler

Şiirde öğrencilerin söz varlıklarını zenginleştirmek amacıyla “yemiş, engel, gönül, şahin, bahtiyar ve didinmek” (Öğrenci Çalışma Kitabı: 98) sözcüklerine yer verilmiştir.

Yazım ve Noktalama Kurallarına Uygunluk

Öğrencilerin, kullanım yerini ve şeklini görmeleri noktalama işaretlerinden açısından nokta, virgül, notalı virgül ve ünlem işaretine yer verilmiştir. Şiirde geçen “Başın dimdik, yüzün ak, alnın açık, gözün pek,” mısrasından sonra virgül yerine nokta konulmalıdır. Bunun dışında herhangi bir yazım ve noktalama yanlışı yoktur.

TÜDÖP’te (2006) Belirtilen Şiir Türüyle İlgili Kazanımlara Uygunluk

Şiirde etkileyiciliği artırmak için benzetmeden ve mecazlı söyleyişten yararlanılması, ahengi sağlamak için uyak kullanılması “Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.” ve “Şiir türünün özelliklerini kavrar.” kazanımlarını gerçekleştirmeye

yöneliktir. “Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları ifade eder.” ve “Şiir ezberler, uygun ortamlarda okur.” kazanımları ise etkinliklerle desteklenmiştir.

4.1.4. “Sahneler” Şiiri

Umutlar, sevgiler,
Hayal ile gerçekler,
Dramlar, komediler,
İzlenir sahnelerde.

Sahnede oyunlar,
Alıp bizi götürür.
Güldürür, düşündürür,
Düşündürür, güldürür.

Orda bir başka yaşam,
Yaşanır çoğu akşam.
Başarılı bölümler,
Alkışlanır her akşam.

Dünyanın her yerinde,
On binlerce sahnede,
Sorunlar, mutluluklar,
İzlenir sahnelerde.

Erol Yavuz

Zihniyet

Erol Yavuz’un Sahneler adlı bu şiirinde tiyatroya insanlara gerçekleri anlatan, topluma ayna tutan bir sanat olarak bakıldığı görülür. Şiirde tiyatroya neler olduğundan, nelerin anlatıldığından bahsedilmiştir. Tiyatro eserlerinde yaşamda olan tüm duyguları, acıları, hasretleri, hüznüleri, sevinçleri görmenin mümkün olduğu dile getirilmiş ve bu durum,

“Umutlar, sevgiler,
Hayal ile gerçekler,

Dramlar, komediler,
İzlenir sahnelerde.” mısralarıyla ortaya konmuştur.

Yapı

Şiir dörder mısralık dört kıtadan oluşmuştur. Şiirin tamamı tiyatronun yaşamdaki yerini anlatmak üzerine kurulmuştur. Bu doğrultuda; ilk kıtada yaşamda olan tüm duyguların tiyatro sahnelerinde olduğundan, ikincide sahnelenen oyunların insanların hem düşündürüp hem güldürdüğünden, üçüncüde sahnelerde farklı farklı yaşamların canlandırıldığından, son kıtada ise dünyanın her yerinde tiyatronun olduğundan ve izlendiğinden bahsedilmiştir.

Tema

Şiirde tiyatronun yaşamdaki yeri ve önemi anlatılmıştır. Şiirin son kıtasında yer alan “Dünyanın her yerinde, On binlerce sahnede” mısralarında tiyatronun, tiyatrodan hareketle de güzel sanatların evrenselliği üzerinde durulmuştur. Şiirin teması için, toplumların ve o toplumda yaşayan insanların yaşayışlarını, duygularını, düşüncelerini, sorunlarını tiyatro aracılığı ile sahnelerde görmenin mümkün olduğu söylenebilir.

Dil

Şiirin dili sade, açık ve anlaşılırdır. Anlatımın etkileyciliğini artırmak için mecazlı söyleyişe ve devrik cümlelere yer verilmiştir.

Ahenk Unsurları

Şiir yedili hece ölçüsüyle yazılmış lirik bir şiidir. Şiirde ahengi sağlamak için redif ve uyaktan yararlanılmıştır. Şiirde mısra sonlarında yer alan,

.....sevgiler

.....gerçekler

.....komediler

sözcüklerindeki ‘ler’ sesleri redif;

.....götürür

.....düşündürür

.....güldürür

sözcüklerindeki ‘ür’ sesleri redif, ‘dür’ sesleri zengin uyak;

.....yaşam

.....akşam

sözcüklerindeki ‘şam’ sesleri zengin uyak;

.....yerinde

.....sahnede

.....sahnelerde

sözcüklerindeki ‘de’ sesleri rediftir.

Değerler

Değerler açısından şiire bakıldığında şiirde güzel sanatların öneminin vurgulandığı görülür. Milletleri ileriye taşıyacak unsurların sadece siyasi, askeri ya da ekonomik başarılar olmadığı, bir milletin adını güzel sanatlarda elde edilen başarılarla da duyurmanın mümkün olduğu düşünüldüğünde bu alana verilmesi gereken değer anlaşılır. Atatürk de “Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuştur.” diyerek, güzel sanatların önemini ortaya koymuştur.

Atatürk güzel sanatlar içinde tiyatronun ayrı bir yeri ve önemi olduğuna inanmıştır. Atatürk’e göre tiyatro; resim, edebiyat, müzik gibi güzel sanatların bir sentezi niteliğindedir. Bu nedenle tiyatroyu toplumun gerçek aynası olarak görmüştür (Kavcar, 1983: 523) . Bu şiirde de tiyatronun toplum yaşamındaki önemi öğrencilere aktarılmak istemiştir.

Söz Varlıklarını Zenginleştirmeye Yönelik Sözcükler

Şiirde öğrencilerin söz varlıklarını geliştirmeleri amacıyla “ dram, komedi, sahne, oyun alıp götürmek” (Öğrenci Çalışma Kitabı: 112) sözcüklerine yer verilmiştir.

Yazım ve Noktalama Kurallarına Uygunluk

Şiirde herhangi bir yazım ve noktalama yanlışı olmamakla birlikte öğrencilerin, kullanım yerini ve şeklini görmeleri açısından noktalama işaretlerinden nokta ve virgül kullanılmıştır.

TÜDÖP'te (2006) Belirtilen Şiir Türüyle İlgili Kazanımlara Uygunluk

Şiirde etkileyiciliği artırmak için mecazlı söyleyişe, devrik cümlelere yer verilmesi; ahengi sağlamak için redif ve uyaktan yararlanılması “Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.” ve “Şiir türünün özelliklerini kavrar.” kazanımlarını gerçekleştirmeye yöneliktir. “Şiir yazar.” kazanımı etkinliklerle desteklenmiştir.

4.1.5. “Ziller Çalacak” Şiiri

Zil çalacak... Sizler derslere gireceksiniz bir bir.
Zil çalacak, ziller çalacak benimçin,
Duyacağım, evlerden, kırlardan, denizlerden;
Tâ içimden birisi gidecek ardınızdan uça ese...
Ama ben, ben artık gidemeyeceğim.

Zil çalacak... Siz geminize, treninize gireceksiniz bir bir.
Zil çalacak, ziller çalacak benimçin,
Duyacağım, iskelelerden, istasyonlardan bütün;
Tâ içimden birisi koşacak ardınızdan...
Ama ben, ben artık gelemeyeceğim.

Sonra bir gün zil çalacak yine,
Hiç kimseler, kimsecikler duymayacak...
Ne sınıflar, ne iskeleler, ne istasyonlar, ne siz...
Tâ içimden birisi kalacak oralarda...
Ben gideceğim. Zeki Ömer Defne

Zihniyet

Zeki Ömer Defne'nin Ziller Çalacak adlı bu şiirinde bir öğretmenin mesleğine öğrencilerine yaklaşımı ele alınmıştır. Okullarda öğrencilere ve öğretmenlere dersin başlama ve bitiş zamanları zil ile bildirilir. Şair için öğrencilerine kavuşma, yararlı olma, ilim irfan öğretme zamanının başladığı anlamına gelen zil, artık öğrencilerinden ayrılma vaktini bildirmektedir. Bunun hüznünü yaşayan şair bunu,

“Ziller çalacak.....Sizler derslerinize gireceksiniz bir bir.
Ama ben, ben artık gidemeyeceğim.”

mısralarıyla ifade etmiştir. Şiirde şairinin içinde bulunduğu ruh hali ve yaşadığı duygular anlatılmıştır.

Yapı

Şiir beşer mısralık üç kıtadan oluşmuştur. Bir öğretmenin meslek yaşamından ve yaşamdan ayrılma zamanı geldiğinde hissettiği yoğun kaygı ve üzüntü dile getirilmiş ve şiir bu yoğun kaygı duygusu üzerine kurulmuştur. Üç kıtada da “Ziller çalacak” ifadesi kullanılmıştır. Bu ifade öğrenciler için okulun, derslerin başlama zamanı anlamına gelirken, şair için artık gerek meslek yaşamının gerekse yaşamının sonu anlamına gelmektedir. Birinci ve ikinci kıtada zillerin çalmasıyla beraber öğrencilerin okullarına, derslerine gireceği, ama şairin artık onlarla beraber olamayacağı söylenmiş, son kıtada ise şair için artık son zilim çalacağı, yaşamdan ayrılma vaktinin geldiği ifade edilmiştir.

Tema

Metnin temasını tespit etmek için yapı üzerinde düşünmek gerekir. Tema okuyucunun zihninde değil; metinde gizlidir (Aktaş, 2011: 239). Bu açıdan bakıldığında şiirin bir öğretmenin yaşadığı kaygı üzerine kurulduğu görülür. Bu kaygı bir öğretmenin çok sevdiği mesleğinden ve öğrencilerinden ayrılma kaygısıdır. Buradan hareketle şiirin teması için, bir öğretmenin mesleğine olan sevgisi ve sevdiği bu meslekten ayrı kalacak olmanın verdiği kaygı denilebilir.

Dil

Şiirin dili sade, açık ve anlaşılırdır. Şair duygularını samimi bir şekilde ifade etmiştir. Şiirde etkileyiciliği artırmak için mecazlı söyleyişe ve devrik cümlelere yer verilmiştir.

Ahenk Unsurları

Sevgi ve kaygı duygularına yer verilen bu şiir, konusuna göre şiir türlerinden lirik şiirlere girmektedir. Mısralardaki hece sayısı eşit olmadığından serbest ölçüyle

yazılmış bir şiidir. Şiirde ahengi sağlamak için redif ve uyaktan yararlanılmamış; ancak kıtaların başında ve sonlarında aynı mısra tekrarlanarak bir uyum yakalanmıştır.

Değerler

Öğretmenlik mesleği, diğer bazı mesleklerden farklı olarak insan ilişkileri açısından insanlarla devamlı etkileşim içinde olunan bir meslektir. Öğretmenlik sadece okullarda bina sınırları içinde yapılan bir meslek değildir. Bir öğretmen okulda sınırları içinde öğrencilerle; okul sınırları dışında da öğrenci, veli ve toplumla iç içedir (Çelikten vd. , 2005: 213). Bu açıdan düşünüldüğünde yıllarca öğretmenlik yapmış bir insan okula, öğrencilere, toplumla iç içe olmaya alışır. Bunun sonucunda da meslekten ayrıldığında hüzünlü duygular içine girebilir.

Şiirde mesleğini çok seven ve artık mesleğinin ve yaşamın son zamanlarını yaşayan bir öğretmenin kaygıları anlatılmıştır. Okuyucuda estetik bir haz uyandıracak şekilde yazılmış ve okuyucunun duygularına seslenen bir şiidir.

Söz Varlıklarını Zenginleştirmeye Yönelik Sözcükler

Şiirde yer alan “benimçin, uça, ese, istasyon, iskele” (Öğrenci Çalışma Kitabı: 155) sözcükleri öğrencilerin söz varlıklarını zenginleştirmelerine olanak sağlayacaktır.

Yazım ve Noktalama Kurallarına Uygunluk

Noktalama işaretlerinden nokta, virgül, noktalı virgül ve ünlem işareti kullanılmış, şiirde herhangi bir yazım ve noktalama yanlışı yapılmamıştır.

TÜDÖP’te (2006) Belirtilen Şiir Türüyle İlgili Kazanımlara Uygunluk

Şiirde mecazlı söyleşiye, sözcük tekrarlarına, devrik cümlelere yer verilmesi “Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.” ve “Şiir türü özelliklerini kavrar.” kazanımlarını gerçekleştirmeye yöneliktir. “Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları ifade eder.”kazanımını öğrenci çalışma kitabındaki etkinliklerle desteklenmiştir.

4.1.6. “Rüzgâr” Şiiri

Şimdi bir rüzgâr geçti buradan,
Koştum ama yetişemedim.
Nerelerde gezmiş tozmuş
Öğrenemedim.

Besbelli denizden çıkıp
Kıyıları boyunca gitmiştir.
Tuz kokusu, katran kokusu, ter kokusu,
Yüreğini allak bullak etmiştir.

Sonra başlamış tırmanmaya dağlara doğru,
Bulutları koyun gibi gütmüştür.
Okşayıp otları yaylalarda
Büyütmüştür.

Köylere de uğradıysa eğer
Islak, karanlık odalarda beşik sallamıştır
Güneş altında çalışanlara
İmdat eylemiştir.

Sonra başlayıp alçalmaya ovalara doğru,
Haşhaş tarlalarında eflatun, pembe, beyaz,
Kıraçlarda mavi dikenler...
Toz toprak gözlerine gitmiştir.

Kentlere de uğramış ki yanımdan geçti.
Haşhaş çiçeğine benzer kızlar görmüştür.
Bir gülüş, bir tel saç, allık pudra
Alıp gitmiştir.
Şimdi bir rüzgâr geçti buradan
Koştum ama yetişemedim.

Soraydım söylerdi herhalde
Soramadım.

Cahit Külebi

Zihniyet

Cahit Külebi'nin "Rüzgâr" adlı bu şiirinde rüzgâr kişileştirilmiştir ve rüzgârın farklı yerlere gidişi, farklı yaşamlara tanık oluşu ele alınmıştır. Rüzgârdan yararlanarak şair, kendi duygularını, düşüncelerini, hayallerini aktarmıştır. Şair rüzgar aracılığıyla hayal dünyasında da olsa farklı yerlere gitmiş, farklı yaşamlara dokunmuştur.

Yapı

Dörder mısralık yedi kıtadan oluşmuştur. Her kıtada şairin rüzgârın geldiği gittiği yerler hakkında yaptığı yorumlar vardır. Her kıtada rüzgârın ayrı bir yolculuğu anlatılmıştır. Şiir şairin gözünden, şairin hayal dünyasından, duygularından, düşüncelerinden hareketle rüzgârın yaptığı yolculuk üzerine kurulmuştur. Şair rüzgârın nerelerden geldiğini, nerelere gittiğini merak etmekte, bunu da;

"Şimdi bir rüzgâr geçti buradan,
Koştum ama yetişemedim.
Nerelerde gezmiş tozmuş
Öğrenemedim."

mısralarıyla dile getirmiştir. Şairin rüzgârın bilmediği yolculuğuyla ilgili tahminleri de şiirin diğer mısralarında anlatılmaktadır.

Tema

Şiirde bir doğa olayından, rüzgârdan hareketle şairin duygularının, hayallerinin, düşüncelerinin anlatıldığı görülür. Şiirde köy yaşamına, şehir yaşamına, doğa unsurlarına değinilmiştir. Şiirin teması için, rüzgârın farklı farklı yerlere ve yaşamlara yaptığı yolculuk denilebilir.

Dil

Şiirin dili sade, açık ve anlaşılırdır. Şiirde anlatımı güçlendirmek için kişileştirme, benzetme gibi söz sanatlarından ve devrik cümlelerden yararlanılmıştır. Şiirin tamamına rüzgâr kişileştirmesi hâkimdir. “Haşhaş çiçeğine benzer kızlar” mısrasında benzetme sanatı vardır.

Ahenk Unsurları

Lirik şiir türünde yazılan bu şiirde mısralardaki hece sayısı eşit değildir. Şiir serbest ölçüyle yazılmıştır. Şiirde ahengi sağlamak için redif ve uyaktan yararlanılmış; ancak kıtaların sonlarında yer alan sözcüklerdeki “-mıştır” sesleriyle bir uyum yakalanmıştır.

Değerler

Şiirde rüzgârın farklı yerlere ve yaşamlara yaptığı yolculuk okuyucuda estetik bir haz uyandıracak şekilde dile getirilmiştir. Şiirler estetik değer taşır. Bu şiirde okuyucuyu alıp başka dünyalara götürmek, bunu da cansız bir varlık, doğa olayıyla, rüzgârla yapmak şiirin bu özelliğini ortaya koymuştur.

TÜDÖP’te (2006) belirtilen öğrencilere okutulacak metinlerde bulunması gereken özelliklerden biri metinlerin öğrencilere estetik değer kazandıracak nitelikte olmasıdır. Bu şiir de buna uygundur.

Söz Varlığını Zenginleştirmeye Yönelik Sözcükler

Şiirde yer alan “besbelli” sözcüğü ve “allak bullak etmek, imdat eylemek” (Öğrenci Çalışma Kitabı: 172) söz grupları öğrencilerin söz varlıklarını zenginleştirmelerine olanak sağlayacak niteliktedir.

Yazım ve Noktalama Kurallarına Uygunluk

Şiirde noktalama işaretlerinden nokta, virgül ve üç nokta kullanılmıştır. Herhangi bir yazım ve noktalama yanlışı yoktur.

TÜDÖP'te (2006) Belirtilen Şiir Türüyle İlgili Kazanımlara Uygunluk

Şiirde kişileştirme, benzetme gibi söz sanatlarına, devrik cümlelere, ses tekrarlarına yer verilmesi “Şiir türünün özelliklerini kavrar.”, “Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.” ve “Söz sanatlarının anlatıma olan etkisini fark eder.” kazanımlarını gerçekleştirilmeye yöneliktir. Şiirle ulaşılması hedeflenen “Şiir defteri tutar.”, “Şiir yazar.” ve “Şiir ezberler.” kazanımları ise etkinliklerle desteklenmiştir.

4.2. Pasifik Yayınları Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Şiirler

4.2.1. “Renkler” Şiiri

Kahverengi, adı üstünde
Kahvedir.
Ağaçlar kahverengidir aynı zamanda
Ve ahşap kahverengidir, toprak.
Ama asla anlaşılmaz kahverengi
Ve kendisi de anlaşılamaz.
Çünkü medeniyet kahverengidir.
Ve çamur da onun kadar.

Kırmızı her şeyden önce
Kanın rengidir.
Ve bana hayatı hatırlatır,
Hayatsa ölümü.
Sevemedim gitti şu kırmızıyı.

Yeşil başkadır.
Çimen kadar uysal,
Yapraklar kadar güzel,
Yosun kadar yumuşak
Ve koparınca da görürsün ki
Bir papatyanın sapı kadar
Narin ve kırılğan

Beyaz barış kadar buluttur,
Huzur kadar pamuk.
Boş bir sayfa kadar boş
Ve beyaz soğuktur tipi kadar.
Bazen de coşkuludur,
Dalgalar kadar kayalara vuran.

Gri, sadece adıyla bile
Kasvete sürükleyebilir
Yağmur bulutları gibi.
Ve arka sokaklar kirli
Ve beton rengi ağlamalıdır gri.
Sarıdır bazı çiçekler
Ki en güzelleri bence
Sonbaharda yapraklar.
Ve kızgın öğlen güneşi altındaki
Çöl sarıdır.
Ama en önemlisi,

Güneşin kendisi,
Mutluluk kadar sarıdır.

Siyah karanlıktır sadece.
Karanlık ışısızlıktır.
Işısız olmaksızın
Hiçbir şey olmasa bile
Özgür olmaktır bence.

Mavi tüm renkler arasında
En sevdiğimdir benim.
Sağında göremezsin
Solunda da.
Ama başını kaldırınca yukarı,

Masmavidir gökyüzü
 Ve altında deniz varsa
 Gökten de mavi,
 Hayat güzeldir işte.

Korhan Koçak

Zihniyet

Korhan Koçak'ın Doğa ve Evren temasında yer alan “Renkler” adlı bu şiirinde renkler-doğa-duygular arasındaki ilişki ele alınmıştır. Renklere ve doğaya nasıl bakıldığı sorusu metnin zihniyeti hakkında bilgi vermektedir. Şiirde renklerin duygularla ve doğayla ilişkisi şairin gözlemleri ve kişisel görüşüyle anlatılmıştır.

Yapı

Şiir her biri farklı sayıda mısradan oluşan yedi ayrı bentten oluşmuştur. Her bent kendi içinde anlamlıdır ve birinin yerinde değiştirildiğinde veya çıkarıldığında şiirde bir anlam daralması olmaz. Her bentte ayrı bir renk, doğa ve duygular arasındaki ilişkiyle anlatılmıştır. Renkler ve duygular arasında bir ilgi olduğu söylenebilir. Kötü olayların siyah ile, mutluluğun beyaz ile, hayallerin pembe ile anlatılması bu renklere bu duyguların yüklenmesi bunun sonucudur. Şiirde de şairin karanlığı siyaha, kırmızıyı hayata, mutluluğu sarıya, beyazı barışa benzetmesi renkler ve duygular arasındaki ilişkiyi ortaya koymuştur.

Tema

Korhan Koçak'ın renkler adlı bu şiirinde renklerin doğayla ve duygularla ilişkisi şairin kişisel duyguları ve izlenimleri dile getirilmiştir. Şiirin teması için, renklerin doğa ve duygular üzerindeki etkisi denilebilir.

Dil

Şiirin dili sade, samimi, etkileyici ve anlaşılırdır. Şiirde şair duygularını daha çok öznel yargılarla ifade etmiştir. Şiirde etkileyici artırmak, estetik haz uyandırmak için devrik cümlelerden, “masmavi” sözcüğünde olduğu gibi pekiştirmeden ve benzetmelerden yararlanılmıştır. Şiirde “Çünkü medeniyet kahverengidir” mısrasıyla medeniyet kahverengiye; “Beyaz barış kadar buluttur” mısrasında beyaz barışa; “Ve

beton rengi ağlamaklıdır gri” mısrasında gri, ağlamaklı bir insana; “Mutluluk kadar sarıdır” mısrasında sarı, mutluluğa benzetilmektedir. Tüm bunlar, öğrencilerin şiir dilinin farklılığını kavramasını kolaylaştıracak niteliktedir.

Ahenk Unsurları

Şiire tür özellikleri açısından bakıldığında şiirde renklerin doğaya ve duygulara yansımaları anlatıldığı için şiirin lirik şiir türünde yazıldığı görülür. Mısralarda hece sayısı eşit olmadığı için bu şiir serbest ölçüyle yazılmış bir şiirdir. Şiirde ahenği sağlamak için redif, uyak gibi ahenk unsurlarından yararlanılmamış olmasına rağmen bazı sözcükleri (kahverengidir, kadar, ve) ve bazı ekleri (*buluttur*, *soğuktur*, *çoşkuludur*) tekrar yoluna giderek ses tekrarlarından yararlanılmıştır.

Değerler

Renkler duygusal iletiler içerir, öznel olarak algılanır ve duygular üzerinde etkilidir. Sanatçının elinde renkler hem estetik bir öge hem de sanatçının kendini ifade etmesini sağlayan bir araçtır (Künüçen, 2007: 232). Bu şiirde de şair, renklerin kendisinde uyandırdığı duyguları, ifade ettiği anlamları dile getirmiştir.

Şiirde renklerle doğa ve renklerle duygular arasındaki ilişki, uyum estetik haz uyandıracak şekilde anlatılmıştır. Renklerin yaşamla ilişkilendirilmesi öğrencilerin ilgisini çekecek niteliktedir.

Söz Varlığını Zenginleştirmeye Yönelik Sözcükler

Şiirde “medeniyet, tipi, kasvet” (Öğrenci Çalışma Kitabı: 65-66) gibi öğrencilerin anlamını öğrenerek söz varlıklarını zenginleştirmelerine olanak sağlayabilecek sözcüklere yer verilmiştir.

Yazım ve Noktalama Kurallarına Uygunluk

Şiirde herhangi bir yazım ve noktalama yanlışı bulunmamakla birlikte, öğrencilerin kullanım yerini ve şeklini görmeleri açısından şiir nokta ve virgül işaretinin öğretimine olanak sağlamaktadır.

TÜDÖP'te (2006) Belirtilen Şiir Türüyle İlgili Kazanımlara Uygunluk

Şiirde pekiştirme ve benzetmelerden yararlanılması ve şiirde kulağa hoş gelen bir ritmin olması “Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.” ve “Söz sanatlarının anlatıma olan etkisini fark eder.” kazanımlarını gerçekleştirmeye yöneliktir. “Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları ifade eder.”, “Şiir yazar.” ve “Şiir ezberler.” kazanımları kitapta yer verilen etkinliklerle desteklenmiştir. Genel olarak ise şiirin, “Şiir türüyle ilgili özellikleri kavrar.” kazanımına yönelik ve bunları gerçekleştirmeye uygun olduğu görülür.

4.2.2. “Çocukluk” Şiiri

Ne oldu çocukluğum?
Köşelerinde nefes nefes koştüğüm
Odalar?
Ortalarında tahta at koşturduğum
Geniş sofalar?
Sofalarda gizli yuvalarım, gizli yerlerim?

Hani benim kurşun askerlerim?
Bir oda içinde kurduğum şehir,
Geçtiğim nehir?

Hani benim hayallerim, emellerim,
Suya girince balık sandığım ellerim?

Bir leğende bir deniz gören ben,
Bir leğende Çin'e varan yelken?
Beni ufuklardan ufuklara götüren,
İçine binmeden bindiğim tren?

Hani benim sevgilerim, kinlerim,
Yüzünde yüzümü gösteren potinlerim?

İçine girmeden girdiğim ev gibi
Yüzünü görmeden gördüğüm misafir?

Ah! Ne beyazdı yelkenim,
Ne güzeldi evlerim benim,
Ne ufaktı potinlerim,
Ne minikti ellerim benim!

Nerdesin çocukluğum,
Küçüklüğüm nerdesin?
Bir metrede bin metrede koşan tahta atım,
Bir metrede bir dünya gören saltanatım,
Her zaman her yeri alan kurşun askerim
Evlerim, potinlerim

Nerdesiniz?
Bana şimdi bir uzak,
Bir uzak yerdesiniz!
Nerdesiniz?

Elimde ne ev kaldı,
Ne evin yeri kaldı,
Sırtımda kumaş değil,
Bir ince deri kaldı
Ayağımda potinler
Gitti, izler kaldı...

Cevdet Kudret Solok

Zihniyet

Duygular ve Hayaller temasında yer alan Cevdet Kudret Solok'un "Çocukluğum" adlı şiirinde yoğun bir özlem duygusu hâkimdir. "Nerdesin çocukluğum?" sorusu etrafında şair duygularını dile getirmiştir. Şair çocukluğunu

nasıl geçirdiğini, eski günlerini anımsamakta ve o günleri özlemle anmaktadır. Şiirden, şairin çocukluğunun güzel şekilde geçtiği ve o güzel günlerine büyük bir özlem duyduğu anlaşılmaktadır. Şiirde çocukluğa gelip geçici ancak derin izler bırakan bir dönem olarak bakılmaktadır.

Yapı

Şiir farklı sayıda mısradan oluşan sekiz bentten oluşmaktadır. Her bentte şairin çocukluğuna seslenişi vardır. Şair çocukluğunun geçtiği evi, o evde oynadığı oyunları anımsamış ve onlara duyduğu özlemi ifade etmiştir. Aralarda tekrarlanan “Nerdesiniz” sorusundan şairin çocukluğunun geçtiği evi, oyunları, çocukluğunu aramakta olduğu anlaşılmaktadır. Şair şiirin son kısmında “Bana bir uzak, bir uzak yerdesiniz” mısrası şairin artık çocukluğundan, çocukluğunun geçtiği evden çok uzakta olduğunu yaşlandığını göstermektedir.

Tema

Bu şiirde şair, içinde bulunduğu zaman diliminde, kendi geçmişinden seçtiği bir dönemi değerlendirerek kendisini ifade etmiştir. Bu geçmişte yaşamak değil, hatıralarını anlamlı kılmaktır. Şiirde geçmişi anlatmak değil, hatıralarını anlamlı kılmaktır. Şiirde geçmişi anlatmak değil, o dönemde yaşanan duyguları dile getirmek amaçlanmıştır (Aktaş, 2011: 234). Şairin geçmişinde, çocukluğunda yaşadığı mutlu anları ve şimdi o anlara duyduğu özlemi anlatmıştır. Bunlarda hareketle şiirin teması için, şairin çocukluğunda yaşadığı evi, oynadığı oyunları, geçirdiği günleri anımsaması ve şiir aracılığıyla o günlere yolculuk yapması, denilebilir.

Dil

Şiir dili sade, samimi ve etkileyicidir. Şiirde anlatımı güçlendirmek için örtülü ifadelerden, benzetmelerden, ikilemelerden (nefes nefes, bir uzak bir uzak), aynı sözcüğün olumlu ve olumsuz biçiminin bir arada kullanılmasından (binmeden bindiğim, girmeden girdiğim, görmeden gördüğüm), abartmalardan (bir metrede bin metro koşan, bir metrede bir dünya gören) ve devrik cümlelerden yararlanılmıştır

Ahenk Unsurları

Şiir, özlem duygusunu içeren lirik bir şiiirdir. Şiirde mısralardaki hece sayısı eşit olmadığından serbest ölçüyle yazıldığı söylenebilir. Şiirde belirli bir uyak düzeni takip edilmemiş olmakla birlikte şiirde yer alan,

.....çocukluğum

.....koştuğum

.....koşturduğum

mısralarında ‘uğum’ sesleri redif;

.....şehir

.....nehir

mısralarında ‘ehir’ sesleri zengin uyak;

.....emellerim

.....ellerim

mısralarında ‘lerim’ sesleri redif, ‘el’ sesleri ise tunç uyak;

.....ben

.....yelken

.....götüren

.....tren

mısralarında ‘en’ sesleri tam uyak;

.....kinlerim

.....potinlerim

mısralarında ‘lerim’ sesleri redif, ‘in’ sesleri tam uyak;

.....yelkenim

.....potinlerim

.....benim

mısralarında ‘im’ sesleri redif, ‘n’ sesi ise yarım uyak;

.....atım

.....saltanatım

mısralarında ‘ım’ sesleri redif; ‘at’ sesleri ise tunç uyak;

.....askerim

.....potinlerim

mısralarında ‘im’ sesleri redif;

.....yeri kaldı
deri kaldı
izleri kaldı

mısralarında ‘kaldı’ sözcüğü redif, ‘ri’ sesi ise tam uyaktır.

Değerler

Şiir duygulara hitap ettiği için öğrencilerin duygularını ifade etmede yararlanabilecekleri bir türdür (Ünalın, 2001: 167). Bu şiir gerek tür özellikleri bakımından gerekse şiir dili bakımından öğrencilerin duygularına seslenmektedir.

Çocuk olmanın özgürlük olduğu, çocukların hayalde ve oyunda sınır tanımadığı şiirde okuyanda estetik haz uyandıracak etkili bir şekilde anlatmıştır. Şiirin bazı bölümlerinden alınan şu mısralarda bunun örneğini görmek mümkündür:

“Bir leğende bir deniz gören ben,
 Bir leğende Çin'e varan yelken?”

Bu mısralarda, leğen içindeki su denize benzetilmektedir. Çocuklar küçük bir leğen içindeki suyu büyük bir deniz olarak hayal edip kendilerine kâğıttan gemiler yaparak çok uzak ülkelere gittiklerini düşünebilirler.

“Bir metrede bin metrede koşan tahta atım,
 Bir metrede bir dünya gören saltanatım,”

Çocuklar küçük bir oda içinde hayali bir ata binip çok uzak diyarlara giderek oraların hâkimi olduklarını hayal edebilirler.

Sadece bu mısralarda değil, şiirin tamamında çocukların sınır tanımaz hayallerinin ve şairin çocukluğuna duyduğu özleminin şiire has estetik anlayışla ifade edildiğini görmek mümkündür.

Söz Varlığını Zenginleştirmeye Yönelik Sözcükler

Şiirde yer alan “sofa, emel, potin” (Öğrenci Çalışma Kitabı: 95) sözcükleri öğrencilerin söz varlıklarını zenginleştirmelerine yönelik ve buna olanak sağlayacak niteliktedir.

Yazım ve Noktalama Kurallarına Uygunluk

Şiirde noktalama işaretlerinden virgül, üç nokta, ünlem ve soru işareti kullanılarak öğrencilerin bu işaretlerin kullanım yerini ve şeklini görmeleri sağlanmıştır. Şiirde geçen “Bir ince deri kaldı” mısrasından sonra nokta veya virgül kullanılması uygun olacaktır. Bunun dışında herhangi bir yazım ve noktalama yanlışı yoktur.

TÜDÖP’te (2006) Belirtilen Şiir Türüyle İlgili Kazanımlara Uygunluk

Bu şiirin “Şiir türünün özellerini kavrar.”, “Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.”, “Söz sanatlarının anlatıma olan etkisini fark eder.” kazanımlarını gerçekleştirmeye uygun olduğu görülür. “Şiir defteri tutar.”, “Şiir yazar.”, “Şiir ezberler, şiir dinletisi düzenler.”, “Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları ifade eder.” kazanımları kitapta yer alan etkinliklerle desteklenmiştir.

4.2.3. “Havada Bulut Yok” Şiiri

Havada bulut yok, bu ne dumandır?
Mahlede ölen yok, bu ne figandır?

Adı Yemen’dir, gülü çemendir,
Giden gelmiyor, acep nedendir?

Burası Muş’tur, yolu yokuştur,
Giden gelmiyor, acep nedendir?

Kışlanın önünde redif sesi var,
Bakın çantasında, acep nesi var?
Bir çift kundurayla bir de fesi var.

Adı Yemen’dir, gülü çemendir,
Giden gelmiyor, acep nedendir?

Burası Muş’tur, yolu yokuştur,
Giden gelmiyor, acep nedendir?

Zihniyet

Anonim halk edebiyatına ait ‐Havada Bulut Yok‐ adlı Őir Yemen SavaŐını konu edinmiŐtir. Bu Őir savaŐa giden ve dönmeyen askerin ardından söylenmiş olan bu Őirde vatani, milleti uŐruna Őehit düşen insanların milli baŐımsızlık iŐteĐi, duygusu ele alınmıştır. SavaŐın yaŐandıĐı yıllardaki zorlu koŐullar,

‐Bakin çantasında, acep nesi var?

Bir ift kundurayla bir de fesi var.‐

mısralarıyla ifade edilmiştir. SavaŐa giden ve gelmeyen insanlara, Şiirde geçen ‐Giden gelmiyor, acep nedendir?‐ mısrasıyla değinilmiştir. Şiir bu soru etrafında yoĐunlaŐmıŐtır.

Yapı

Şiir farklı sayıda mısradan oluşan dört bentten oluşmuştur. İkinci ve dördüncü bent birbiriyle aynıdır. Birinci bentte savaŐa gidip dönmeyenlerin evlerinde, mahallelerinde ölüm acısının olduğu ifade edilmiştir. SavaŐa gidenlerin ölüm haberi gelmemesine rağmen geride kalan yakınları onların artık öldüklerini düŐünüp figan etmektedirler. ‐Mahlede len yok, buna figandır?‐ mısrasında bu anlatılmaktadır. nc bentte savaŐın zor koŐullarından bahsedilmektedir. Bu zor Şartlar ‐Bakin çantasında acep nesi var?, Bir ift kundurayla bir de fesi var.‐ mısralarında ifadesini bulmuŐtur. İkinci ve dördüncü bentte ise savaŐa gidenlerin neden gelmediği sorulmaktadır. Geride kalanlar gidenlerin ölmüŐ olduğunu tahmin etmekte; ama bu inanılmak istenmeyen bir durum olduğu için ‐Giden gelmiyor acep nedendir?‐ sorusu sorulmaktadır.

Tema

Şiirde savaş, savaŐa gidenler, geride kalanlar anlatılmıştır. Gidenlerin ardında kalanların gidenler için duydukları korku, endişe ve bunun beraberinde getirdiği karamsarlık dile getirilmiştir. Bunlardan hareketle Şiirin teması için, savaş yıllarında savaŐa gidenler kadar onların ardında kalanlar için de koŐulların zor olduğu ve o insanların endiŐeli, korku dolu bekleyiŐi, onların içinde buldukları ruh hali, denilebilir.

Dil

Şiirde yer alan “acep” sözcüğü “acaba” anlamında, “mahle” ise mahalle anlamında kullanılan yöresel sözcüklerdir. Bu yerel sözcükler şiire doğal bir söyleyiş katmıştır. Şiirin dili için, sade, açık, anlaşılır ve doğaldır, denilebilir.

Ahenk Unsurları

Özlem duygusunun ağır bastığı bu şiir lirik şiir türündedir. Şiir 11’li hece ölçüsüyle yazılmıştır. Arada tekrarlanan kısımları ise 10’lu hece ölçüsüyle yazılmıştır. Şiirde ahengi sağlamak için redif ve uyak gibi ahenk unsurlarından yararlanılmıştır. Şiirde mısra sonlarında yer alan;

.....dumandır

.....figandır

sözcüklerindeki ‘-dır’ sesleri redif, ‘-an’ sesleri ise tam uyak;

.....çemendir

.....nedendir

sözcüklerindeki ‘-dir’ sesleri redif, ‘-en’ sesleri ise tam uyak;

.....yokuştur

.....nedendir

sözcüklerindeki ‘-dir’ sesleri redif;

.....sesi var

.....nesi var

.....fesi var

sözcüklerindeki ‘-var’ sözcükleri redif, ‘-esi’ sesleri ise zengin uyaktır.

Değerler

Bu şiirde savaş yılları anlatılmıştır. Savaşlarda milletlerin birlik ve beraberlik içinde olması önemlidir. Ancak bu şekilde başarıya ulaşılabilir. Kurtuluş Savaşının sonucu bunun bir örneğidir (Özsarı, 1996: 119).

Türkçe Öğretim Programı’nda (2006) yer verilen Türkçe öğretimin amaçlarından biri öğrencilerin “Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri”dir. Bu şiir de içerdiği

değer bakımından bu amaca hizmet eder niteliktedir. Öğrencilerde milli birlik, beraberlik, bağımsızlık gibi değerlerin oluşmasında bu şiir onların duygularına seslenmesi bakımından etkili olacaktır.

Söz Varlığını Zenginleştirmeye Yönelik Sözcükler

Şiirde öğrencilerin söz varlıklarını zenginleştirmelerine olanak sağlamak için “mahle, figan, çemen, acep, kışla, redif, kundura” (Öğrenci Çalışma Kitabı: 181) gibi sözcüklere yer verilmiştir.

Yazım ve Noktalama Kurallarına Uygunluk

Şiirde noktalama işaretlerinden nokta, virgül, kesme işareti ve soru işareti doğru ve yerinde kullanılmıştır. Şiirde herhangi bir yazım ve noktalama yanlışı yoktur.

TÜDÖP’te (2006) Belirtilen Şiir Türüyle İlgili Kazanımlara Uygunluk

Şiir gerek yazılış şekli gerekse içerdiği duyguların yoğunluğu bakımından diğer edebî türlerden ayrılır. Şiir mısralar halinde yazılır ve şair ses benzerliklerinden yararlanarak şiirde ahengi yakalamayı amaçlar ve duyguları söz sanatlarından da yararlanarak yoğun ve etkileyici bir şekilde aktarır. Bu durum “Havada Bulut Yok” şiiriyle ulaşılması hedeflenen “Şiir türünün özelliklerini kavrar.” ve “Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.” kazanımlarına uygundur. “Şiir ezberler.”, “Şiir yazar.”, “Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları fark eder.” kazanımları ise etkinliklerle desteklemiştir.

4.3. Tav Yayıncılık Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Şiirler

4.3.1. “Kütüphane” Şiiri

Candan özge candır bana,
Kitaplar dostluktan yana.
Yol gösterir tüm cihana,
Kütüphane dünyam benim.

Ana sevgisinden sıcak,
 İnsanlığa açar kucak,
 Raflarında bin bir çiçek,
 Kütüphane yuvam benim.

Dört tarafı inci, mercan,
 Her sayfada bir heyecan,
 Ruhumuza can verir can,
 Kütüphane deryam benim.

Kitaplara eyle nazar,
 Cahil mezarını kazar,
 Her satırda sevgi yazar,
 Kütüphane aynam benim.

Hikâyede çatık kaşlar,
 Romanda dökülür yaşlar,
 Hayat kitaplarla başlar,
 Kütüphane sılam benim.

Yaşatırsın yücelerde,
 Gurur kalmaz nicelerde,
 Yol alırım hecelerde,
 Kütüphane sevdam benim.

Mustafa Nihat Malkoç

Zihniyet

Mustafa Nihat Malkoç'un Kütüphane adlı bu şiirinde kütüphaneler ele alınmış ve kütüphanelerin yaşamdaki yeri üzerinde durulmuştur. Şair, şiiri "Kütüphaneler insanlar için yararları nelerdir?" sorusuna cevap verir şekilde yazmıştır. Güzel davranışlar, bilgiler kitaplar sayesinde edinilir. Farklı alanlarda birçok kitabın bulunduğu yer ise kütüphanelerdir. Şiirde kütüphanelere bu açıdan yaklaşılmıştır. Şirinden şairin kitaplara, dolayısıyla da kütüphanelere duyduğu ilgi ve sevgi anlaşılmaktadır.

Yapı

Şiir her biri dörder mısradan oluşan altı kıtadan oluşmuştur. Her bir kıtada kitapların, kütüphanelerin insan yaşamına etkileri anlatılmıştır. Şair bunu kendi duygularından hareketle yapmıştır. Şair her kıtanın sonunda kütüphanelerin yaşamındaki yerini dile getirmiştir. İlk kıtada kütüphaneler için “dünyam”, ikinci kıtada “yuvam”, üçüncü kıtada “deryam”, dördüncü kıtada “aynam”, beşinci kıtada “sılam” ve altıncı kıtada “sevdam” diyerek kütüphanelerin onun için ne anlam ifade ettiğini söylemiştir.

Şiirdeki her kıta kendi içinde anlamlıdır ve bir bütünlük taşır. Kıtalar birbirinin devamı şeklinde yazılmamıştır. Bu bakımdan şiirdeki herhangi bir kıtanın yeri değiştirildiğinde veya çıkarıldığında şiirde anlam daralması olmaz (Aktaş, 2011: 154).

Tema

Şiirde kütüphane ve kitap sevgisi, okumanın gereği ve önemi şairin kendi duygu ve düşünceleriyle anlatılmıştır. Kitap okumak; insana yeni ufuklar açar, daha geniş, daha kapsamlı düşünmesini sağlar. Kütüphanelerde birçok kitap vardır ve bu kitaplar adeta bilgi yuvasıdır. Şair bunu,

“Ana sevgisinden sıcak,
İnsanlığa açar kucak,
Raflarında bin bir çiçek,
Kütüphane yuvam benim.” dördlüğüyle ifade etmiştir.

Kitaplar, okuyanı başka dünyalara götürür. Okuyucu kendini kitabın kahramanıyla özdeşleştirip onun duygularını hissedebilir, olayı sanki kendisi yaşıyormuş gibi düşünebilir. Şair bunu,

“Hikâyede çatık kaşlar,
Romanda dökülür yaşlar,
Hayat kitaplarla başlar,
Kütüphane sılam benim.” dördlüğüyle dile getirmiştir.

Bunlardan hareketle şiirin teması, kitapların ve birçok kitabı içinde barındıran kütüphanelerin yaşamdaki yeri ve insanlara yararları, denilebilir.

Dil

Şiirde sade, açık, anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Şiirde etkileyiciliği artırmak için benzetme, kişileştirme gibi söz sanatlarına, devrik cümlelere, mecazlı söyleyişe yer verilmiştir. Şiirde dördlüklerin son mısralarında şair kütüphaneyi; dünya, yuva, derya, ayna, sıla ve sevdaya benzetmiştir. “Yol gösterir tüm cihana” mısrasında kütüphane yol gösterici bir unsura, “Raflarında bin bir çiçek” mısrasında kitaplar çiçeğe benzetilmiştir; “Kitaplar dostluktan yana” mısrasında ise kişileştirme sanatı vardır.

Ahenk Unsurları

Şiir sekizli hece ölçüsüyle ve dördlükler halinde yazılmıştır. Şiir lirik şiir türünde yazılmış olsa da kitapla ilgili öğretici şeyler de içerir. Şiirde ahengi sağlamak için redif ve uyaktan yararlanılmıştır. Şiirde mısra sonlarında geçen;

.....bana

.....yana

.....cihana

sözcüklerindeki ‘-ana’ sesleri zengin uyak;

.....sıcak

.....kucak

.....çiçek

sözcüklerindeki ‘-ıcak, -ucak, -içek’ sesleri zengin uyak;

.....mercan

.....heyecan

.....can

sözcüklerindeki ‘-can’ sesleri zengin uyak;

.....nazar

.....kazar

.....yazar

sözcüklerindeki ‘-azar’ sesleri zengin uyak;

.....kaşlar

.....yaşlar

.....başlar

sözcüklerindeki ‘-lar’ sesleri redif, ‘-aş’ sesleri tam uyak;

.....yücelerde

.....nicelerde

.....hecelerde

sözcüklerindeki ‘-lerde’ sesleri redif, ‘-üce, -ice, -ece’ sesleri zengin uyaktır. Ayrıca şiirde dörtlüklerin son mısralarındaki ‘-m benim’ sözcüğü redif, ‘-a’ sesleri yarım uyaktır.

Değerler

Okumak, yaşamı anlamlı kılan bir unsurdur. İnsanın kişiliği, davranışları, bilgili oluşu üzerinde etkilidir (Akca, 2008: 12). Bu açıdan kitaplar yaşamda önemli yere sahiptir. Şair bunu kitapların, kütüphanelerin kendi yaşamındaki yerinden hareketle öğrencilere aktarmak istemiştir.

Şiire öğrencilere kazandırılması gereken değerler açısından bakıldığında kitap okumanın, bilgi edinmenin önemi üzerinde durulduğu, şiirde bunun vurgulandığı görülür.

Söz Varlığını Zenginleştirmeye Yönelik Sözcükler

Şiirde öğrencilerin söz varlıklarını zenginleştirmelerine olanak sağlayacak “özge, sıla, mercan, derya, nazar, cihan” sözcüklerine yer verilmiştir.

Yazım ve Noktalama Kurallarına Uygunluk

Şiirde herhangi bir yazım ve noktalama yanlışı yoktur. Öğrencilerin, kullanım yerini ve şeklini görmeleri açısından nokta ve virgüle yer verilmiştir.

TÜDÖP’te (2006) Belirtilen Şiir Türüyle İlgili Kazanımlara Uygunluk

Şiire şiir türüyle ilgili kazanımlar açısından bakıldığında söz sanatlarına, devrik cümlelere, mecazlı söyleyişe, redif ve uyağa yer verilmesiyle şiir, “Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.”, “Şiir türünün özelliklerini kavrar.” ve “Söz sanatlarının

anlatıma olan etkisini fark eder.” kazanımlarını gerçekleştirmeye uygundur. “Şiir ezberler.”, “Şiir yazar.” kazanımları ise etkinliklerle desteklenmiştir.

4.3.2. “Atatürk Kurtuluş Savaşı’nda” Şiiri

Sana borçluyuz ta derinden!
Çünkü yurdumuzu sen kurtardın.
Hasta, yorgun düşmüştük,
Yaralarımızı iyice sardın.
Yiğittin, inanç doluydun, yapıcıydın,
Sanatkârdın, denizler kadar engin.
Kimsenin görmediğini görürdü,
Sevgiyle bakan gözlerin.

Dedin ki: Bu millet, bu büyük millet,
Yüzyıllar boyunca geri kalmış,
Bu yurt, bu güzel yurt, bizim yurdumuz,
Her yanından yaralar almış.

Dedin ki: Bir güzel savaşmalı
Kurmak için yeniden
Bilgiyle, inançla, coşkunlukla
“Övün, çalış, güven!”

Sana borçluyuz da derinden!
Işığsın bu yurdun,
Dilimizi, ulusallığımızı öğrettin bize,
Çünkü cumhuriyetimizi sen kurdun.

Hürriyeti sen kaydın içimize,
Halkçıyız, dedin halk içinden.
İnançta hür yetiştirdin bizi,
Borçluyuz sana ta derinden!
Devrimlerle yüceltti, çok yüceltti,

Bu milleti temiz ellerin.
Sana borçluyuz ta derinden,
En büyüğü Mustafa Kemallerin!

Cahit Külebi

Zihniyet

Cahit Külebi'nin bu şiirinde Mustafa Kemal Atatürk'ün ülkemizin gerek düşman işgalinden kurtulması gerekse ilerleyip gelişmesi için yaptıkları ele alınmıştır. Şair şiirde, ülkenin bütünlüğü için savaşlarda mücadele eden ve başarıya azmiyle, Türk milletine olan inancıyla ulaşan Mustafa Kemal Atatürk'e borçlu olduğumuz başta Türkiye Cumhuriyeti olmak üzere ilerleme, gelişme ve değişmelere yer vermiştir. Ayrıca Atatürk'ün tüm bunları inanç ve cesaretiyle yaptığını da şu mısralarla ifade etmiştir:

“Hasta, yorgun düşmüştük,
Yaralarımızı iyice sardın.”
“Yiğittin, inanç doluydun, yapıcıydın,
Sanatkârdın, denizler kadar engin.”.

Şiirde aralarda tekrarlanan “Borçluyuz sana ta derinden” mısrası şiirin etkileyiciliğini artırmakla birlikte Atatürk'ün bize bıraktıklarına, bize emanet ettiklerine olan bağlılık ve onları koruma borcumuzu dile getirmesi bakımından önem taşımaktadır. Şiir bu cümle ve bu cümlenin içinde yatan anlayış üzerine kurulmuştur.

Yapı

Şiir dörder mısralık yedi kıtadan oluşmuştur. İlk kıtada Atatürk'ün ülkemizi düşmandan kurtardığına; ikinci kıtada sabırlı, kararlı, birleştirici, mücadelecisi ve ileri görüşlü olması gibi kişilik özelliklerine; üçüncü kıtada Türk milletini, vatanını benimseyişine; dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci kıtalarda da Atatürk'ün ülkemizin gelişip ilerlemesi için yaptıklarına, inkılâplarına değinilmiştir. Birinci, beşinci, altıncı ve yedinci kıtalarda geçen “Borçluyuz sana ta derinden.” mısrasıyla

Atatürk'ün ülkemiz için yaptıkları ve bunları ona borçlu olduğumuz vurgulanmıştır. Kıtalar birbirini tamamlar niteliktedir.

Tema

Şiirde yer alan kıtalar ortak bir paydada buluşmaktadır. Bu ortak payda şiirin temasını oluşturmaktadır (Aktaş, 2011: 146). Şiir “Borçluyuz sana ta derinden.” Mısrası etrafında şekillenmiştir. Kıtalarda Atatürk'e neden borçlu olduğumuz anlatılmıştır. Buradan hareketle şiirin teması için, Atatürk'ün ülkemizin öncelikle bağımsızlığını kazanması, sonra da gelişip ilerlemesi için yaptıkları, denilebilir.

Dil

Şiirin dili sade, açık ve anlaşılırdır. Şiirde etkileyiciliği artırmak için; mecazlı söyleyişe ve Atatürk'ün ülkeyi aydınlatan bir ışığa benzetildiği “ışığsın bu yurdun” ve bilgisinin, başarısının engin denizlere benzetildiği “denizler kadar engin” mısralarında benzetme sanatına yer verilmiştir. Şiirde Atatürk'ün söylediği “Türk, övün, çalış, güven” sözü hatırlatılarak şiire coşku katılmıştır. Şiirde devrik cümleler kullanılmıştır.

Ahenk Unsurları

Atatürk'ün yiğitliğinin, yapılan savaşların, kazanılan başarıların anlatıldığı epik şiir türünde yazılan bu şiir serbest ölçüyle yazılmıştır. Şiirde ahengi sağlamak için redif, uyak yararlanılmış ve “Borçluyuz sana ta derinden” mısrasını tekrar yoluna gidilmiştir. Şiirde mısra sonlarında geçen;

.....kurtardın

.....sardın

sözcüklerindeki ‘-dın’ sesleri redif, ‘-ar’ sesleri ise tam uyak;

.....yapıcıydın

.....engin

.....gözlerin

sözcüklerindeki ‘-ın, -in’ sesleri tam uyak;

.....kalmış

.....almış

sözcüklerindeki ‘-mıŖ’ sesleri redif, ‘-al’ sesi ise tunç uyak,

.....yeniden

.....güven

sözcüklerindeki ‘-en’ sesleri tam uyak;

.....yurdun

.....kurdun

sözcüklerindeki ‘-urdun’ sesleri zengin uyak;

.....içinden

.....derinden

sözcüklerindeki ‘-inden’ sesleri zengin uyak;

.....ellerin

.....Kemallerin

sözcüklerindeki ‘-lerin’ sesleri redif; ‘-al, -el’ sesleri ise tam uyaktır.

Değerler

Cahit Külebi’nin Atatürk Kurtuluş Savaş’ında adlı bu şiiriyle Atatürk’e ve Atatürk’ün ülkemiz için yaptıklarına, inkılâplara bağlılık ve Atatürk sevgisi gibi değerleri kazandırmak amaçlanmıştır.

Bu değere, Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarında belirtilen “Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen bireyler yetiştirmek.” (Milli Eğitim İlköğretim Kanunu, 1973: Madde 2) ifadesinde ve Türkçe Öğretim Programı’nda (2006) belirtilen öğrencilerin “Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri” ifadesinde yer verilmiştir.

Söz Varlığını Zenginleştirmeye Yönelik Sözcükler

Şiirde “engin, hürriyet, devrim” (Öğrenci Çalışma Kitabı: 55) gibi sözcüklere yer verilerek öğrencilerin söz varlıklarını zenginleştirmelerine katkı sağlanmıştır.

Yazım ve Noktalama Kurallarına Uygunluk

Şiirde nokta, virgül, ünlem, inceltme işareti ve tırnak işareti kullanılmıştır. Öğrencilerin bu işaretlerin kullanım yerini ve şeklini görmeleri açısından önemlidir. Şiirin sonunda yer alan “En büyüğü Mustafa Kemallerin” mısrasında yazım yanlışlığı bulunmaktadır. Türkçede “ve benzeri” anlamına gelen “ler” eki sözcükten ayrı yazılmalıdır. Burada ise bitişik yazılmış, kesme işareti ile ayrılmamıştır. Şiirin beşinci kıtasında yer alan “Sana borçluyuz da derinden!” mısrasında da “ta” yerine “da” yazılarak yanlışlık yapılmıştır.

TÜDÖP’te (2006) Belirtilen Şiir Türüyle İlgili Kazanımlara Uygunluk

Şiirde söz sanatlarına yer verilmesi “Metindeki söz sanatlarının anlatıma olan katkısını fark eder.” kazanımına uygundur. Şiir duygulara hitap eden bir türüdür. Şiirin bu özelliğinden yararlanarak “Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları ifade eder.” kazanımı öğrenci çalışma kitabında yer alan etkinliklerle desteklenmiştir.

4.3.3. “Sevgi” Şiiri

Salkım söğütlerle yeşillenir ellerin,
Bir ambar dolusu buğdaydır alın terin.
Dualarında rahmet var, bereket getirir.
Bir bakışınla dağlarda karlar erir.
Sen bir yavru ceylansın,
Geçtiğin yollarda toprak yeşillenir.

İşte bahar, işte hanımeli, işte gül,
Kokusunu sebil etmiş, güler sümbül.
Ne varsa sen hoşlanasın diye var,
Denizler, ovalar, yaylalar, dağlar,
Sen geçesin diye kıvrılır, bükülür yollar.

Denizlerde istiridyeler doğum sancısı çeker,
Boynuna dizilmek için inciler, teker teker.
Bir içim su, bir tutam bahar ılıklığı,

Uzak denizlerin şehrayin yakamozu,
 Genç gönüller yeşeren sevme arzusu,
 Sana benzer, senin gibidir, ceylan yavrusu.
 Kuşun kanat çırpışı, zaman bir bıçak sırtı,
 Aşılmasın bıçak sırtı, kuş çırpmasın kanadını.

Merhamet ve zulüm gibi zaman,
 Su olup akar mı?
 Yükselip gider mi duman duman?
 Nedir sonbaharın götürdüğü eski yüzler?
 Nedir ilkbaharın sunduğu yeni güzellikler?
 Hepsinin sevgi yatar özünde,
 İnsanın insanı sevmesi için,
 Bu insanlar daha neyi bekler?

İbrahim Minnetoğlu

Zihniyet

İbrahim Minnetoğlu'nun "Sevgi" adlı bu şiirinde sevgi ele alınmıştır. Şair sevgiye yaşamı güzelleştiren, yaşama anlam katan bir duygu olarak bakmakta ve çevresindeki herkese ve her şeye sevgiyle yaklaşmaktadır. İnsanın içinde sevgi olduğu sürece her şey güzel gelir. Şair de bu anlayış üzerine şiirini yazmıştır. Şiirin son kısmında yer alan "İnsanın insanı sevmesi için, bu insanlar daha neyi bekler?" sorusu şairin sevgiye bakışını ortaya koymaktadır.

Yapı

Şiir farklı sayıda mısradan oluşan dört bentten oluşmuştur. Şiirde bentler birbirinin devamı şeklinde değildir. Son bentte geçen "İnsanın insanı sevmesi için, bu insanlar daha neyi bekler?" mısralarından şiirin son kısmının bu mısralar olduğu anlaşılmaktadır. Bu son bent dışındaki bentlerin yerleri değiştirildiğinde şiirde bir anlam daralması olmaz. Şair birinci, ikinci ve üçüncü bentlerde, sevgiliye seslenmiş ve ona duyduğu sevgiyi dile getirmiştir. Bunu dile getirirken de söz sanatlarını etkili şekilde kullanmış ve sevgilinin onun için ne anlam ifade ettiğini doğada yer alan

varlıklardan yararlanarak anlatmıştır. Son bentte ise her şeyin özünün sevgi olduğunu “Hepsinin sevgi yatar özünde.” mısrasıyla ifade etmiştir.

Tema

Şair, yaşamında sevgiye çok önem vermekte, sevgiliye duyduğu derin sevgiyi ifade etmekte ve insanların da birbirini sevmesini istemektir. Şairin bu isteğini şiirin son kısmında yer alan,

“İnsanın insanı sevmesi için,
Bu insanlar daha neyi bekler?”

mısralarında görmek mümkündür. Bunlardan hareketle şiirin teması için, içinde sevgi olan her şeyin güzel olduğu ve insanların birbirini sevmesinin önemi, denilebilir.

Dil

Bilinmeyen bir sevgiliye yazılan bu şiirde örtülü ifadelerle, devrik cümlelere ve yoğun şekilde söz sanatlarına yer verilmiştir. Şiirde benzetme sanatına; alın terinin buğdaya benzetildiği “Bir ambar dolusu buğdaydır alın terin” mısrasında, ceylanın sevgiliye benzetildiği “Sana benzer, senin gibidir, ceylan yavrusu” mısrasında, zamanın bıçak sırtına benzetildiği “kuşun kanat çırpışı, zaman bir bıçak sırtı” mısrasında ve yine zamanın merhamet ve zulme benzetildiği “Merhamet ve zulüm gibi zaman” mısrasında yer verilmiştir. “Bir bakışınla dağlar erir, geçtiğin yollarda kuru toprak yeşillenir” mısrasında abartma sanatı vardır. Kişileştirme sanatına “Kokusunu sebil etmiş, güler sümbül” ve “Denizlerde istiridyeler doğum sancısı çeker” mısralarında yer verilmiştir.

Ahenk Unsurları

Sevgi konusunun işlendiği bu lirik şiir, serbest ölçüyle yazılmıştır. Mısralardaki hece sayısı birbirine eşit değildir. Şiirde ahengi sağlamak için redif ve uyaktan yararlanılmıştır. Şiirde mısra sonlarında geçen;

.....ellerin

.....alın terin

sözcüklerindeki ‘-in’ sesleri tam uyak;

.....getirir

.....erir

.....yeşillenir

sözcüklerindeki ‘-ir’ sesleri tam uyak;

.....gül

.....sünbül

sözcüklerindeki ‘-ül’ sesleri tam uyak;

.....var

.....dağlar

.....yollar

sözcüklerindeki ‘-ar’ sesleri tam uyak;

.....çeker

.....teker

sözcüklerindeki ‘-er’ sesleri tam uyak;

.....yakamozu

.....arzusu

.....yavrusu

sözcüklerindeki ‘-su’ sesleri redif;

.....sırtı

.....kanadını

sözcüklerindeki ‘-ı’ sesi redif, ‘-t’ sesi ise yarım uyak;

.....zaman

.....duman

sözcüklerindeki ‘-man’ sesleri zengin uyak;

.....yüzler

.....güzellikler

.....bekler

sözcüklerindeki ‘-ler’ sesleri zengin uyaktır.

Değerler

Şiir duyguya dayalı bir türdür. Sevinçler, üzüntüler, özlemler, kızgınlıklar ve daha birçok duygu şiirle anlatılabilir (Ünalın, 2011: 167).

İnsanların birbirine sevgiyle yaklaşması önemlidir. “Sevgi” adlı şiirde de şair, “sevgi”yi ve her şeyin özünde “sevgi”nin olduğunu anlatmıştır.

Kişileri ve toplulukları ortak değerler zemininde buluşturacak, uzlaştırıcı ana değer sevgidir. Sevgi değerinin erken yaşlarda öğrencilerce benimsenip, prensip hâlini alması toplumların ve insanlığın mutluluğu için gereklidir (Akyol, 2010: 8).

Söz Varlığını Zenginleştirmeye Yönelik Sözcükler

Şiirde “sebil etmek, bıçak sırtı, zulüm, şehrayin, yakamoz” (Öğrenci Çalışma Kitabı: 94) gibi öğrencilerin söz varlıklarını zenginleştirmelerine katkı sağlayacak sözcüklere yer verilmiştir.

Yazım ve Noktalama Kurallarına Uygunluk

Şiirde herhangi bir yazım ve noktalama yanlışı yoktur. Noktalama işaretlerinden nokta, virgül ve soru işaretine yer verilmiştir.

TÜDÖP’te (2006) Belirtilen Şiir Türüyle İlgili Kazanımlara Uygunluk

Şiirde devrik cümlelere, söz sanatlarına, örtülü ifadelerle yer verilmiştir. Bu durum “Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.” kazanımına uygundur. Şiirde “Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları ifade eder.”, “Şiir ezberler.” kazanımını gerçekleştirmek de amaçlanmış ve kitapta yer alan etkinliklerle bu kazanım desteklenmiştir.

4.3.4. “Ellinci Yıl Türküsü” Şiiri

I
Sen, ey beni yaşatan sınırsız güç,
Ey, düşlerimin gelini,
Gel, bir de benim gözümle gör,
İçime diktiğim ölümsüz heykelini:

Ak mermerden heykeline başladım,
İki kor parçasından işledim gözlerini.
Zonguldak’ın maden ocaklarından çıkardım,

Alın terini.

Başına taç yaptım Kırşehir taşlarından,
Alnına buz ilettim Ağrı yamaçlarından.

İki defne dalı koparıp Kıbrıs gecelerinden,
Çekiverdim kaş yerine.
İnönü, Sakarya, Dumlupınar ve 30 Ağustoslardan,
“Yurtta barış, cihanda barış.” getirdim.

Bağlayıp tellerine, gönlümün bütün umutlarını,
Erciyes’in bulutlarını,
Saçların diye döktüm omuzlarına.
Özentim yok benim Sicilya Kızları’na...

II

Sırtını Karaçayır Yaylası’na rastladım,
Ürgüp dağlarını serdim önüne,
Kımız esrikliği verdim gönlüne.

Yanardağlardan alev sundum dudaklarına
Deniz köpüklerini serdim ayaklarına.

Bastığın yer perçinledim Lozan Zaferi’ne,
Yunus’un sazından, Veysel’in sözünden,
Sır verdim içerine.

Oynasın diye yer yerinden;
Erzurum Barı’ndan, Silifke oyunlarından,
Aldım kıvraklığını.
Yanıklığını Urfa’dan,
Ve şen şakraklığını Rumeli türkülerinden.

Evrenin imrendiği bir ad taktım sana,

Güvercin kanatlarından el yaptım,
Selçuk Kartalı'ndan kanat taktım sana.

Şehitlerimin kanı ve anamın ak sütüyle,
Bursa ipeğinden dokudum al beyaz gelinliğini.
Bolu'nun çamlarına
Ve Ankara akşamlarına borçlusun serinliğini.

III

Ege'nin mavisinden,
Karadeniz yeşilinden duvak yaptım.
Ardındaki altın çağları,
Işıklı yarınlara basamak yaptım.

Minyatürler gibi işledim yüz hatlarımı,
Yarış atlarından daha güzel çizdim,
Burun kanatlarımı.

Güney yellerine benzettim nefesini
Ve İstanbul Türkçesine tatlı sesini

Kütahya'nın göz nurundan,
Isparta'nın gül suyundan attım harcına.
Süleymaniye yüceliği, Selimiye inceliği,
Kattım harcına.

Edirne'den, Kars'tan, Kadifekale'den,
Özgürlüğü ay yıldızlı bayrak gibi,
Çektim burcuna

Afyon kaymağından sana ten yaptım,
Rengini gümüştten.

Işıtsın ve ısıtsın diye insanlığı,
Yüreğini güneşten yaptım.

Bir bürümcük işledim giysi yerine,
Anadolu nakışlarından
Ve şimşek getirdim gözlerine,
Mustafa Kemal bakışlarından.
Tüm karanlıklardan çık istedim.
Geriliğin bentlerini gayrı yık istedim.
Ve çağları uygarca göğüslemen için,
Yüzlerce Kebandan bereket ve ışık istedim.

IV

Tükenmeye ışıksın sen, özgürlüksün.
Cumhuriyetimin temel taşı Atatürk'sün!

Dün “Ya bağımsızlık, ya ölüm.” Diye
Kurtuluş Savaşı'nda,
Bugün sayısız devrimlerinle,
Uygarlık yarışındasın.

Bir güneş gibi doğdun Samsun ufuklarından
Şavkın vurur Asya'ya, Afrika'ya...
Tutsak ulusların düşünde,
Her atılımın başındasın.

Gün geçtikçe önümüzde daha yüce,
Daha berrak, daha aksın.

Sen üç bin yıllık tarihimin,
Çağlara sığmayan türküsü,
Ulusumun sonsuza dek ülküsü.

Sen Rasattepe’de dalgalanan bayraksın.
Dünya durdukça yaşayacaksın!

V

Sana çağlar ötesinden,
Demir dağları oydu da geldim.
Mevlana’nın çağrısını,
Köroğlu’nun narasını duydum da geldim.
Bırak yanardağları, çağlayanları,
Sen asıl benim içime eğil.
Çileyi kıvançla barıştıran,
Beni şimşekle yarıştıran,
Yalnız senin tutkundur bil gayrı.
Bu dalgalanmış yürek, benim değil gayrı.

Bengi sular örneği sen böyle içime aktıkça,
Özüne kavuşan seller gibi duruldum.
Sen, ey beni yaşatan sınırsız güç!
Ey düşlerimin gelini!
Dönüp dolaşıp seni,
Anadolu’da ve cumhuriyette buldum.

Ayhan İnal

Zihniyet

Şair şiirde, vatanına ve Atatürk’e olan duygularını, sevgisini, hayranlığını dile getirmiştir. Yapılan savaflara, verilen mücadelelere, Türkiye’nin doğal ve tarihi güzelliklerine, Türk milletinin kalbinde yer etmiş sanatçılara değinmiştir. Ülkesine, vatanına duyduğu sevginin verdiği coşkuyla kişisel duygularını dile getirmiştir.

Yapı

Ayhan İnal’ın, vatan sevgisinin konu edildiği “Ellinci Yıl Türküsü” adlı bu şiiri beş ayrı bölümden oluşmuştur. Her bir bölümde farklı sayıda mısradan oluşan

bentler vardır. Birinci, ikinci, üçüncü ve beşinci bölümlerde şairin vatanına duyduğu hayranlık ve derin sevgi dile getirilmiştir. Şair şiirde Türkiye'nin dört bir yanına yer vermiştir. Buna,

“Edirne'den, Kars'tan, Kadifekale'den
Özgürlüğü ay yıldızlı bayrak gibi,
Çektim burcuna.”

mısraları örnek verilebilir. Şiirde yer alan,

“İnönü, Sakarya, Dumlupınar ve 30 Ağustoslardan,
Yurtta barış, cihanda barış, getirdim” ve
“Bastığın yeri perçinledim Lozan Zaferi'ne”

mısralarında ise şair, yapılan savaşlara ve kazanılan zaferlere yer vererek milli duygulara seslenmiştir. Yine şair,

“Yunus'un sözünden, Veysel'in sazından” ve
“Koroğlu'nun narasını, Mevlana'nın çağrısını, duydum da geldim”

mısralarında Türk milletinin kalbinde önemli yeri olan Türk büyüklerine yer vermiştir. Şiirin dördüncü bölümünde ise Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'e seslenen şair;

“Sen üç bin yıllık tarihimin,
Çağlara sığmayan türküsü,
Ulusumun sonsuza dek ülkesi”

diyerek Atatürk'e olan sevgisini, bağlılığını ve Atatürk'ün Türk milleti için önemini dile getirmiştir.

Tema

Şiirin teması, yapısıyla ilişkilidir. Şiirlerde temanın tespiti için şiirin yapısına bakmak gerekir (Aktaş, 2011: 239). Bu şiirde de şiiri oluşturan bölümlere bakıldığında şairin vatanına ve Atatürk'e karşı duyduğu sevginin, şairin kişisel duyguları, düşünceleri ve izlenimleriyle anlatıldığı görülür. Bundan hareketle şiirin teması için, milli, maddi ve manevi değerlere bağlılık ve Atatürk sevgisi, denilebilir.

Dil

Şiirde etkileyiciliği artırmak için mecazlı söyleyişe, özlü sözlere, devrik cümlelere ve söz sanatlarına yer verilmiştir. Şiirde; vatanın güzelliğinin minyatür benzetildiği “Minyatürler gibi işledim yüz hatlarımı”, özgürlüğün bayrağa benzetildiği “Özgürlüğü ay yıldızlı bayrak gibi çektim burcuna”, Atatürk’ün türküye, ülkeye ve bayrağa benzetildiği “Çağlara sığmayan türküsü, ulusumun sonsuza dek türküsü, sen Rasattepe’de dalgalanan bayraksın” mısralarında benzetme sanatına yer verilmiştir. Şiirin dili açık ve anlaşılırdır.

Ahenk Unsurları

Vatan ve Atatürk sevgisinin konu edildiği bu lirik şiir serbest ölçüyle yazılmıştır. Şiirde ahengi sağlamak için redif ve uyak gibi unsurlardan yararlanılmıştır. Şiirde mısra sonlarında geçen;

.....gelini

.....heykelini

sözcüklerindeki ‘-ini’ sesleri zengin uyak;

.....başladım

.....çıkardım

sözcüklerindeki ‘-dım’ sesleri redif;

.....gözlerini

.....terini

sözcüklerindeki ‘-ini’ sesleri redif, ‘-er’ sesleri tam uyak;

.....taşlarından

.....yamaçlarından

sözcüklerindeki ‘-ların’ sesleri redif, ‘-aş,-aç’ sesleri tam uyak;

.....gecelerinden

.....30 Ağustoslardan

sözcüklerindeki ‘-dan,-den’ sesleri redif;

.....kaş yerine

.....savaş yerine

sözcüklerindeki ‘yerine’ sözcükleri redif, ‘-aş’ sesleri tam uyak;

.....önüne

.....gönlüne

sözcüklerindeki ‘-üne’ sesleri zengin uyak;

.....dudaklarına

.....ayaklarına

sözcüklerindeki ‘-larına’ sesleri redif, ‘-ak’ sesleri tam uyak;

.....Lozan Zaferi’ne

.....içerine

sözcüklerindeki ‘-erine’ sesleri zengin uyak;

.....yerinden

.....Urfa’dan

sözcüklerindeki ‘-dan, -den’ sesleri redif;

.....oyunlarından

.....türkülerinden

sözcüklerindeki ‘-larından, -lerinden’ sesleri redif;

.....ad taktım sana

.....kanat taktım sana

sözlerindeki ‘taktım sana’ sözcükleri redif, ‘-ad, -at’ sesleri tam uyak;

.....gelinliğini

.....serinliğini

sözcüklerindeki ‘-ini’ sesleri redif, ‘-inlik’ sesleri zengin uyak;

.....duvak yaptım

.....basamak yaptım

sözlerindeki ‘yaptım’ sözcükleri redif, ‘-ak’ sesleri tam uyak;

.....hatlarını

.....kanatlarını

sözcüklerindeki ‘-larını’ sesleri redif, ‘-at’ sesleri tam uyak;

.....nefesini

.....sesini

sözcüklerindeki ‘-ini’ sesleri redif, ‘-es’ sesleri tam uyak;

.....attım harcına

.....kattım harcına

sözlerindeki ‘-tım harcına’ redif, ‘at’ sesleri tunç uyak,

.....ten yaptım

.....güneşten yaptım

sözlerindeki ‘yaptım’ sözcükleri redif, ‘-ten’ sesleri tunç uyak;

.....yerine

.....gözlerine

sözcüklerindeki ‘-ine’ sesleri redif, ‘-er’ sesleri tam uyak;

.....nakışlarından

.....bakışlarından

sözcüklerindeki ‘-larından’ sesleri redif, ‘-akış’ sesleri zengin uyak,

.....çık istedim

.....yık istedim

.....ışık istedim

sözlerindeki ‘istedim’ sözcükleri redif, ‘-ık’ sesleri tam uyak;

.....özgürlüksün

.....Atatürk’sün

sözcüklerindeki ‘-sün’ sesleri redif, ‘-k’ sesleri yarım uyak;

.....diye

.....devrimlerinle

sözcüklerindeki ‘-e’ sesleri yarım uyak;

.....türküsü

.....ülküsü

sözcüklerindeki ‘-sü’ sesleri redif, ‘-kü’ sesleri tam uyak;

.....bayraksın

.....yaşayacaksın

sözcüklerindeki ‘-sın’ sesleri redif, ‘-ak’ sesleri tam uyaktır.

Değerler

Bu şiirlerde öğrencilere vatanseverlik ve Atatürk sevgisi aktarılmak istenmektedir. Bu değerlere; Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarında belirtilen “Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan bireyler yetiştirmek.” (Milli Eğitim İlköğretim Kanunu, 1973: Madde 2) amacıyla ve TÜDÖP’te (2006) belirtilen Türkçe öğretiminin, öğrencilerin

“Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri” amacıyla yer verilmiştir.

Söz Varlığını Zenginleştirmeye Yönelik Sözcükler

Şiirde yer alan “imrenmek, perçinlemek, bent, kor, özentî ve alın teri” sözcükleri (Öğrenci Çalışma Kitabı: 76) öğrencilerin söz varlıklarını geliştirmelerine olanak sağlayacak niteliktedir.

Yazım ve Noktalama Kurallarına Uygunluk

Şiirde noktalama işaretlerinden nokta, virgül, iki nokta, üç nokta, tırnak işareti, kesme işareti ve ünlem işaretine yer verilmiştir. Şiirin ikinci bölümünde geçen “Yanardağlardan alev sundum dudaklarına”, üçüncü bölümünde geçen “Ve İstanbul Türkçesine tatlı sesini” ve “Çektim burcuna” mısralarından sonra nokta konulmalıdır. Bunlar dışında herhangi bir yazım ve noktalama yanlışı yoktur.

TÜDÖP’te (2006) Belirtilen Şiir Türüyle İlgili Kazanımlara Uygunluk

Şiirde mecazlı söyleyişe, devrik cümlelere, söz sanatlarına yer verilmesi öğrencilerin şiir dilinin farklılığını ayırt etmelerine ve söz sanatlarının anlatıma olan etkisini fark etmelerine olanak sağladığından şiir, “Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.”, “Söz sanatlarının anlatıma olan etkisini fark eder.” ve “Şiir türüyle ilgili özellikleri kavrar.” kazanımlarına uygundur. “Şiir ezberler.”, “Şiir yazar.”, “Şiir defteri tutar.” ve “Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları ifade eder.” kazanımları ise kitapta yer verilen etkinliklerle desteklenmiştir.

4.3.5. “Türküler Dolusu” Şiiri

Kirazın derisinin altında kiraz,
Narın içinde nar,
Benim yüreğimde boylu boyunca
Memleketim var.
Canıma ciğerime dek işlemiş
Canıma ciğerime.
Elma dalından uzağa düşmez.

Ne yana gitsem nafiye,
 Memleketin hali gözümde gitmez.
 Bin bir yerimden bağlanmışım,
 Bundan ötesine aklım ermez.
 Yerliyim yerli olmasına
 İlmik ilmik, damar damar
 Yerliyim.
 Bir dilim Trabzon peyniri,
 Bir avuç tiftik,
 Bir çimdik çavdar,
 Bir tutam Şile bezi gibi
 Dişimden tırnağıma kadar.
 Ressamım,
 Yurdumun taşından toprağından sürüp gelir nakışlarım.
 Taşıma, toprağıma toz konduranın
 Alnını karışlarım.
 Şairim şair olmasına
 Canım kurban şiirin gerçeğine, hasına.
 İçerisine insan kokusu sinmiş mısralara vurgunum.
 Bıçak gibi kemiğe dayansın yeter,
 Eğri büğrü, kör topal kabulüm.
 Şairim,
 Zifiri karanlıkta gelse şiirin hası,
 Ayak sesinden tanırım.
 Ne zaman bir köy türküsü duysam
 Şairliğimden utanırım.
 Şairim,
 Şiirin gerçeğini köy türkülerinde bulmuşum.
 Türkülerle yunmuş, yıkanmış dilim
 Onlarla ağlamış, onlarla gülmüşüm.
 Hey, hey yine de hey, hey!
 Salınsın türküler bir uçtan bir uca
 Evelalah hepsinde varım.

Onlar kadar sahici,
 Onlar kadar gerçek,
 İnsancasına, erkekçesine
 Bana bir bardak su dercesine
 Bir türkü söylemeden gidersem yanarım.

Ah bu türküler,
 Türkülerimiz
 Ana sütü gibi candan,
 Ana sütü gibi temiz.
 Türkülerde tüter, dağ dağ, yayla yayla,
 Köyümüz, köylümüz, memleketimiz.
 Ah bu türküler, köy türküleri
 Dilimizin tuzu biberi.

Memleket ahvalini onlardan sor.
 Kitaplarda değil türkülerde ara Yemen'i,
 Öleni, kalanı, gidip gelmeyi,
 Ben türkülerden aldım haberi.
 Ah bu türküler, köy türküleri
 Mis gibi insan kokar, mis gibi toprak.
 Hilesiz, hurdasız, çırılçıplak,
 Dişisi dişi, erkeği erkek,
 Kaşı kaş, gözü göz, yarası yara,
 Bıçağı bıçak.
 Ah bu türküler, köy türküleri
 Karanlık kuyularda açılmış çiçekler gibi.
 Kiminin reyhasından geçilmez,
 Kimi zehir kimi zemberek gibi.
 Ah bu türküler, köy türküleri
 Kan damlar ucundan mürekkep değil.
 İşte ses, işte söz, işte biçim,
 Uzun kavak gıcım gıcım gıcılar.

İliklerine kadar işlemiş sızı,
 Artık iflah olmaz kavak ağacı.
 Bu türkünün yüreğinde sancı var.
 Ah bu türküler, köy türküleri,
 Ne düzeni belli ne yazanı.
 Altlarında imza yok ama
 İçlerinde yürek var.
 Cennet misali sevişen,
 Cehennemler gibi dövüşen,
 Bir çocuk gibi gülüp
 Mağaralar gibi inleyen.
 Nasıl unutulur, nasıl
 Ömründe bir defa Kazım'ın türküsünü dinleyen?

Bedri Rahmi Eyüboğlu

Zihniyet

Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Türküler Dolusu adlı şiirinde, şairin memleketine duyduğu derin sevgi ve türküler, köy türküleri anlatılmıştır. “Memleket şair için ne anlam ifade ediyor?”, “Türküler içinde neleri barındırıyor ve bunlar şaire ne hissettiriyor?” soruları etrafında şairin kişisel duyguları ele alınmıştır. Şair, memleketine karşı “canıma ciğerime dek işlemiş” mısrasında da belirttiği gibi derin bir sevgi duyuyor ve bu sevgi doğrultusunda memleketine, memleketinin özelliklerine, memleketini anlatan türkülere yaklaşıyor. Türkülerde memleketini bulduğunu ifade ediyor.

Yapı

Şiir farklı sayıda mısradan oluşan beş bentten oluşmuştur. Her bentte şairin memleketine duyduğu sevgiyi ve köy türkülerinin onun için ne ifade ettiğine dair düşüncelerini görmek mümkündür. Bentlerde memleket ve türkülerle ilgili başka başka yönler üzerinde durulmuştur. Birinci bentte şairin yüreğindeki memleket sevgisinden ve memleketinden ayrı düşmek istemeyişinden; ikinci bentte türkülerin şairin yaşamındaki yerinden; üçüncü ve dördüncü bentte türkülerin halkı ilgili birçok

şeyi anlattığından; son bentte ise türküleri yazanın kim olduğunun bilinmediğinden ama türkülerin derin duygular barındırdığından bahsedilmiştir.

Tema

Türkülerde; acılar, sevinçler, özlemler, savaşlar, halkı derinden etkileyen olaylar ve bu olayların meydana getirdiği duygular samimi bir dille ifade edilir. Şair,

“Türkülerde tüter, dağ dağ, yayla yayla,
Köyümüz, köylümüz, memleketlimiz.”

mısrasında türkülerin halkın içinden çıkıp halkın duygularını anlattığını dile getirmiştir. Şair bu durumu yine,

“Ah bu türküler, köy türküleri

Mis gibi insan kokar, mis gibi toprak.

diyerek vurgulamıştır. Şair bu şiirle geçmişe, gelenek ve göreneklere, kültüre bağlılık duygusunu dile getirmiştir. Bunlardan hareketle şiirin teması için türkülerin, içinden çıktığı milletin yaşadıklarının, duygu ve düşüncelerinin ifadesi olduğu, denilebilir.

Dil

Şiirin dili samimi, açık ve anlaşılırdır. Şiirde anlatımın etkileyciliğini artırmak için atasözü, deyim, söz sanatları, mecazlı söyleyiş ve devrik cümlelerden yararlanılmıştır. Türkülerin ana sütüne benzetildiği “ana sütü gibi candan, ana sütü gibi temiz”, tuz ve bibere benzetildiği “Dilimizin tuzu, biberi” ve çiçeklere benzetildiği “Karanlık kuyularda açılmış çiçekler gibi” mısralarında benzetme sanatı vardır. “Salınsın türküler bir uçtan uca”, “Bu türkünün yüreğinde sancı var, cennet misali sevişen, cehennemler gibi dövüşen, bir çocuk gibi gülüp, mağaralar gibi inleyen” ve “Zifiri karanlıkta gelse şiirin hası, ayak seslerinden tanırım.” mısralarında türküler kişileştirilmiştir. “Bin bir yerimden bağlanmışım” mısrasında abartma sanatı vardır.

Ahenk Unsurları

Şiir; serbest ölçüyle yazılmış, ağırlıklı olarak duygu ve hayallerin anlatıldığı lirik bir şiidir. Şiirde ahengi sağlamak için belirli bir uyak düzeni takip edilmemiş olmakla birlikte redif ve uyaktan yararlanılmıştır. Şiirde mısra sonlarında yer alan;

.....nar

.....var

sözcüklerindeki ‘-ar’ sesleri tam uyak;

.....düşmez

.....gitmez

.....ermez

sözcüklerindeki ‘-mez’ sesleri redif;

.....çavdar

.....kadar

sözcüklerindeki ‘-dar’ sesleri zengin uyak;

.....tanırım

.....utanırım

sözcüklerindeki ‘-tanırım’ sesleri tunç uyak;

.....bulmuşum

.....gülmüşüm

sözcüklerindeki ‘-muşum’ sesleri redif, ‘-ul’ sesleri ise tam uyak;

.....erkekçesine

.....dercesine

sözcüklerindeki ‘-cesine’ sesleri zengin uyak;

.....türkülerini

.....biberini

sözcüklerindeki ‘-i’ sesi redif, ‘-er’ sesleri tam uyak;

.....sevişen

.....dövüşen

.....inleyen

.....dinleyen

sözcüklerindeki ‘-en’ sesleri tam uyaktır.

Değerler

“Türküler Dolusu” adlı bu şiirde Türkçe Öğretim Programı’nda (2006) yer verilen, öğrencilerin “Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri” -türkülerin yaşamdaki yerinden hareketle- amaçlanmıştır. Türkülerin toplumun milli, maddi ve manevi değerlerini içinde barındırdığı düşünüldüğünde şiirin bu değerleri kazandırmaya yönelik olduğu görülür.

Türkülerin yaşamdaki yeriyile ilgili Mehmet Kınık (2011) “Bir İletişim Aracı Olarak Türk Halk Müziği ve Türküler” adlı yazısında insanların birbiriyle iletişim kurmak için çeşitli yollar kullandıklarını, bunlardan birinin de müzik olduğunu ifade etmiştir. Her ulusun kendi değerlerini yansıtan müziğin ise Türk halk müziği olduğunu, toplumun ortak duygu ve değerlerini yansıtan türkülerde toplumla ilgili hemen her konuda bilgi edinmenin mümkün olduğunu ifade etmiştir. Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun “Türküler Dolusu” adlı şiirinde de bu durumu görmek mümkündür.

Söz Varlığını Zenginleştirmeye Yönelik Sözcükler

Şiirde geçen “nafile, has, reyha, zemberek” sözcükleri ve “akıl ermek, alını karışlamak” (Öğrenci Çalışma Kitabı: 108) deyimleri öğrencilerin söz varlıklarını geliştirmelerine katkı sağlayacak niteliktedir.

Yazım ve Noktalama Kurallarına Uygunluk

Şiirde noktalama işaretlerinden nokta, virgül, ünlem ve soru işareti kullanılmıştır. Şiirde geçen “Türkülerle yunmuş, yıkanmış dilim” ve “İnsancasına, erkekçesine” mısralarından sonra virgül kullanılmalıdır. Bunlar dışında herhangi bir yazım ve noktalama yanlışı yoktur.

TÜDÖP’te (2006) Belirtilen Şiir Türüyle İlgili Kazanımlara Uygunluk

Şiirde ağırlıklı olarak duygu ve hayallerden söz edildiği, sözcükler arasındaki ses benzerliklerinden yararlandığı, söz sanatlarına yer verildiği için şiir, “Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.”, “Söz sanatlarının anlatıma olan etkisini fark eder.” ve “Şiir türünün özelliklerini kavrar.” kazanımlarına uygundur. “Şiirin kendisinde uyandırdığı

duyguları ifade eder.” ve “Şiir yazar.” kazanımları öğrenci çalışma kitabında yer alan etkinliklerle desteklenmiştir.

4.3.6. “Yedigöller’de Sonbahar” Şiiri

O sabah erkenden koyulduk yola.
 Bir çınar seslendi: Uğurlar ola !
 Açtı sinisini bize ormanlar,
 Başladı birden eşsiz sonbahar...
 Altımızda yapraklardan bir halı,
 Söyledi sular en eski masalı.
 Bakarken bir ağaca dalgın dalgın;
 Duyduk hüznünü solan yaprakların.
 Gölgesi ve kuytu yollardan geçtik,
 Göründü bir ara sonsuz mavilik...
 Sonra bir sevinç sardı gönülleri,
 Bulduk karşımızda Yedigöller’i...
 Değişti birden tabiatın görünüşü,
 Başladı ansızın bir renk cümbüşü.
 Sihirli bir fırça değmiş her yere,
 O eşsiz güzellik sinmiş renklere.
 Kırmızısı, sarı ve yeşili,
 Büyüledi bizleri bir şiir gibi.

Koro halinde dallar derin derin,
 Söyledi şarkısını mevsimlerin.
 Doldu içimize toprak kokusu.
 Dünyaya yeniden bir gelişti bu.
 Kapıldık durgun suların sihrine,
 Bir el tutup çekti bizi derine...

Bir başka âlemde dalgın yürüdük,
 Göklerde kucaklaşmış dallar gördük.
 Geçtik ürpererek, eski bir köprüyü,

Her yer aydınlandı, çözüldü büyü.
 Meğer bu güzel, bu canım vatana,
 Ne cömert davranmış tabiat ana?
 Taşına, toprağına şiirler katmış,
 Yeryüzünde böyle bir cennet yaratmış.
 Bir yer ki yalnız rüyada görülen,
 Sular içtik ağaçlardan dökülen.
 Yeşil, mavi sular, altın yapraklar,
 Başkaydı Yedigöller’de sonbahar.

Orda gördük güneşin saltanatını,
 Işıkların renklerle vuslatını.
 Dillerde eski sevdaların tadı,
 Herkes ömrünü yeniden yaşadı.
 Daldan dala söylediği kuşların,
 Eşsiz senfonisiydi sonbaharın.
 Derken o güzelim saatler geçti,
 Döndük bir rüyadan uyanır gibi.
 Yedigöller’de yedi iklim yaşadık,
 Mutluyuz öylesine, fakat ne yazık,
 Gelmez bir daha böyle bir sonbahar,
 İnsan o saltanatı bir defa yaşar.

Ümit Yaşar Oğuzcan

Zihniyet

Ümit Yaşar Oğuzcan’ın bu şiirinde Türkiye’nin doğal güzelliklerinden biri olan Yedigöller’de geçirilen sonbahar mevsimi doğa betimlemeleriyle anlatılmıştır. Şair Yedigöller’i bir doğa harikası olarak görmekte ve oraya “hayran kalınacak bir güzellik” olarak yaklaşmaktadır. Şair, orada gördüğü ve çok etkilendiği doğal güzelliği şiirde geçen,

“Meğer bu güzel, bu canım vatana,
Ne cömert davranmış tabiat ana?
Taşına, toprağına şiirler katmış,
Yeryüzünde böyle bir cennet yaramış.”

mısralarında dile getirmiştir.

Yapı

Şiir farklı sayıda mısradan oluşan dört bentten oluşmuştur. Şiirde Yedigöller’de geçirilen bir günden bahsedildiği için bentler birbirinin devamı şeklinde yazılmıştır. Bu nedenle yerlerini değiştirmek mümkün değildir. Şiirde şairin izlenimlerini, duygularını ve düşüncelerini bulmak mümkündür. Şiirin ilk bentinde Yedigöller’e gitmek için yola çıkış, oraya varıldığında karşılaşılan ve herkesi büyüleyen manzara anlatılmıştır. İkinci bentte bu manzara karşısında hissedilen duygular dile getirilmiştir. Üçüncü bentte Yedigöller’in doğal güzelliği ve oraya geziye gidenlerin yaptıkları; dördüncü bentte ise, gezinin artık sona erdiği ve Yedigöller’den çok etkilenildiği anlatılmıştır. Tüm bunlar şairin izlenimleriyle dile getirilmiştir.

Tema

Bu şiirde Yedigöller anlatılmıştır. Yedigöller, sahip olduğu doğal güzellik, insanlara huzur veren ve insanları kendisine hayran bırakan bir yer olması yönleriyle anlatılmıştır. Buradan hareketle şiirin, Yedigöller’in ve dolayısıyla Türkiye’nin sahip olduğu doğal güzellikler, denilebilir.

Dil

Şiirde sade, açık ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Şiirde etkileyiciliği artırmak için kişileştirme, konuşurma, benzetme gibi söz sanatlarına ve devrik cümlelere yer verilmiştir. “Bir çınar seslendi: Uğurlar ola!” mısrasında konuşurma; “Açtı sinisini bize ormanlar”, “Söyledi sular en eski masalı”, “Koro halinde dallar derin derin, Söyledi şarkısını mevsimlerin”, “Göklerde kucaklaşmış dallar gördük”, “Orada gördük güneşin saltanatını, Işığın renklerle vuslatını”, “Daldan dala söylediği kuşların” mısralarında kişileştirme; doğanın şiire benzetildiği “Büyüledi bizleri bir

şiiir gibi”, doğanın cennete benzetildiği “Yeryüzünde böyle bir cennet yaratmış” ve Yedigöller’den ayrılmanın güzel bir rüyadan uyanmaya benzetildiği “Döndük bir rüyadan uyanır gibi” mısralarında ise benzetme sanatına yer verilmiştir.

Ahenk Unsurları

Yedigöller’deki doğa güzelliğinin anlatıldığı bu şiir pastoral türde yazılmış bir şiirdir. Şiirde on birli hece ölçüsü kullanılmış ve ahengi sağlamak için redif ve uyaktan yararlanılmıştır. Şiirde mısra sonlarında yer alan;

.....yola

.....ola

sözcüklerindeki ‘-a’ sesleri redif, ‘-ol’ sesleri tunç uyak;

.....ormanlar

.....sonbahar

sözcüklerindeki ‘-ar’ sesleri tam uyak;

.....halı

.....masalı

sözcüklerindeki ‘-alı’ sesleri zengin uyak;

.....dalgın

.....yaprakların

sözcüklerindeki ‘-ın’ sesleri tam uyak;

.....geçtik

.....mavilik

sözcüklerindeki ‘-ik’ sesleri tam uyak;

.....gönülleri

.....Yedigöller’i

sözcüklerindeki ‘-leri’ sesleri redif;

.....görünüşi

.....cümbüşü

sözcüklerindeki ‘-ü’ sesleri redif, ‘-üş’ sesleri tam uyak;

.....yere

.....renklere

sözcüklerindeki ‘-e’ sesleri redif; ‘-er’ sesleri tam uyak;

.....derin

.....mevsimlerin

sözcüklerindeki ‘-in’ sesleri tam uyak;

.....kokusu

.....bu

sözcüklerindeki ‘-u’ sesleri yarım uyak;

.....sihrine

.....derine

sözcüklerindeki ‘-e’ sesleri redif, ‘-in’ sesleri tam uyak;

.....yürüdük

.....gördük

sözcüklerindeki ‘-dük’ sesleri redif;

.....köprüyü

.....büyü

sözcüklerindeki ‘-üyü’ sesleri zengin uyak;

.....vatana

.....ana

sözcüklerindeki ‘-ana’ sesleri tunç uyak;

.....katmış

.....yaratmış

sözcüklerindeki ‘-mıŝ’ sesleri redif, ‘-at’ sesleri tam uyak;

.....görülen

.....dökülen

sözcüklerindeki ‘-ülen’ sesleri zengin uyak;

.....yapraklar

.....sonbahar

sözcüklerindeki ‘-ar’ sesleri tam uyak;

.....saltanatını

.....vuslatını

sözcüklerindeki ‘-ını’ sesleri redif, ‘-at’ sesleri tam uyak;

.....tadı

.....yaşadı

sözcüklerindeki ‘-adı’ sesleri zengin uyak;

.....kuşların

.....sonbaharın

sözcüklerindeki ‘-ın’ sesleri redif, ‘-ar’ sesleri tam uyak;

.....geçti

.....gibi

sözcüklerindeki ‘-i’ sesleri yarım uyak;

.....yaşadık

.....yazık

sözcüklerindeki ‘-ık’ sesleri tam uyak;

.....sonbahar

.....yaşar

sözcüklerindeki ‘-ar’ sesleri tam uyaktır.

Değerler

Prof. Dr. Erman Artun “Türk Folklorunun Turizm Açısından Değerlendirilmesi” (2000) adlı yazısında insanoğlunun yaradılışında var olan görme ve öğrenme isteğinden bahsetmiştir. Bu görme ve öğrenme isteği insanları seyahat etmeye yöneltmiştir. Bu şiirde de şairin Yedigöller’e yaptığı bir yaptığı bir gezi anlatılmıştır. Şair, bu geziyle Türkiye’nin doğal güzelliklerine hayran kalmış ve bu hayranlığını şiirinde dile getirmiştir.

Türkiye gerek tarihi gerekse doğal güzellikler bakımından oldukça zengin bir ülkedir. Bu şiirle hem Türkiye’nin doğal güzelliklerinin farkına varma hem de doğa sevgisi kazandırma amaçlanmıştır. Şiirle, Yedigöller’den hareketle öğrencilerin Türkiye’nin tarihi ve doğal güzellikleriyle ilgili bilgi edinmeleri ve onlarda bu güzellikleri koruma ve onlara sahip çıkma bilincinin oluşması sağlanabilir.

Söz Varlığını Zenginleştirmeye Yönelik Sözcükler

Şiirde öğrencilerin söz varlıklarını geliştirmelerine katkı sağlamak amacıyla “cümbüş, sinmek, vuslat, eşsiz” sözcüklerine ve “yola koyulmak, sinisini açmak” (Öğrenci Çalışma Kitabı: 137) deyimlerine yer verilmiştir.

Yazım ve Noktalama Kurallarına Uygunluk

Şiirde öğrencilerin kullanım yerini ve şeklini görmeleri açısından noktalama işaretlerinden nokta, virgül, üç nokta, ünlem, soru işareti ve kesme işareti kullanılmıştır. Şiirde herhangi bir yazım ve noktalama yanlışı yoktur.

TÜDÖP'te (2006) Belirtilen Şiir Türüyle İlgili Kazanımlara Uygunluk

Şiirde söz sanatlarına yer verilmiştir ve bu “Şiirdeki söz sanatlarının anlatıma olan katkısını fark eder.” kazanımına uygundur. Şiirde ahenk unsurlarına yer verilmesi “Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.” kazanımını gerçekleştirmeye yöneliktir. Öğrenci çalışma kitabında yer alan etkinliklerde de “Şiir yazar.” kazanımı desteklenmiştir.

4.3.7. “Birlikte” Şiiri

Her insan başka insanlarla mutludur,
Her ulus başka uluslarla.
Mutluluk birlikte yenilen bir meyve.
Birbirinden irak görünsek de,
Güneşimiz ve ayımız birdir,
Üzüntümüz sevincimiz bir,
Kişi var olamaz tekte.

Her kadın başka kadınlarla güzeldir,
Her ağaç başka ağaçlarla.
Yokuş çık,
Bayır in,
Neresinde olursan ol yaşamın,
Her mevsim başka mevsimlerle güzeldir.
Yalnızsın, bakarsın ki acıdan,
Burkula burkula uyuşmuş için,
Sevmeyi sevilmeyi boşlar olmuşsun.
Sonra umulmadık bir sancıdan,
Bir güneş doğmuş yüreğinde,

Geliyor ışıktan ordularla...

Her ezgi, başka ezgilerle güzeldir,
Her şiir başka şiirlerle.
Sen öyle söylersin,
Ben böyle.
Bir bütünü oluşturmuyor muyuz,
Başka başka ses versek de?

Mehmet Salihoğlu

Zihniyet

şiirde şair, doğada yer alan tüm varlıkları bir diğeriyle bir arada düşünmüş ve bu varlıkların tek başlarına değil, bir araya gelince daha anlamlı hale geldiğini ifade etmiştir. şair “Doğadaki varlıklar nasıl, ne durumda güzel?” sorusu üzerine şiirini kaleme almıştır. Bunun örneğini şiirde geçen şu mısralarda görmek mümkündür:

“Her insan başka insanlarla mutludur,
Her ulus başka uluslarla.”

Bu mısralarla şair, gerek insanların gerekse ulusların bir araya gelince mutlu olabileceklerini dile getirmiş ve mutluluğun paylaşılabilir ve paylaşılması gereken bir duygu olduğunu vurgulamıştır. şair şu mısralarla da,

“Her kadın başka kadınlarla güzeldir,
Her ağaç başka ağaçlarla.”

“Her mevsim başka mevsimlerle güzeldir.”

“Her ezgi başka ezgilerle güzeldir,
Her şiir başka şiirlerle.”

varlıkları güzel kılan şeyin bir diğerinin olduğu görüşünü ortaya koymuştur.

Yapı

şiir farklı sayıda mısradan oluşan dört bentten oluşmuştur. şair şiirinde bir diğerisiyle daha anlamlı olduğunu düşündüğünü varlıklara yer vermiştir. Birinci bentte

insanların ve ulusların bir arada daha mutlu olacaklarını ifade eden şair insanların tek başlarına var olamayacaklarını da dile getirmiştir. İkinci bentte kadınların, ağaçların ve mevsimlerin bir değerinin varlığı sayesinde daha güzel olduklarını söylemiştir. Üçüncü bentte karamsarlıkların, kötü günlerin ya da kötü düşüncelerin iyi şeylerin varlığıyla silinip gideceğini ifade etmiştir. son dörtlükte ise şair, ezgilerin ve şiirlerin de bir diğeriyle daha güzel olduğunu söyleyerek her varlığın bir bütünün parçası olduğunu ve bu bütünlüğü vurgulamıştır.

Tema

Mehmet Salihoğlu'nun "Birlikte" adlı şiirinde tema, birliktelik duygusu ile ilgilidir. Şiirde yer verilen insan, ulus, kadın, ağaç, ezgi, şiir gibi varlıklarla doğadaki canlı, cansız tüm varlıkların bir arada daha anlamlı olduğu şairin kişisel izlenimleriyle anlatılmıştır. Bunlardan hareketle şiirin teması için, doğadaki tüm varlıkların bir bütünü oluşturduğu ve bu bütünün varlıkların birlikteliğiyle anlamlı olduğu, denilebilir.

Dil

Şiirin dili akıcı ve anlaşılırdır. Şiirde örtülü ifadelerle, devrik cümlelere, yüreğin kişileştirildiği "Burkula burkula uyuşmuş için" ve umudun bir güneşe benzetildiği "Bir güneş doğdu yüreğinde", güneşin ışıktan orduya benzetildiği "Geliyor ışıktan ordularla" mısralarına yer verilerek anlatımın etkileyciliği artırılmak istenmiştir.

Ahenk Unsurları

Bu şiir birliktelik ve hoşgörü duygularını içerdiği için lirik şiir türündedir. Serbest ölçüyle yazılmıştır. Mısralarda hece sayısı eşit değildir. Şiirde ahengi sağlamak için redif ve uyaktan yararlanılmıştır.

.....kadınlarla güzeldir

.....mevsimlerle güzeldir

mısralarında '-larla güzeldir' redif;

.....acıdan

.....sancıdan

mısralarında ‘-dan’ sesleri redif, ‘-cı’ sesleri ise tam uyaktır.

Değerler

Mehmet Salihoğlu’nun “Birlikte” adlı bu şiiri evrensel bir birliktelik ve hoşgörü değeri taşımaktadır. Bireylerin birlikte ve hoşgörü içinde olması, bireylerin mutluluğu, toplumsal huzur, güven, toplumlar arası olumlu ilişkiler, barış ve genel olarak insanlık için daha iyi bir geleceğin oluşturulmasına katkı sağlar (Gültekin, 2007: 50).

Doğadaki bütünlüğü oluşturan doğada yer alan bütün varlıklardır. Doğadaki birçok varlık tek başına değil, bir diğeriyle bir araya gelince daha anlamlı olmaktadır. Bir şeyi ya da kişiyi güzel kılan da bir diğeri olmasıdır. Bunun için daha çok hoşgörüye ve birliktelik ruhuna sahip olmak gerekmektedir. TÜDÖP’te (2006) de, öğrencilerin “Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri” Türkçe öğretiminin amaçları arasına alınmıştır.

Söz Varlığını Zenginleştirmeye Yönelik Sözcükler

Şiirde “ırak, bayır, yokuş, ezgi” sözcüklerine (Öğrenci Çalışma Kitabı: 168) yer verilerek öğrencilerin metnin bağlamından hareketle sözcüklerin anlamlarını çıkarıp söz varlıklarını zenginleştirmeleri amaçlanmıştır.

Yazım ve Noktalama Kurallarına Uygunluk

Şiirde noktalama işaretlerinden nokta, virgül, üç nokta ve soru işaretine yer verilmiştir. Şiirde herhangi bir yazım ve noktalama yanlışı bulunmamaktadır.

TÜDÖP’te (2006) Belirtilen Şiir Türüyle İlgili Kazanımlara Uygunluk

Öğrencilerden şiir dilinin farklılığını ayırt etmeleri için şiirde ahenk unsurlarına yer verilmiştir. Bu, “Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.” kazanımına uygundur. Öğrencilerde şiir okumaya ve yazmaya istek uyandırmak amacıyla “Şiir ezberler, şiir dinletisi düzenler, ezberlediği şiirleri uygun ortamlarda okur.”, “Şiir yazar.” kazanımları ve duygularını ifade etme isteği uyandırmak amacıyla “Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları ifade eder.”, “Şiir ezberler.”, “Şiir yazar.” kazanımları öğrenci çalışma kitabında yer verilen etkinliklerle desteklenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Şiir, duyguların sesler yardımıyla satırlarda dile getirildiği etkileyici yazılardır (Akyol, 2008: 127). Acılar, sevinçler, özlemler, ayrılıklar, korkular ve daha birçok duygu şiirlerde ifadesini bulur.

Şair duygu, düşünce, hayal ve izlenimlerini şiire aktarırken az sözle çok şey anlatmayı amaçlar. Şiiri düz yazıdan ayıran önemli farklardan biri budur. Şiirde yer verilen her sözcük, içinde derin anlamlar barındırır. Şiirin içerdiği bu yoğun, derin anlam şiire duyulan ilgiyi artırır.

Şiirlerin dili düz yazıdan farklıdır. Şiirlerde; söz sanatlarından, içinde mecaz anlam barındıran ifadelerden, çağrışımlardan ve ölçü, uyak ve redif gibi ahenk unsurlarından yararlanılır. Bunlardan ölçü, uyak ve redif gibi unsurlar insanların müzik ihtiyaçlarını da karşılar.

Şiirlerde konu her şey olabilir. Yaşamda yer alan tüm duygular şiirlerde yer alabilir. Konusu bakımından şiirler; lirik, epik, didaktik, pastoral ve satirik olmak üzere beş şiir türüne ayrılır.

Duyguya dayalı türlerden olan şiirden çocukların gerek düşünce, gerek duygu, gerekse dil gelişimlerinde etkin şekilde yararlanabilir. Çocuklar birçok duyguyu şiirlerde bulabilir, kendileri yaşamasalar dahi şiirler vasıtasıyla o duyguları anlayabilirler. Şiirlerde söz sanatlarına, çağrışımlara yer verilir ve sözcüklere farklı farklı anlamlar yüklenir. Bu, çocukların hayal gücünü geliştirir, olaylara farklı açılardan bakabilmelerini sağlar. Bu yönüyle onların düşünce gelişiminde etkilidir. Şiirlerde ölçü, uyak ve redif gibi ahenk unsurlarından yararlanılması çocukların şiire olan ilgisini artırır, onlarda şiir okuma ve ezberleme isteği uyandırır. Sade, açık, anlaşılır, ana dilin güzelliklerini yansıtan şiirler hem çocukların dilsel gelişimine hem de onlarda dil bilinci oluşmasına katkı sağlar. Bu nedenlerle çocukları küçük yaşlardan itibaren ana dilimizin güzelliğini, inceliğini taşıyan şiirlerle karşılaştırmak gerekir.

Yalçın ve Aytaş'a (2005) göre Türk edebiyatında çocuklara yönelik şiir denilince iki tür şiir akla gelir. İlki kahramanı çocuk alan, çocuğu konu alan şiirleridir. Edebiyatımızda bunun birçok örneğini bulmak mümkündür. Bir diğeri ise

çocuğun hassasiyetlerini, düşlerini, düşüncelerini, duygularını yansıtmaya çalışan, tamamen onlara hitap eden, onlar için yazılmış şiiirlerdir.

Yalçın ve Aytaş (2005) ve Sever'e (1996) göre çocuklar için yazılmış şiiirlerin tarihsel gelişimine bakıldığında gerek İslamiyet'in kabulünden sonraki dönemde gerekse Divan edebiyatı döneminde, çocuklara yönelik yazılan şiiirlerde olması gereken özelliklerin bulunmadığı şiiirlerin yazıldığı görülür. Tanzimat döneminde ise çocuk şiiirine geçişin ilk örneğini Batı'dan çeviri yoluyla edebiyatımıza kazandırılan ve eğlendirerek öğreten bir tür olan "fabl"ların oluşturduğu görülür. Çocuklara ulaşmanın, onların dünyalarına seslenebilmenin yolu olarak edebiyatı gören ve "Şermin" adlı kitabında bu anlayışa uygun şiiirlere yer veren Tevfik Fikret ise çocuk şiiirinin gerçek anlamdaki ilk temsilcisi kabul edilir. Milli edebiyat döneminde Mehmet Emin Yurdakul, Ziya Gökalp, Fuat Köprülü; cumhuriyet döneminde ise Orhan Seyfi Orhon, Yusuf Ziya Ortaç, Halit Fahri Ozansoy, Faruk Nafiz Çamlıbel, Hasan Ali Yücel, Necmettin Halil Onan, Orhan Şaik Gökyay, Ceyhun Atıf Kansu, İbrahim Zeki Burdurlu gibi şairlerimiz çocuklara yönelik şiiirler yazmışlardır.

Sözlü edebiyat ürünlerinden olan ninni, türkü, tekerleme, bilmece çocuk şiiirle tanışmasını sağlayan ilk türlerdir. Küçük yaşlarda bu türlere duyduğu ilgi ileriki yaşlarında şiiiri sevmesinde etkili olmaktadır (Nas, 2004: 326). Çocuğun ileriki yaşlarında şiiiri okumayı ve ezberlemeyi istemesini sağlayacak olan da şiiire karşı duyacağı sevgidir. Çocuklarda bu sevginin oluşması, onların nitelikli şiiirlerle karşılaşmasına bağlıdır. Bunun için çocuklara yönelik yazılmış şiiirlerde belli özelliklerin bulunması gerekir.

Şiiirlerde çocukların; yaşamda karşılaştıkları gerçek duyguları bulabilmesi, müzik ihtiyacını karşılayacak ahenk unsurlarına yer verilmesi, dilin güzelliklerini ve inceliklerini bulabilmesi gerekir. Ayrıca şiiirlerde yazım ve noktalamaya dikkat edilmesi, sade, açık ve anlaşılır bir dilin kullanılması, şiiirle verilmek istenen mesajın doğrudan verilmesi yerine şiiirin içine yerleştirilmiş olması, çocukların ilgi, ihtiyaç ve yaşlarına uygun konuların seçilmesi, şiiirlerin çocukların söz varlıklarını zenginleştirmelerine olanak sağlayacak nitelikte olması önemlidir.

Türkçe dersinin en önemli aracı metinlerdir. Türkçe ders kitaplarında yer verilen metin türlerinden biri olan şiirden gerek dil becerisinin gelişiminde, gerek duyguların öğretiminde, gerekse değer aktarımında yararlanılabilir.

İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında mutlaka yer verilmesi gereken bir tür olan şiire bu araştırmada incelenen üç ders kitabında da yer verildiği görülmüştür. 6. sınıf Evren Yayıncılık ve 8. sınıf Tav Yayınları Türkçe ders kitaplarında her temada şiire yer verilirken; 7.sınıf Pasifik Yayınları Türkçe ders kitabında kitapta yer alan altı temadan sadece üçünde şiire yer verilmiştir. Şiirin çocukların duygusal, düşünsel ve dilsel gelişimleri açısından önemi düşünüldüğünde her temada bir şiire yer verilmesi daha uygun olacaktır.

Çocuk şiirinde ele alınan konular açısından bakıldığında, incelenen şiirlerde özellikle lirik şiir türüne yer verildiği görülür. Lirik şiirlerden başka epik, didaktik ve pastoral şiir türlerine de yer verilmiştir; ancak bunlar lirik şiirlere göre sayıca çok azdır. Çocukların farklı konularda yazılmış şiirlerle karşılaştırılması için daha dengeli bir dağılım yapılması yararlı olacaktır. Ayrıca kitaplarda satirik şiir türüne hiç yer verilmediği görülmüştür.

İncelenen şiirlerde öğrencilere sevgi, özlem, saygı, kaygı, üzüntü, mutluluk gibi duygular; vatanseverlik, Atatürk sevgisi, hoşgörü, alçakgönüllülük, doğa sevgisi, birlik ve beraberlik, çalışkan olma, güzel sanatların önemi, bilimin önemi gibi değerler kazandırılmak, aktarılmak istenmiştir. Bunların yanında yardımseverlik, çevreye karşı duyarlılık, barış, sağlık, temizlik, gelenek ve göreneklerimize bağlılık gibi duygu ve değerlerin öğretiminde de şiirlerden yararlanılması uygun olacaktır.

Şiirlerde kullanılan dilin genel olarak açık, sade ve anlaşılır olduğu görülmüştür. Öğrencilerde şiirin dilinin farklılığının ayırt etmelerine yardımcı olacak ve onlara söz sanatlarının anlatıma olan etkisini fark etmelerini sağlayacak benzetme, kişileştirme, konuşurma, abartma gibi söz sanatlarından yararlanılmıştır. Devrik cümlelere ve mecazlı söyleyişe de şiirlerde yer verilmiştir. Gerek 6., gerek 7. gerekse 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerde öğrencilere öğretilmek istenen söz sanatları ortaktır ve etkinliklerle de aynı sanatların öğretimi desteklenmiştir. Özellikle 8. sınıflarda bu sanatlarının dışında başka söz sanatlarının öğretimi de gerçekleştirilebilir.

Kitaplarda hece ölçüsüyle de serbest ölçüyle de yazılan şiirlere yer verilmiştir. Şiirlerde ahenk unsurlarından redif ve uyaktan yararlanılmış ve etkinliklerle öğrencilerin bunları sezmeleri amaçlanmıştır. Programda, şiirin ahenk unsurlarıyla ilgili detaylı bir inceleme yapmak yerine öğrencilerin bunları sadece sezmeleri ve anlatıma olan etkisini fark etmeleri amaçlanmıştır. Fazla detayına inmeden ahenk unsurlarının öğretiminin etkinliklerle de desteklenerek yapılması uygun olabilir.

Öğrencilerin söz varlıklarını zenginleştirmeleri amacıyla tüm şiirlerde öğrencilerin bilemeyebilecekleri sözcüklere veya söz gruplarına yer verilmiştir. Öğrencilerin söz varlıklarını zenginleştirmeleri açısından bu önemli bir unsurdur.

İncelenen şiirlerde yazım ve noktalama kurallarına uymaya özen gösterildiği, ancak birkaç şiirde yanlışın olduğu görülmüştür. Öğrencilerin sözcüklerin doğru yazılışını ve noktalama işaretlerinin doğru kullanımını görmeleri açısından kitaplarda yer verilen şiirlerde yazım ve noktalama yanlışının olmaması önemlidir.

Türkçe Öğretim Programına göre şiir türüyle ilgili öğrencilere kazandırılması hedeflenen kazanımlardan “Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.”, “Şiir türünün özelliklerini kavrar.” ve “Söz sanatlarının anlatıma olan etkisini fark eder.” kazanımlarını gerçekleştirmek için şiirlerde genellikle söz sanatlarından yararlanılmış, mecazlı söyleyişe, devrik cümlelere, çağrışımlara, ahenk unsurlarına yer verilmiştir. Bu unsurlar her ne kadar hedeflenen bu kazanımları gerçekleştirmeye yönelik ve uygun olsa da öğrencilerin şiir türüyle ilgili daha ayrıntılı bilgi edinmesi şiirden daha etkin şekilde yararlanılmasını sağlayabilir. İncelenen şiirlerde “Şiir yazar.”, “Şiir ezberler.”, “Şiir defteri tutar.” gibi kazanımlara da yer verildiği, bunların etkinliklerle desteklendiği görülmüştür.

Sonuç olarak, öğrencilerin dilsel, düşünsel ve duygusal gelişimlerine olan etkisi ve onlara maddi, manevi ve ahlaki değerleri kazandırmaya uygunluğu bakımından duyguya dayalı bir tür olan şiirden Türkçe dersinde etkin şekilde yararlanılmalıdır. Bu amaçla Türkçe ders kitaplarına alınacak şiirler öğrencilerin ilgi, yaş ve seviyelerine, Türk Milli Eğitimi İlköğretim Temel Kanunu’nda ve Türkçe Öğretim Programı’nda belirtilen amaçlara uygun ve öğrencilere kazandırılması hedeflenen kazanımları gerçekleştirebilir nitelikte olmalı gerekir.

KAYNAKLAR

- Akca Ç. (2008). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerine Kitap Okuma Alışkanlığı Kazandırmada Türkçe Öğretmenlerinin Rolü* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aksan D. (2006). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Engin Yayınevi, 6. Baskı, Ekim.
- Aktaş Ş. ve Gündüz O. (2005). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Akçağ Yayınları, 6. Baskı, Ankara.
- Aktaş Ş. (2011). *Şiir Tahlili*, Akçağ Yayınları, 2. Baskı, Ankara.
- Akyol H. (2004). *Yeni Programa Uygun Türkçe Öğretim Yöntemleri*, Kök Yayıncılık, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara.
- Akyol Ş. (2010). *İlköğretim 6.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Sevgi Temasının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Artun E. (2000). Türk Folklorunun Turizm Açısından Değerlendirilmesi, *Türk Folklorunun Turizm Açısından Değerlendirilmesi Sempozyumu*, İstanbul.
- Aytaş G. (2001). Çocuk ve Şiir, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* (Türk Şiiri Özel Sayısı): 53-55.
- Aytaş G. (2006). *Edebî Türlerden Yararlanma*, Milli Eğitim, 169: 261-276.
- Aytaş G. (2008). *Çağdaş Gelişmeler Işığında Şiir Tahlilleri*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Bayat N. (2012). Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Şiirlerin Şiirbilim Açısından Görünümü Üstüne Bir İnceleme, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/1*, p.325-344 , Turkey.
- Canatak A. M. (2007). Modern Eleştiri Kuramları ve Mehmet Kaplan'ın Şiir Tahlil Metodu, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 34, Erzurum.
- Cemiloğlu M. (2004). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*, Aktüel Yayıncılık, 4. Baskı, Ağustos.
- Coşkun D. (2011). *İlköğretim 1. Kademe 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Çelikipazu vd. (2011). MEB 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Değer İletimi Açısından İncelenmesi, *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 6/2, p. 413-424, Türkiye.
- Çelikten vd. (2005). Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı : 19, Kayseri, s. 207-237.
- Çetin N. (2009). *Şiir Çözümleme Yöntemi*, Öncü Kitap, İstanbul.

- Çetin P. (2007). *İlköğretim 1. Basamak Türkçe Ders Kitaplarındaki Atatürk İle İlgili Yazıların Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Çetişli İ. (2004). *Metin Tahlillerine Giriş I*, Akçağ Yayınları, 3. Baskı, Ankara.
- Demirel Ö. (2003). *Türkçe Öğretimi*, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- Durmaz R. (2005). Sezai Karakoç'un Estetiği Estetik Değer, *IV. Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu*, Çanakkale.
- Gültekin F. (2007). *Tarih I Dersinde İşe Koşulabilecek Değer Öğretiminin Yeni Yaklaşımının Öğrencilerin "Hoşgörü" Değeri Anlayışlarının Gelişimine Etkisi*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gürbüz S. (2006). *Türkçe Öğretmenlerinin Şiir Türünden Yararlanma Biçim ve Düzeyleri* (Basılmamış Yüksek lisans Tezi), Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- İnal K. (2004). *Eğitim ve İktidar*, Ütopya Yayınevi, Nisan, Ankara.
- Kabaklı A. (1992). *Şiir İncelemeleri*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Kaplan M. (2002). *Kültür ve Dil*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Kaplan M. (2010). *Şiir tahlilleri 1 Tanzimat'tan Cumhuriyet'e*, Dergâh Yayınları, 27. Baskı, İstanbul.
- Karababa S. vd, (2010). İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Şiirlerin İncelenmesi, *3.Uluslararası Türkçe Kurultayı*, İzmir.
- Karabıyık F. (2011). *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Öğrenci Çalışma Kitabı*, Evren Yayıncılık, Ankara.
- Karabıyık F. (2011). *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Öğrenci Ders Kitabı*, Evren Yayıncılık, Ankara.
- Karabıyık F. (2011). *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Evren Yayıncılık, Ankara.
- Kavcar, C. (1983). *Cumhuriyet Döneminde Eğitim ("Güzel Sanatlar Eğitimi")*, M.E.B. Basımevi, İstanbul.
- Kıbrıs İ. vd, (2008). *Türkçe Öğretimi İlke Yöntem ve Teknikler*, Maya Akademi, Ankara.
- Kınık M. (2011). Bir İletişim Aracı Olarak Türk Halk Müziği ve Türküler, *Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı1, Kayseri.
- Kurt M. Vd, (2011). *İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Öğrenci Çalışma Kitabı*, Tav Yayıncılık, İstanbul.
- Kurt M. Vd, (2011). *İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Öğrenci Ders Kitabı*, Tav Yayıncılık, İstanbul.
- Kurt M. Vd, (2011). *İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Tav Yayıncılık, İstanbul.

- Künüçen A. Ş. (2007). Sinema ve Televizyonda Teknolojinin Önemi, *Selçuk İletişim*, 2007,5(1), s. 225-234, Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi, <http://uvt.ulakbim.gov.tr>.
- Macit M., Soldan U. (2005). *Edebiyat Bilgi ve Teorileri El Kitabı*, Grafiker Yayınları, 2. Baskı, Ankara.
- Makaryk I. R. (ed) (1993), *Encyclopedia of Contemporary Literary Theory: Approaches Scholars, Terms*, Toronto University Press, Toronto.
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6–8. Sınıflar)*, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi, Ankara.
- Milli Eğitim Temel Kanunu (14.6.1973). 1739 Sayılı Kanun, *Resmi Gazete*, Tertip 5, Cilt 12, s. 2342.
- Nas, R. (2004). *Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Ezgi Kitabevi, 2. Baskı, Bursa.
- Nas, R. (2004). *Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Ezgi Kitabevi, 2. Baskı, Bursa, s.327'den Oğuzkan_A. F. (1983). *Çocuk Edebiyatı*, 3. Basım, Ankara. (Söz konusu bilgiyi Nas, Oğuzkan'ın kitabından aktarmaktadır.
- Öz M. F. (2006). *Uygulamalı Türkçe Öğretimi*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Özbay, M. (2007). *Özel Öğretim Yöntemleri II*, Öncü Basımevi, 2. Baskı, Ankara.
- Özbay, M. (2010). *Türkçe Öğretimi Yazıları*, Öncü Kitap, Ankara.
- Özsarı, M. (1996). *Mehmet Emin Yurdakul Şiir Anlayışı ve Şiirlerinde Milli Değerler* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Pekkaya M. H. (2007). *Öğrenci Merkezli Türkçe Öğretiminde Çocuk Şiirleri (Yeniden Yapılandırılan Türkçe Öğretimi Programı Uygulamalarına Yönelik eleştiri ve Öneriler)* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sever S. (1996). Tefik Fikret ve Çocuk Şiirleri, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, cilt 29. Sayı:1.
- Sever S. (2004). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme (4. Baskı)*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Sever S. vd, (2006). *Etkinliklerle Türkçe Öğretim*, Morpa Yayınları, Ankara.
- Solak M. ve Yaylı D. (2009) İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarının Türler Açısından İncelenmesi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalara Dergisi*, Sayı 2, s. 444-453.
- Şahin Ş. (2007). *İlköğretim Birinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Çocuk Eğitimi* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Konya.
- Toklu M. O. (2003). *Şiir Dili ve Çevirisi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Türk Dünyası Ortak Edebiyatı. (2003). *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü*, Cilt: II, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.

- Türk Dünyası Ortak Edebiyatı. (2006). *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü*, Cilt: V, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Uyguner M. (1977). Çocuklar İçin Şiir, *Türk Dili Dergisi*, Sayı 311, Ankara.
- Ünalın Ş. (2001). *Türkçe Öğretimi*, Nobel Yayın Dağıtım, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara.
- Yalçın A., Aytaş G. (2005). *Çocuk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, 3. Baskı, Ankara.
- Yangın vd. (2010). *İlköğretim Türkçe 7. Sınıf Öğrenci Ders Kitabı*, Pasifik Yayınları, Ankara.
- Yangın vd. (2010). *İlköğretim Türkçe 7. Sınıf Türkçe Öğrenci Çalışma Kitabı*, Pasifik Yayınları, Ankara.
- Yangın vd. (2010). *İlköğretim Türkçe 7. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Pasifik Yayınları, Ankara.
- Yılar Ö., Turan L. (2010). *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı*, Pegem Akademi, 2. Baskı, Şubat, Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Esin YILDIRIM
Anne Adı: Lütfiye
Baba Adı: Mehmet
Doğum Yeri ve Tarihi: Tavas / 1988
Lisans Eğitimi: Pamukkale Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Türkçe Eğitimi Bölümü
Mezuniyet Tarihi: 2010
Çalıştığı Yer ve Görevi: Zafer İlköğretim Okulu
Mamak / Ankara
Türkçe Öğretmeni
Yabancı Dil: İngilizce (Orta)